

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЦИМБАЛЮК ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин, доктор
економічних наук, доцент
_____ М. В. Савченко
« ____ » _____ 2020 р.

**Управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства
(на прикладі АТ «Хмельницькобленерго»)**

Спеціальність 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма «Бізнес-адміністрування»

Кваліфікаційна магістерська робота

Керівник:
М. В. Савченко, професор кафедри
міжнародних економічних відносин,
доктор екон. наук, доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2020

АНОТАЦІЯ

Цимбалюк І. В. Управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства (на прикладі АТ «Хмельницькобленерго»). Спеціальність 073 Менеджмент. Освітньо-професійна програма «Бізнес-адміністрування». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2020. 90 с.

У роботі розглянуто теоретичні засади управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства. Проведено аналіз фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго». Визначено напрями вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства.

Основним науковим результатом дослідження є запропонована система показників оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на основі інтегрального показника, сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги та розроблені заходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, управління, фінансова рівновага, оцінка, модель, прогноз.

Табл. 28, Рис. 27, Бібліограф.: 63 найм.

Tsybaliuk I. Management of financial stability and solvency of the enterprise (on the example of JSC «Khmelnyskoblenergo»). Specialty 073 Management. Educational and Professional Program «Business Administration». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2020. 90 p.

The theoretical principles of managing financial stability and solvency of an enterprise are considered in the paper. The financial stability and solvency analysis of JSC «Khmelnyskoblenergo» was carried out. Directions of improvement of the mechanism of management of financial stability and solvency of the enterprise are determined.

The main scientific result of the study is the proposed system of indicators of financial stability and solvency of the enterprise on the basis of integral indicator, scenario approach to diagnostics of financial equilibrium and measures for improvement of management of financial stability and solvency.

Keywords: financial stability, solvency, management, financial equilibrium, estimation, model, forecast.

Tabl. 28. Fig. 27. Bibliography: 63 items.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Сутність і взаємозв'язок понять фінансова стійкість і платоспроможність підприємства.....	9
1.2 Методичні підходи до аналізу й оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.....	18
1.3 Концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю, його особливості в сучасних економічних реаліях ...	23
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО».....	34
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності та майновий стан АТ «Хмельницькобленерго»	34
2.2 Діагностика фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»	41
2.3 Інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»	55
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	65
3.1 Моделювання та прогнозування фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»	65
3.2 Сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» як інструмент вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю.....	74
3.3 Заходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю АТ «Хмельницькобленерго»	79
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ	94
ДОДАТКИ	100

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АЕС – атомна електростанція;

АТ – акціонерне товариство;

ГАЕС – гідроакумуюча електростанція;

ГЕС – гідроелектростанція;

ЄС – Європейський Союз;

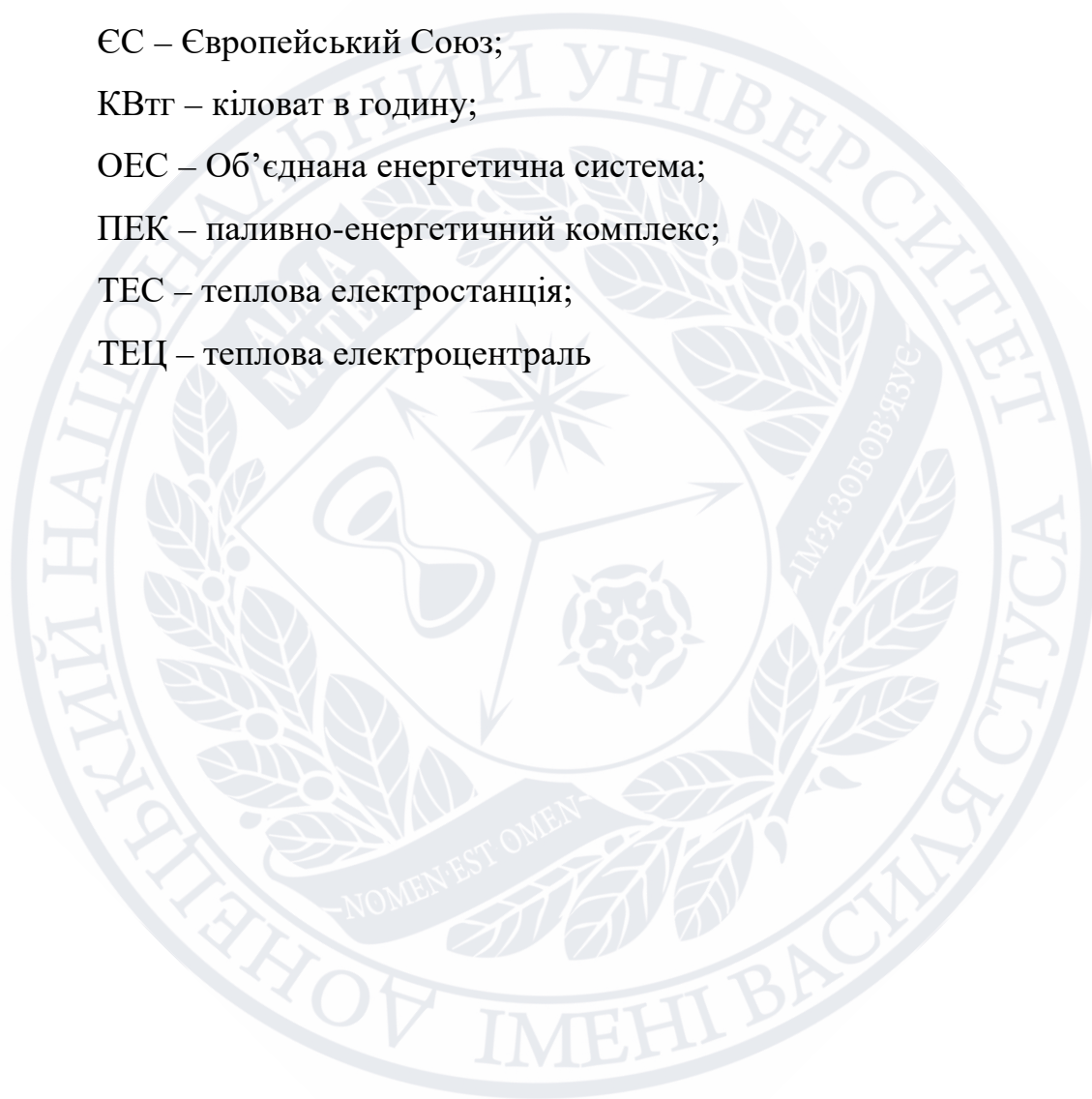
КВтг – кіловат в годину;

ОЕС – Об'єднана енергетична система;

ПЕК – паливно-енергетичний комплекс;

ТЕС – теплова електростанція;

ТЕЦ – теплова електроцентраль

ВСТУП

Актуальність теми. Одним з найважливіших завдань, що стоять перед сучасними підприємствами, є підвищення їх фінансової стійкості і платоспроможності. Фінансова стійкість і платоспроможність є основними критеріями надійності підприємства як комерційного партнера. Сучасні тенденції управління підприємством пов'язані з наростаючою динамічністю і невизначеністю зовнішнього оточення внаслідок глобалізації ринків і збільшення альтернатив використання ресурсів, збільшення каналів збуту. Щоб залишатися конкурентоспроможним і успішно розвиватися, підприємство повинно зберігати фінансову стійкість і платоспроможність.

Однак, незважаючи на свою практичну значимість, проблема управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства розроблена не в повному обсязі. Дослідженню процесу управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства присвятили свої роботи багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Найважливіші досягнення в розробці теоретичних, методологічних і прикладних аспектів проблеми управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства належать плеяді яскравих світил економічної науки: Л. А. Бернстайну, Ю. Б. Брігхему, А. Р. Макміну, К. Хеддервіку, М. С. Абрютіній, І. Т. Балабановій, В. В. Бочарову, Л. Т. Гіляровській, А. В. Грачову, В. В. Ковальову, М. Н. Крейніній, В. І. Макар'єву, Р. С. Сайфуліну, Г. В. Савицькій, А. Д. Шеремету та ін.

Однак слід констатувати, що формування парадигми управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства, адекватної викликам сучасності і відображення їх специфічних проявів в діяльності підприємств, тільки зароджується. Більшість її теоретико-методологічних і практичних площин потребують поліфонії новітніх ідей, наукової переорієнтації, творчого підходу та теоретичного обґрунтування альтернативних шляхів їх вирішення, що зумовило вибір, наукову значущість і прикладну актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи.

Метою дослідження є розробка теоретико-методичних положень та практичних рекомендації щодо управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства.

Поставлена мета визначає рішення наступного кола **завдань**:

- досліджені сутність і взаємозв'язок понять фінансова стійкість і платоспроможність підприємства;
- визначено методичні підходи до аналізу й оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства;
- розроблені концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю, його особливості в сучасних економічних реаліях;
- визначена організаційно-економічна характеристика діяльності та майновий стан АТ «Хмельницькобленерго»;
- проведена діагностика фінансової стійкості і платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»;
- здійснена інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»;
- обґрунтовані моделювання і прогнозування фінансової стійкості, платоспроможності підприємства;
- апробований сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги підприємства;
- розроблений комплекс заходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства.

Послідовність поставлених завдань відповідає структурі роботи.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства.

Предметом дослідження виступає сукупність організаційно-управлінських та економічних відносин, що виникають при управлінні фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства.

Теоретико-методологічною базою кваліфікаційної магістерської роботи є наукові розробки українських та зарубіжних вчених із проблем управління

фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства на основі новітніх методів.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчо-нормативні акти України, статистичні дані Державного комітету статистики України.

Методологічною основою роботи є закони і принципи діалектичної логіки, положення класичної економічної теорії, методи управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства. У процесі дослідження при розгляді економічних явищ у взаємозв'язку в основу покладено діалектичний метод. Також використовувалися методи абстрагування і угруповання (для розробки класифікацій), статистичного спостереження, логічного і порівняльного аналізу (для діагностики фінансової стійкості і платоспроможності підприємства), метод аналізу і синтезу (для формування системи показників оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства).

Теоретичне та практичне значення мають запропоновані рекомендації щодо моделювання та прогнозування фінансової стійкості підприємства.

Наукові результати дослідження:

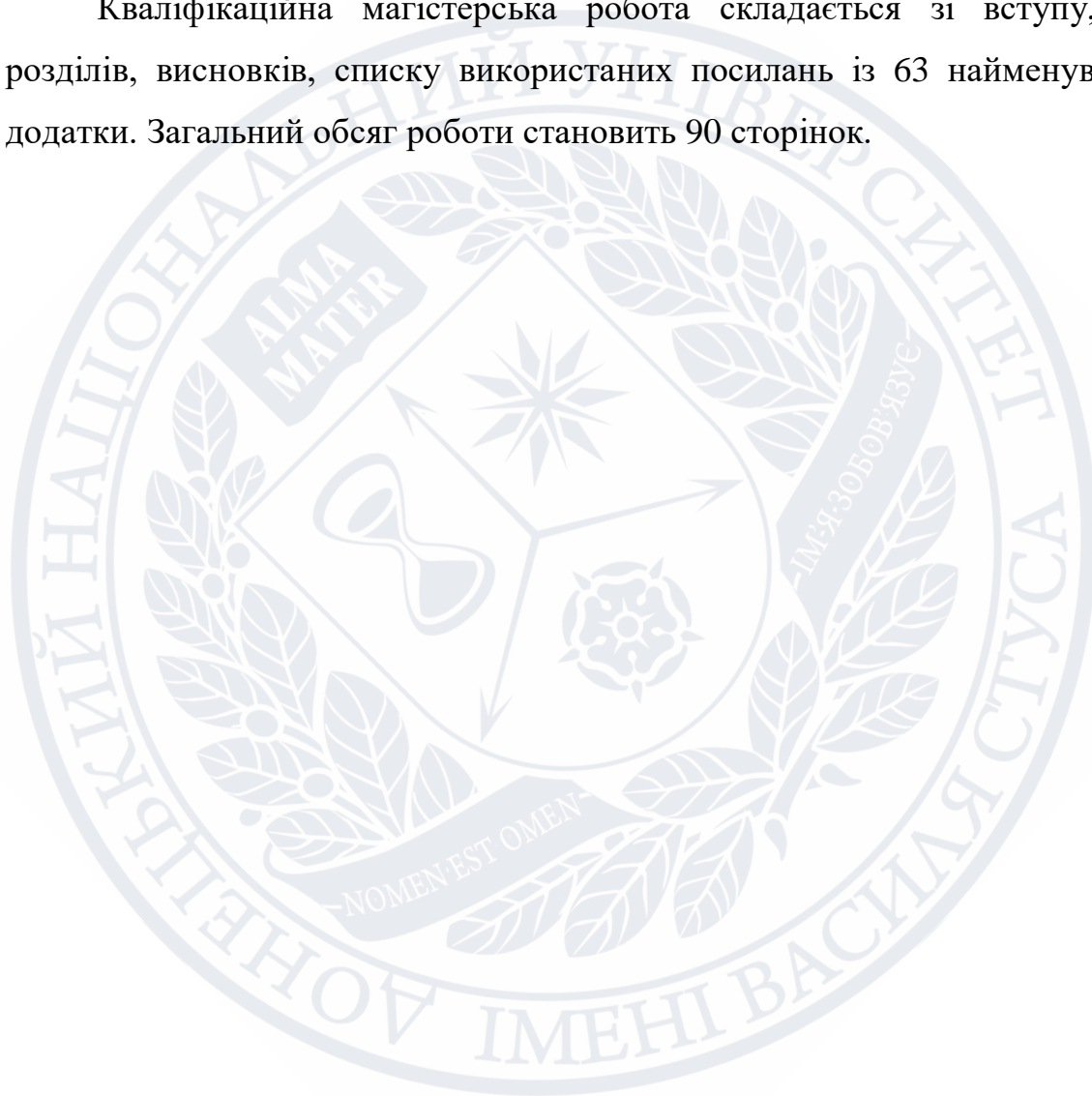
1. Удосконалено систему оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на основі інтегрального показника.
2. Отримав подальший розвиток сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги підприємства як інструмент вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю.
3. Розроблений комплекс стратегічних, тактичних і оперативних заходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю АТ «Хмельницькобленерго» на основі факторного аналізу.

Результати кваліфікаційної магістерської роботи апробовані на ХХ Всеукраїнській науковій конференції «Проблеми розвитку соціально-економічних система в національній та глобальній економіці» (м. Вінниця, 23-24 квітня 2020 р.) та III Міжнародній науково-практичній конференції

«Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (м. Кропивницький, 14 квітня 2020 р.).

За результатами кваліфікаційної магістерської роботи автором опубліковано наукову статтю «Управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства як інструменту посилення його економічної безпеки» у науковому фаховому виданні «Актуальні проблеми економіки».

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних посилань із 63 найменування, 4 додатки. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність і взаємозв'язок понять фінансова стійкість і платоспроможність підприємства

Успішність функціонування підприємств в умовах ринкової економіки вимагає забезпечення ними належної економічної рівноваги і, в першу чергу, – фінансової стійкості і платоспроможності. Саме вони виступають запорукою ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств, здатності мобілізувати кількісні і якісні фактори сприяння подальшому розвитку їх виробничого потенціалу.

В економічній літературі немає єдиної думки щодо визначення поняття «фінансова стійкість». Одні вчені характеризують фінансову стійкість як довгострокову платоспроможність. Інші – як раціональну структуру і склад оборотних активів, їх використання. Треті вважають, що вона відображає стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі і визначається співвідношенням власних і позикових ресурсів і їх ефективним використанням. До спроби дати загальне визначення фінансової стійкості можна віднести, зокрема думки деяких авторів (табл. А.1 додатку А).

Серед різноманіття визначень фінансової стійкості, запропонованих вченими, можна виділити як відмінності в тлумаченні сутності даного поняття, так і загальні риси. Деякі автори, зокрема В. В. Бочаров [1], Л. О. Лахтіонова [2], Т. О. Смірнова [3], Г. Г. Старостенко і М. В. Мірко [4], розуміють фінансову стійкість як певний стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, які забезпечують його ефективний розвиток.

При цьому Г. Г. Старостенко і М. В. Мірко розрізняють внутрішню, загальну і фінансову стійкість. На їхню думку, фінансова стійкість досягається при стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному маневруванні

грошовими коштами та стійкому економічному зростанні [4].

М. С. Абрютіна і А. В. Грачов поняття «фінансова стійкість» ототожнюють з поняттям «платоспроможність підприємства» [5].

М. Я. Коробов вказує на те, що фінансова стійкість підприємства формується, з одного боку, під впливом рентабельності його діяльності, а з іншого – під впливом забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами [6].

Аналіз наукових робіт дозволяє стверджувати, що переважна більшість вчених вказують на те, що для збереження самостійності і незалежності підприємства повинен підтримуватися необхідний рівень власних коштів. Залучення в господарський оборот позичкового капіталу дозволяє прискорювати процес оборотності коштів і процес розвитку матеріально-технічної бази темпами, які випереджають темпи накопичення для цих цілей власних фінансових ресурсів.

Стійкість підприємства та потенційна ефективність бізнесу багато в чому залежить від якості управління оборотними активами, в тому числі від обсягу оборотних коштів і їх видів, а також від величини запасів і активів у грошовій формі. Підприємство може зменшувати обсяги оборотних запасів, а вивільнені кошти використати для збільшення доходу.

Слід зазначити, що більшість економістів ототожнюють поняття «фінансовий стан» і «фінансова стійкість», але фінансова стійкість в цьому випадку розуміється ними як стійке або позитивне фінансове становище. На нашу думку, помилковим є твердження М. Я. Коробова про те, що ознакою фінансової стійкості є постійне зростання валюти балансу. Він пропонує аналізувати чинники, які призвели до зменшення валюти балансу. Вважаємо за доцільне проводити також аналіз чинників, що призводять до його збільшення: якщо в результаті дослідження стає очевидним, що зростання підсумку балансу відбулося за рахунок, з одного боку, залучення додаткових кредитів і збільшення простроченої заборгованості, а з іншого, за рахунок зростання неліквідних оборотних активів і застарілих основних засобів,

Деякі економісти трактують фінансову стійкість тільки як оптимальне

співвідношення між власним і позиковим капіталом, і віднесення до групи показників фінансової стійкості виключно коефіцієнтів, що характеризують структуру джерел коштів і фінансової незалежності підприємства від зовнішніх кредиторів. Такий підхід є досить поширеним в зарубіжних країнах і використовується в більшості зарубіжних методик. Вважаємо, що показники, що відображають структуру капіталу, є дуже важливими при аналізі фінансової стійкості, однак характеристика фінансового стану не буде повною, якщо не розглядати, куди вкладені залучені кошти, як і структура вкладень з позиції довгострокової перспективи.

У наукових літературних джерелах наведені характеристики фінансової стійкості як комплексного, багатофакторного поняття, яке характеризується шістьма основними ознаками (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Основні ознаки фінансової стійкості підприємства

Джерело: складено автором на основі [9; 2; 4; 5-8]

1) Фінансова стійкість забезпечує стабільність діяльності підприємства [9, с. 256]. У довгостроковій перспективі стійкість підприємства визначається його стабільним фінансовим станом, інвестиційним кліматом, виробничим процесом.

2) Фінансова стійкість підприємства гарантує збереження його платоспроможності та кредитоспроможності [10, с. 396; 11]. Цілком зрозуміло, що раціональна структура капіталу підприємства дозволить вчасно платити за

невідкладними борговими зобов'язаннями, при цьому діяльність підприємства може розширюватися за рахунок позикових кредитних ресурсів. Отже, фінансово стійке підприємство має переваги перед іншими суб'єктами господарювання в отриманні кредитних ресурсів, інвестиційних коштів, підборі постачальників сировини, персоналу.

3) Необхідність підтримки фінансової стійкості при будь-яких ринкових коливаннях, циклічності діяльності, тобто в умовах ризикових ситуацій [10, с. 396; 12, с. 6].

4) Уміння підтримувати стабільність в умовах зміни внутрішнього і зовнішнього середовища [10]. Вкрай важливим є адаптація до негативного впливу чинників в динамічному оточенні, вміння вчасно їх прогнозувати, пристосовуватися до нових господарських реалій, особливо в умовах кризи.

5) Фінансова стійкість визначається ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства [10, с. 443; 12, с. 6]. Важливість цієї ознаки полягає в тому, що від ефективності розподілу і використання цих ресурсів залежить реалізація розширеного відтворення, бізнес-проектів, програм розвитку, тобто все фінансове становище підприємства в перспективі.

Таким чином, аналіз представлених в аналітичній літературі визначень фінансової стійкості підприємства дозволив сформулювати наступне визначення – фінансова стійкість – це здатність підприємства стабільно розвиватися в умовах ризикованих внутрішнього і зовнішнього середовища з метою максимізації фінансових результатів і розширеного відтворення.

Фінансова стійкість підприємства тісно взаємопов'язана і з іншими категоріями: фінансовою безпекою, гнучкістю, стійкістю, рівновагою, платоспроможністю (рис. 1.2).

Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність у несприятливих обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

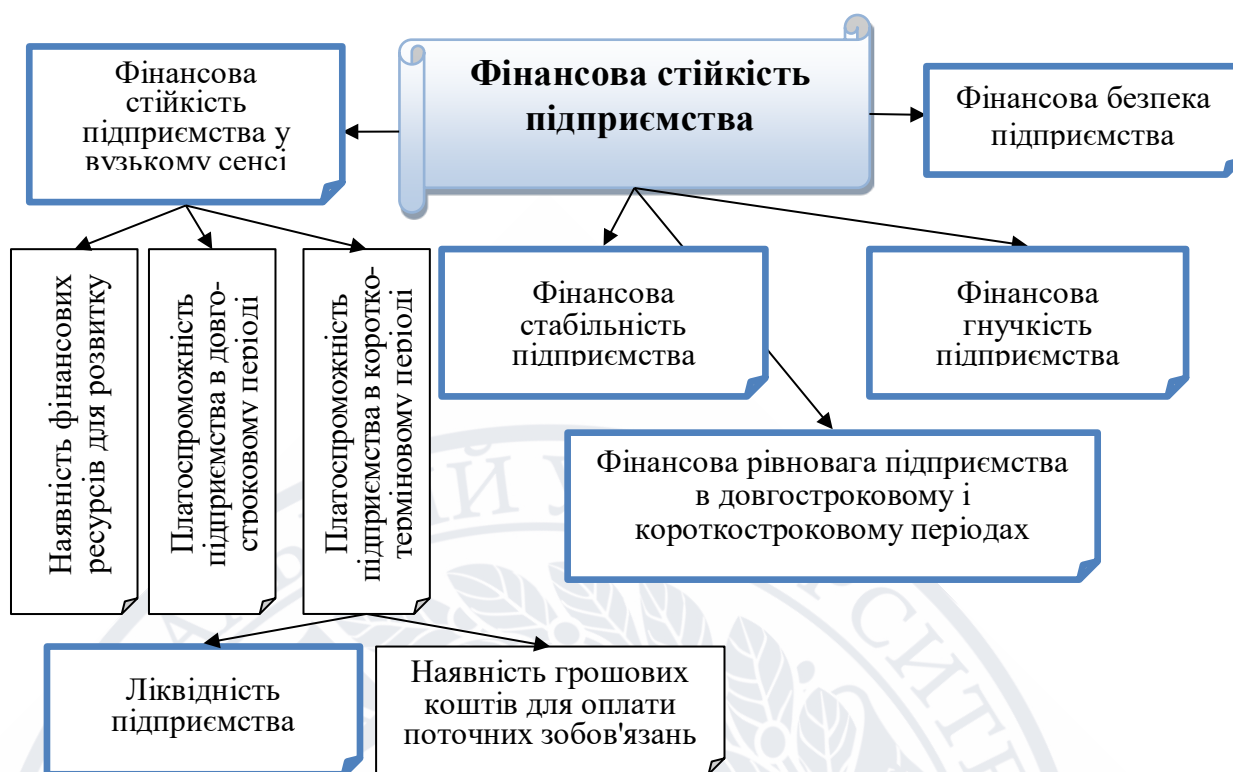

Рисунок 1.2 – Схема взаємозв'язку фінансової стійкості з іншими категоріями

Джерело: складено автором на основі [9; 2; 4; 5-8]

Якщо поточна платоспроможність – це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то фінансова стійкість – внутрішня його сторона, яка забезпечує стабільну платоспроможність в тривалій перспективі, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків (рис. 1.3).

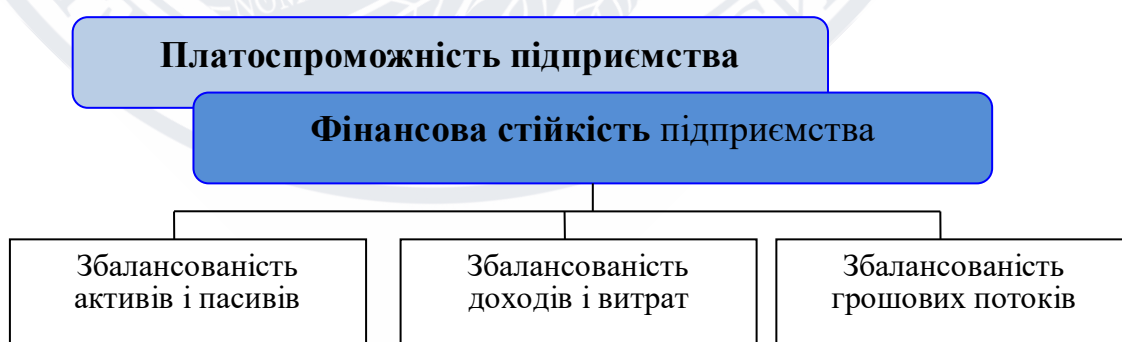

Рисунок 1.3 – Взаємозв'язок фінансової стійкості і платоспроможності підприємства

Джерело: складено автором на основі [9; 2; 4; 5-8]

Фінансова стійкість нерозривно пов'язана з платоспроможністю суб'єкта господарювання. Компаративний аналіз літературних джерел дає можливість виділити суттєві ознаки останньої:

По-перше, це здатність підприємства негайно погасити поточну заборгованість власними коштами.

По-друге, це здатність протидіяти несподіваним перервам в надходженні грошових потоків.

По-третє, це можливість цілеспрямованого впливу на процеси обігу грошових коштів, а отже їх витрачання та перерозподілу.

Таким чином, істотні ознаки платоспроможності підприємства пов'язані з можливістю швидко формувати необхідний обсяг джерел фінансування і в першу чергу, позикових коштів. Управління платоспроможністю є досить актуальним питанням в даний час, тому дуже розробленої в літературі з економічного і фінансового аналізу, з фінансового менеджменту багатьма вченими, зокрема в роботах Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, О. Г. Денисюк [13], Н. В. Тарасенка [14], Є. В. Негашева [15], Г. В. Савицької [8] та ін.

Підходи науковців до визначення сутності платоспроможності підприємства представлені на рис. 1.4.

західні вчені (І. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Депалленса, Дж. Джоборда)	Платоспроможність визначається наявністю власних оборотних коштів і здатністю покривати збитки
російські вчені (В. В. Ковальов, М. М. Крейніна, М. С. Абрютіна, А. В. Грачов, Е. І. Уткін, А. Д. Шеремет)	Платоспроможність визначається як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання
українські вчені (Н. В. Тарасенко, В. І. Іваненко, М. А. Болюх, Е. В. Мних, В. М. Мельник)	Платоспроможність представлена як важливий показник фінансової стійкості

Рисунок 1.4 – Підходи до визначення економічної сутності платоспроможності підприємства

Джерело: складено автором на основі [9; 2; 4; 5-8]

Більш детально різні підходи до тлумачення економічної сутності

поняття «платоспроможність» наведені в табл. А.2 додатку А.

При аналізі поточної платоспроможності платіжні засоби порівнюють з терміновими зобов'язаннями. Перевищення платіжних засобів над зобов'язаннями свідчить про платоспроможність підприємства. Для оцінки поточної платоспроможності підприємства складається платіжний календар, в якому, з одного боку, підраховують надходження коштів за всіма напрямками, а з іншого зобов'язання.

Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства вимагає постійного аналізу, контролю та ефективного управління, який починається з визначення її виду. Це сприяє більш якісному аналізу фінансової стійкості і платоспроможності та забезпечує прийняття правильних рішень. З огляду на це, особливої актуальності набуває проблема класифікації видів фінансової стійкості підприємства.

Слід зазначити, що питання класифікації видів фінансової стійкості суб'єктів господарювання в науковій літературі приділено, на наш погляд, недостатньо уваги. Однак деякі спроби з'ясування цього питання все ж присутні в роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених як А. А. Вехорева, Л. Т. Гіляровський [19], К. В. Ізмайлова [20], А. Ф. Іонова, Н. Н. Селезньова [21] і Н. М. Ступки [22].

Класифікація різних видів фінансової стійкості в науковій літературі наведено відповідно до різних факторів, які впливають на її стан. Узагальнюючи різні точки зору вчених за видами фінансової стійкості можна запропонувати таку класифікацію (рис. 1.5).

Наведена класифікація видів фінансової стійкості не має конкретної галузевої приналежності, вона може бути успішно застосована для характеристики фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання.

Проблеми, з якими стикається підприємство в процесі управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю виникають в основному внаслідок впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

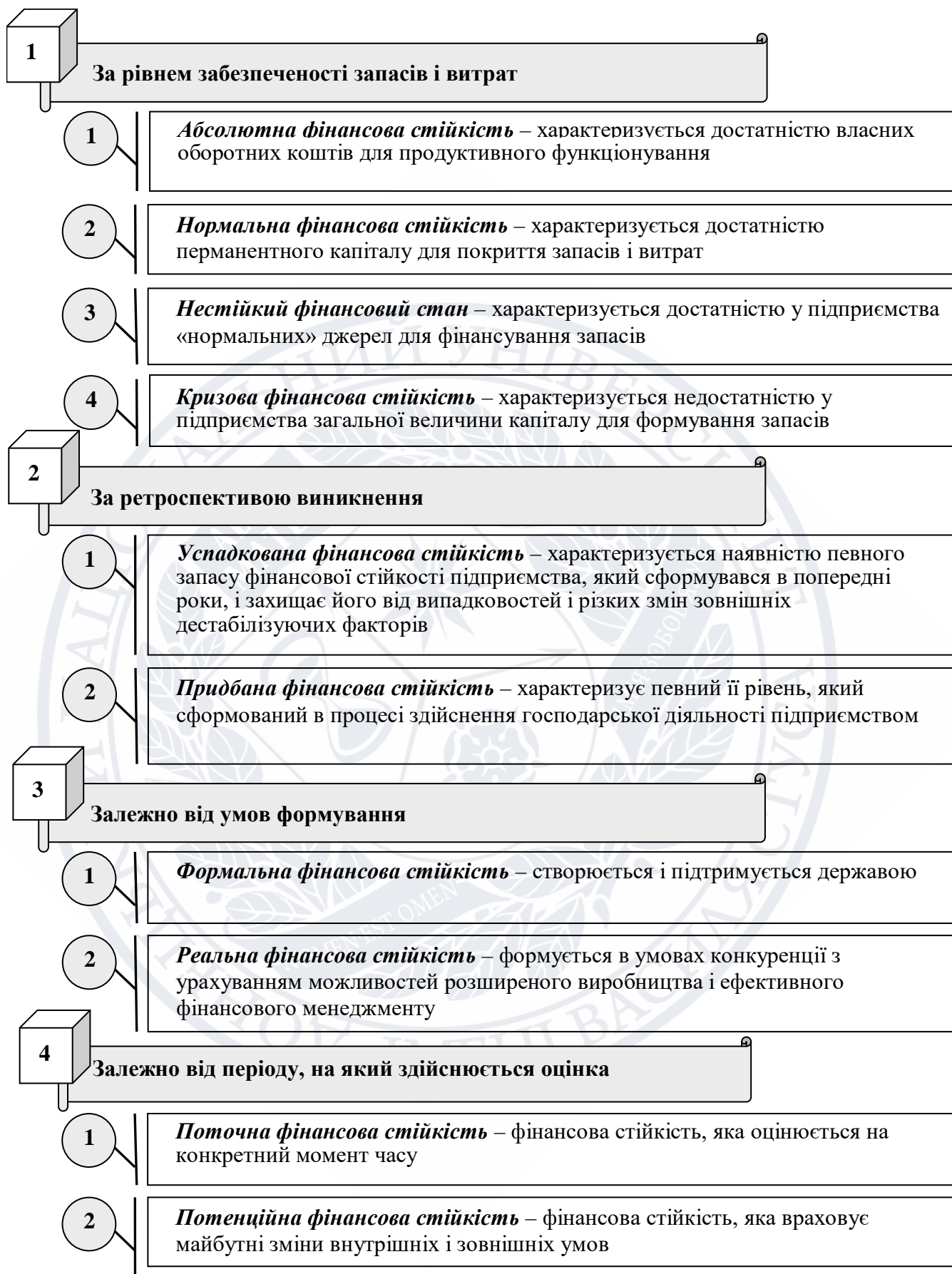

Рисунок 1.5 – Класифікація видів фінансової стійкості

Джерело: побудовано автором на основі [19-22]

Одним із завдань вивчення платоспроможності підприємства на сучасному етапі є необхідність в її всебічній класифікації.

В економічній літературі найчастіше виділяють два основних види платоспроможності (по тимчасовому ознакою):

поточну і очікувану (перспективну).

З метою ефективного управління виділяють нові види платоспроможності підприємства, які наведені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація платоспроможності підприємства

Класифікаційні ознаки	Види платоспроможності
1. За терміном виконання зобов'язань	● короткострокова ● довгострокова
2. За видами господарської діяльності	● платоспроможність по операційній діяльності ● платоспроможність по інвестиційної діяльності ● платоспроможність по фінансовій діяльності
3. В залежності від операційного процесу	● споживча ● виробнича ● комерційна
4. По можливості здійснення платежів	● постійна ● тимчасова
5. По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу	● платоспроможність інвестора ● платоспроможність підприємства-реципієнта

Джерело: складено автором на основі [5; 8; 9; 14; 16-18]

Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства є взаємопов'язаними поняттями, які залежать від численних і різноманітних факторів (рис. 1.6).

Якщо якийсь із них випадає з аналізу фінансової стійкості та платоспроможності, то оцінка впливу інших, прийнятих до уваги факторів, а також висновки ризикують виявитися спотвореними і не здатні забезпечити фінансову стійкість і платоспроможність підприємства.

У зв'язку з цим існує потреба в пошуку оптимальних шляхів захисту підприємства від їх негативного впливу, а також визначенні способів

швидкого усунення можливих загроз. Для забезпечення стійкого фінансового стану підприємству необхідно постійно здійснювати контроль і вживати адекватних заходів щодо формування та використання фінансових ресурсів.

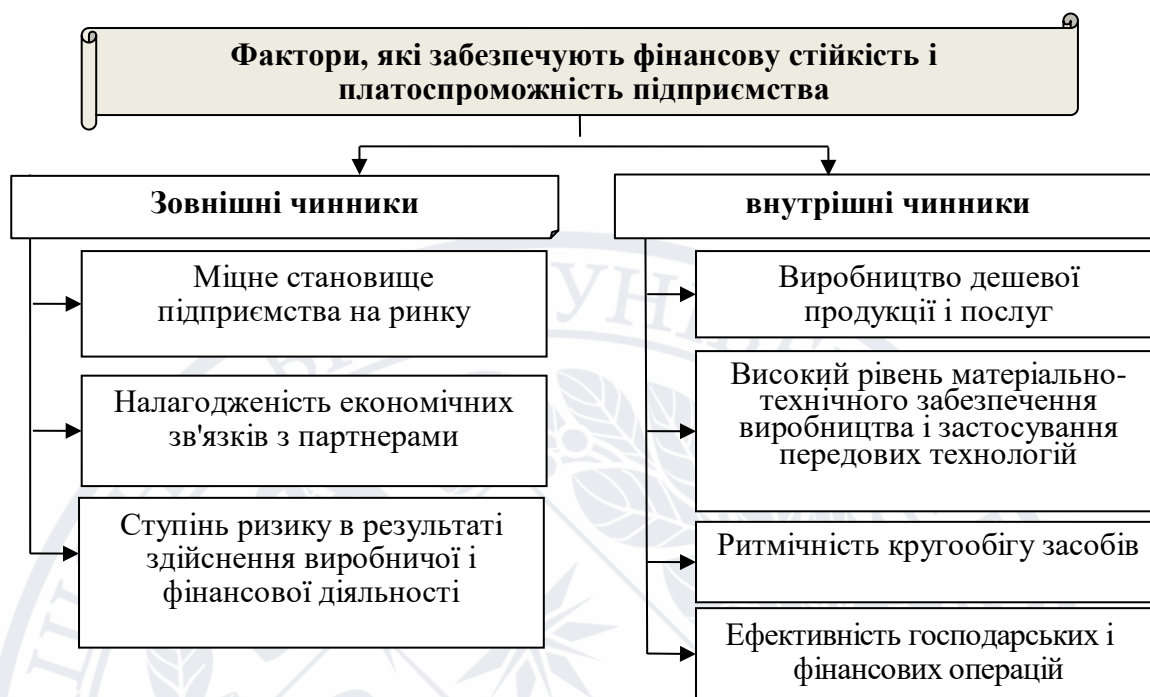

Рисунок 1.6 – Фактори, які забезпечують фінансову стійкість та платоспроможність підприємства

Джерело: складено автором

Таким чином, наведені підходи до визначення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства дозволять дослідити напрями оцінки їх в сучасних умовах.

1.2 Методичні підходи до аналізу й оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Аналіз фінансової стійкості і платоспроможності підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності та фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного та фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і

зобов'язаннями і нарощувати свій економічний потенціал.

У ринкових умовах господарювання змінюється підхід до визначення комплексу показників для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні здатності підприємства протистояти негативному впливу різних факторів (зовнішніх, внутрішніх і непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан. Результатом такого аналізу має бути висновок про його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також ймовірність збереження такого стану підприємства [1, с. 267].

Алгоритм аналізу фінансової стійкості та платоспроможності підприємства наведений на рис. 1.7.

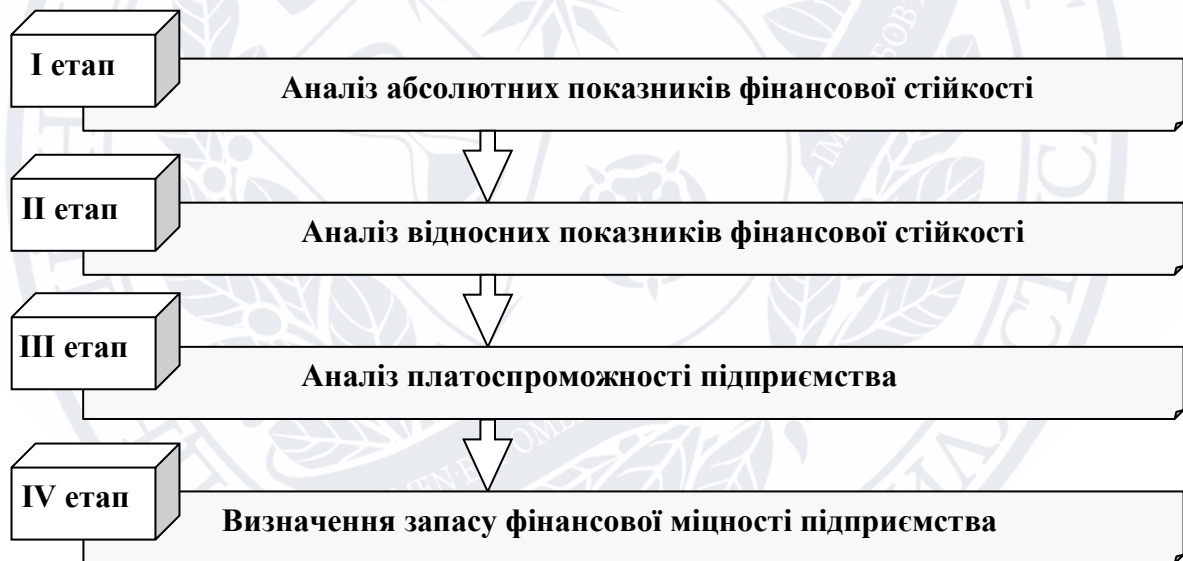

Рисунок 1.7 – Етапи оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Джерело: сформовано автором

I. Аналіз абсолютних показників.

У складі абсолютних показників фінансової стійкості зазвичай виділяють групу показників наявності джерел формування запасів і групу показників забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від

рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування визначають тип фінансової стійкості. Для характеристики джерел формування запасів визначають три основні показники [19, с. 108]:

1. Наявність власних коштів (ВОК) – визначається як різниця між власним капіталом і необоротними активами підприємства:

$$ВОК = ВК - НА; \quad (1.1)$$

де $ВК$ – власний капітал;

$НА$ – необоротні активи.

2. Наявність власних і довгострокових позикових коштів (робочий капітал) ($РК$) – визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань ($ДЗіЗ$):

$$РК = ВОК + ДЗіЗ; \quad (1.2)$$

де $ДЗіЗ$ – сума довгострокових зобов'язань і забезпечень.

3. Наявність спільних коштів ($ОК$) – визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків ($КК$) і суму кредиторської заборгованості за товарними операціями ($КЗ_m$):

$$ОК = РК + КК + КЗ_m, \quad (1.3)$$

де $КК$ – сума короткострокових кредитів банків;

$КЗ_m$ – сума кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування [19, с. 109]:

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів ($\pm ВОК$):

$$\pm BOK = BOK - Z; \quad (1.4)$$

де Z – загальна сума запасів.

2. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних і довгострокових позикових коштів ($\pm PK$):

$$\pm PK = PK - Z; \quad (1.5)$$

3. Надлишок (+) або дефіцит (-) загальних коштів ($\pm OK$):

$$\pm OK = OK - Z; \quad (1.6)$$

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трикомпонентний показник [20, с. 109]:

$$S = \{S_1(\pm BOK); S_2(\pm PK); S_3(\pm OK)\}, \quad (1.7)$$

де функція S визначається так:

$$S(\pm) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \pm \geq 0 \\ 0, & \text{якщо } \pm < 0 \end{cases}. \quad (1.8)$$

Згідно значення функції S визначається один з чотирьох типів фінансової стійкості (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Показники за типами фінансової стійкості

Показники	Типи фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість $S = \{1,1,1\}$	Нормальна стійкість $S = \{0,1,1\}$	Передкризовий стан $S = \{0,0,1\}$	Кризовий стан $S = \{0,0,0\}$
$\pm BOK = BK - Z$	$\pm BOK \geq 0$	$\pm BOK < 0$	$\pm BOK < 0$	$\pm BOK < 0$
$\pm PK = PK - Z$	$\pm PK \geq 0$	$\pm PK \geq 0$	$\pm PK < 0$	$\pm PK < 0$
$\pm OK = OK - Z$	$\pm OK \geq 0$	$\pm OK \geq 0$	$\pm OK \geq 0$	$\pm OK < 0$

Джерело: складено автором на основі [1; 5; 8; 15; 16]

II. Аналіз відносних показників фінансової стійкості передбачає розрахунок ряду відносних коефіцієнтів, який найбільш повно наведено у Ю. С. Цал-Цалко [13, с. 206] (табл. Б.1 додатку Б).

III. Аналіз платоспроможності передбачає розрахунок показників ліквідності та платоспроможності, які наведені в табл. Б.2 додатку Б [21, с. 104].

IV. Визначення запасу фінансової стійкості є завершальним етапом оцінки. Запас фінансової стійкості характеризує рівень захищеності основної діяльності, який є у підприємства на даний момент і яким можна скористатися в разі форс-мажорних обставин [19, с. 112].

Алгоритм розрахунку запасу фінансової стійкості включає перш за все розрахунок точки беззбитковості (критична сума виручки, поріг рентабельності) у вартісному вираженні:

$$BEP = \frac{F}{k_{MCV}} \quad (1.9)$$

де F – сума постійних витрат в грошовому вираженні за період;

$$k_{MCV} \text{ – коефіцієнтом маржинального прибутку, тобто } k_{MCV} = \frac{p - v}{p}.$$

Маржинальний прибуток розраховується за такою формулою:

$$MVC = TR - AVC, \quad (1.10)$$

де TR – чистий дохід від реалізації;

AVC – змінні витрати на загальний обсяг реалізованої продукції.

Після визначення беззбиткового обсягу продажів можна розрахувати маржу безпеки (*Marge security*) – це діапазон зниження обсягу продажів, в рамках якого підприємство не має збитків, залишається рентабельним

(прибутковим), який визначається у вигляді різниці між запланованим обсягом реалізації і точкою беззбитковості:

$$MS = TR - BEP. \quad (1.11)$$

Оскільки абсолютне значення маржі безпеки не можна застосувати для підприємств різних розмірів, то для характеристики стабільності положення на ринку використовується показник питомої ваги маржі безпеки щодо поточного обсягу продажів, називається коефіцієнтом (запасом) фінансової стійкості (Safety Margin):

$$\eta = \frac{TR - BEP}{TR}. \quad (1.12)$$

Залежно від рівня нестабільності ринку, на якому працює підприємство, рекомендовані значення η знаходяться в діапазоні 10% – 25%.

Таким чином, підприємство проводячи комплексну оцінку по даному алгоритму матиме можливість планувати обсяги залучення позикового капіталу, розміри зростання прибутку і забезпечувати розробку і реалізацію фінансової політики, яка сприятиме безперебійної діяльності під впливом змін внутрішнього і зовнішнього середовища, оскільки дані етапи охоплюють не тільки показники співвідношення власного і позикового капіталу і забезпеченості запасів джерелами їх формування, а й показники, що характеризують можливість підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями, здатність підтримувати стабільне функціонування при беззбитковому обсязі виробництва.

1.3 Концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю, його особливості в сучасних економічних реаліях

Важливість для підприємства підтримувати стабільну діяльність

свідчить про необхідність розробки концептуальних основ управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства (рис. 1.8).

Рисунок 1.8 – Концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства

Джерело: сформовано автором

Процес управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства можемо представити у вигляді послідовності пов'язаних між собою етапів (рис. 1.9).

Управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства та його стратегічна націленість має певні особливості:

по-перше, відповідає ознакам підпорядкованості в загальну систему управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства;

по-друге, залежить від економічних особливостей конкурентного середовища і організаційно-правової форми функціонування підприємства;

по-третє, завжди пов'язане з постійним впливом певних фінансових ризиків.

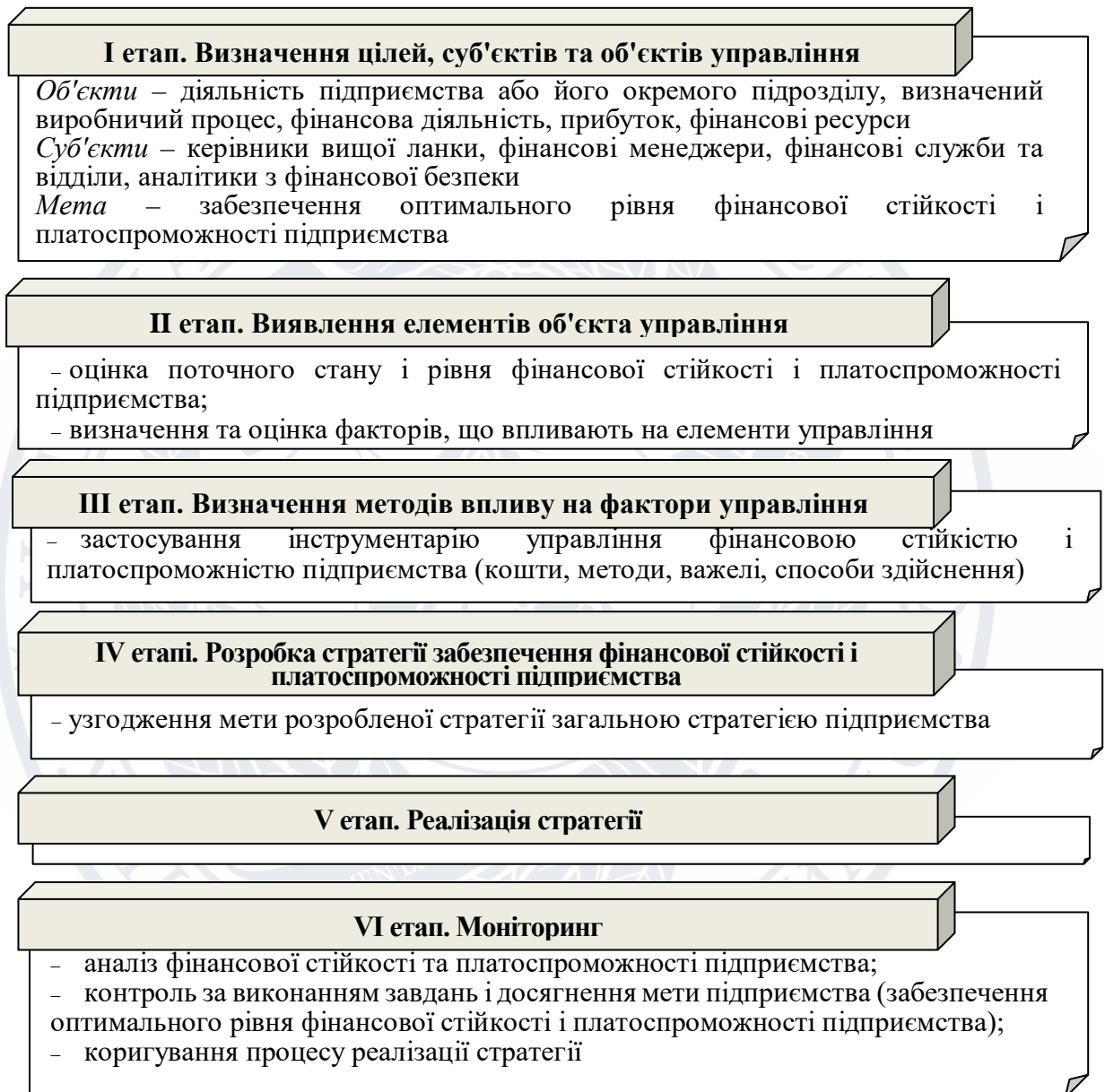

Рисунок 1.9 – Послідовність етапів розробки механізму управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства

Джерело: сформовано автором

Загальним для кожного етапу розробки механізму управління

фінансовою стійкістю і платоспроможністю є використання інструментів управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства, тому при розробці схеми механізму управління доцільно було б вказати для кожного етапу процесу управління конкретний набір інструментарію, який може бути використаний.

На нашу думку, в ході визначення системи цілей управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю потрібно використовувати комплексний підхід, як відображення економічних можливостей підприємства відповідно до змін конкурентного середовища. Це можна забезпечити шляхом побудови так званого «дерева цілей» (рис. 1.10), де встановлюються конкретні вимірні цілі, покладені в основу певних видів діяльності.

Генеральна мета

Постійна підтримка сталого становища підприємства на основі реалізації заходів, спрямованих на запобігання кризових ознак втрати стабільності діяльності, платоспроможності та кредитоспроможності

Головні цілі

Збалансованість активів і пасивів

Збалансованість доходів і витрат

Збалансованість грошових потоків

Допоміжні цілі

- достатність власного капіталу;
- гнучка структура капіталу;
- організація руху капіталу;
- забезпеченість власного капіталу для фінансування оборотних активів

- достатній рівень рентабельності;
- зміна структури затратоємкою господарського процесу;
- збільшення обсягів виробництва

- забезпечення платоспроможності і самофінансування;
- зниження дебіторської заборгованості;
- забезпечення кредитоспроможності

Рисунок 1.10 – «Дерево цілей» системи управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства

Джерело: сформовано автором

Головна мета управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства органічно поєднана з головною метою фінансового

менеджменту в цілому, реалізується з нею в єдиному комплексі і виступає в якості забезпечувального до неї.

Зокрема, Л. Т. Гіляровський та А. А. Вехорева вважають, що метою управління фінансовою стійкістю підприємства є підтримка його фінансової рівноваги, уникнення ризиків для інвесторів і кредиторів і оцінка його заборгованості [22, с. 17]. Г. В. Козаченко, А. Е. Воронкова, В. Ю. Медяник і В. В. Назарова головною метою механізму управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства вважають забезпечення створення ефективної системи взаємодії, яка, з одного боку, не має збиткових зв'язків, що уповільнюють роботу підприємства, а з іншого - включають всі ті зв'язки, відсутність яких призвела б до порушення заданих параметрів [26, с. 129].

А. В. Єфімова, А. С. Стоянова, Д. В. Шиян, Н. І. Строченко, головним завданням управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства вважають забезпечення оптимальної структури його активів, що дозволить забезпечити платоспроможність підприємства і, як результат, його фінансову стійкість [27, с. 36; 28, с. 11; 29, с. 30].

На нашу думку, головною метою управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства є постійне підтримання сталого становища підприємства на основі реалізації заходів, спрямованих на запобігання кризових ознак втрати стабільності діяльності, платоспроможності та кредитоспроможності. Відповідно, забезпечення високого рівня фінансової стійкості підприємства в процесі його розвитку і функціонування забезпечується формуванням оптимальної і гнучкої структури капіталу, забезпеченням постійної платоспроможності і ліквідності, збалансування грошових потоків, забезпеченням кредитоспроможності, вільним маневрування грошових коштів, забезпеченням оптимальної структури активів і постійним стабільним перевищення доходів над витратами.

Управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю із застосуванням фінансового механізму може досягти необхідного результату тільки за поєднання доцільно спрямованого взаємовпливу всіх його елементів.

Для цього він повинен відповідати наступним вимогам [30, с. 57]: настрої кожного елемента фінансового механізму на виконання властивого йому навантаження; толку дії всіх елементів фінансового механізму, який забезпечує інтереси всіх суб'єктів фінансових відносин; зворотний зв'язок всіх елементів фінансового механізму різних вертикальних і горизонтальних рівнів; своєчасність реакції елементів фінансового механізму вищого рівня на зміни, які відбуваються під впливом елементів нижчого рівня.

Для досягнення поставленої мети (управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю) в роботі визначено комплекс завдань по кожній сфері діяльності підприємства. Так, ефективне управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю залежить від узгодження виробничих і збутових процесів, тобто продукція, яка виробляється, має повністю задовольняти потреби споживачів і реалізовуватися відповідно до графіка продажів. Мінімізація залишків готової продукції сприяє прискоренню оборотності оборотних активів, зростання доходів і стійкості підприємства.

Обґрунтоване залучення позикових коштів для оновлення виробничих потужностей дозволить отримати конкурентні переваги: зменшити витрати на випуск продукції, збільшити обсяг реалізації. У процесі фінансування діяльності слід досліджувати структуру власних і позикових коштів з метою збереження фінансової стійкості.

Такі сфери діяльності, як інвестування і кредитування пов'язані з вивільненням коштів з обороту, що негативно відбивається на стабільності підприємства, тому в процесі управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю доречно враховувати, чи буде достатнім розмір додаткового прибутку для погашення заборгованості за розрахунками, які виникли.

Мета і завдання управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю реалізуються шляхом здійснення функцій управління.

Основними функціями, що дозволяють забезпечувати фінансову стійкість, є:

- планування руху капіталу підприємства відповідно до поточними потребами. Особливу увагу слід приділяти узгодженості платежів і грошових коштів в короткостроковому періоді, що дозволить не тільки виявити проблемні терміни розрахунків, але і встановити резерви коштів для майбутніх операцій;

- мотивація і стимулювання персоналу (менеджерів фінансових служб всіх рівнів). Реалізація цієї функції сприяє більш відповідальному ставленню до виконання обов'язків, організовує діяльність менеджерів, зменшує рівень впливу суб'єктивних людських чинників і дозволяє більш своєчасно реагувати на фінансові труднощі, що виникають в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності;

- облік фінансової інформації, пов'язаної з формуванням та використанням капіталу підприємства, що входять і виходять грошових потоків. Функція обліку дозволяє отримати дані для аналізу і прогнозування фінансової стійкості підприємства;

- аналіз фінансової інформації здійснюється на основі узагальнюючих показників оцінки фінансової стійкості, визначення джерел покриття запасів, дослідження структури капіталу і ресурсів підприємства;

- оцінка платоспроможності здійснюється за наступними пунктами: аналіз ліквідності балансу підприємства, розрахунок і аналіз основних показників ліквідності;

- контроль за виконанням розроблених фінансових планів і досягненням нормативних значень показниками оцінки фінансової стійкості. Реалізація цієї функції дозволяє контролювати процес реалізації стратегій розвитку підприємства на довгострокову перспективу і вживати заходів для підтримки фінансової стійкості;

- моніторинг ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства в процесі реалізації заходів щодо поліпшення, збереження існуючого фінансового становища, враховуючи, що можливі проблеми з платоспроможністю, кредитоспроможністю, ліквідністю, рентабельністю і

т.п. мають прямий вплив на стійкість всієї діяльності.

Зазначені функції управління фінансовою стійкістю реалізуються по всіх сферах діяльності промислового підприємства. У табл. 1.3 визначені основні критерії управління стійкістю за сферами діяльності, які підтверджують ефективність управління і свідчать про забезпечення цього стану в довгостроковій перспективі.

Таблиця 1.3 – Критерії ефективності управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства

Сфери діяльності	Критерії ефективності управління
Виробництво продукції	Забезпеченість матеріальних оборотних активів джерелами формування
Реалізація продукції	Задовільному структури ресурсів підприємства
Інвестування вільних коштів	Відповідність наявних джерел фінансування потреб в ресурсах
Фінансування	Задовільному структури капіталу підприємства. Можливість негайного погашення поточних зобов'язань підприємства
Кредитування продажу продукції	Відповідність наявних джерел фінансування потреб в ресурсах

Джерело: складено автором

За даними табл. 1.3 видно, що такі сфери, як інвестування і кредитування мають один критерій ефективності управління, оскільки передбачають відповідно вкладення власних коштів і затримку в отриманні коштів, тобто відсутність на час цих джерел фінансування активів і джерел погашення зобов'язань.

Процес управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю необхідно розглядати на основі економічних принципів, адекватних умовам і особливостям на різних рівнях господарської діяльності (рис. 1.11).

Розроблені концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства, визначають об'єкт і суб'єкт управління, його цілі, завдання, функції та принципи з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, а також критерії ефективності управління, що дозволять

більш послідовно і системно вирішувати проблему підвищення ефективності управління цією стороною фінансового становища в процесі реалізації виробничих, інвестиційних, фінансових стратегій розвитку в довгостроковій перспективі.

Принципи управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства	
загальні	специфічні
- системність управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства; - комплексний характер формування управлінських рішень; - гнучкість процесу управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю; - науковість методів оцінки фінансової стійкості і платоспроможності; - оптимальність вибору найбільш економічно вигідного варіанту при плануванні, заснований на альтернативній основі; - взаємна внутрішньогосподарська і внутрівідомча узгодженість планів і координації дій ефективного використання фінансових ресурсів; - визначення провідних ланок і напрямків першочергового спрямування коштів	- облік рівня фінансових ризиків; - інтегрованість із загальною системою управління підприємством; - орієнтованість і стратегічні цілі розвитку підприємства; - високий динамізм управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю; - постійне зростання інтенсивності обороту грошових потоків; - соціальна орієнтованість управління грошовими ресурсами на економічний розвиток

Рисунок 1.11 – Економічні принципи управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства

Джерело: сформовано автором

Таким чином, можна зробити висновок, що сьогодні суб'єкти господарювання для забезпечення свого ефективного функціонування повинні обов'язково розробляти стратегію управління фінансовою стійкістю підприємства, яка в свою чергу не повинна суперечити загальній стратегії підприємства. При цьому обов'язково повинен враховуватися вплив різних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, які можуть одночасно

створювати для підприємства як можливості так і загрози подальшого функціонування на ринку.

Висновки до розділу 1

Дослідивши теоретичні основи управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства можна зробити висновки.

Успішність функціонування підприємств в умовах ринкової економіки вимагає забезпечення ними належного економічного рівноваги і, в першу чергу, – фінансової стійкості і платоспроможності. Саме вони виступають запорукою ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств, здатності мобілізувати кількісні і якісні фактори сприяння подальшому розвитку їх виробничого потенціалу.

Аналіз представлених в аналітичній літературі визначень фінансової стійкості підприємства дозволив сформулювати наступне визначення – фінансова стійкість – це здатність підприємства стабільно розвиватися в умовах ризикованих внутрішнього і зовнішнього середовища з метою максимізації фінансових результатів і розширеного відтворення.

Узагальнена класифікація видів фінансової стійкості, не має конкретної галузевої приналежності, тому вона може бути успішно застосована для характеристики фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості підприємства є його платоспроможність.

Компаративний аналіз літературних джерел дає можливість виділити суттєві ознаки останнього.

По-перше, це здатність підприємства негайно погасити поточну заборгованість власними коштами.

По-друге, це здатність протидіяти несподіваним перерв в надходженні грошових потоків, автоматично призводить до від'ємного значення чистого грошового потоку.

По-третє, це можливість цілеспрямованого впливу на процеси обігу грошових коштів, а отже їх витрачання та перерозподілу.

Таким чином, істотні ознаки платоспроможності підприємства пов'язані з можливістю швидко формувати необхідний обсяг джерел фінансування і в першу чергу, позикових коштів.

Оцінку фінансової стійкості і платоспроможності підприємства слід проводити в динаміці за такими етапами:

- 1) аналіз абсолютних показників фінансової стійкості;
- 2) аналіз відносних показників фінансової стійкості;
- 3) аналіз показників платоспроможності;
- 4) визначення запасу фінансової міцності.

Розроблені концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю промислового підприємства, які визначають об'єкт і суб'єкт управління, його цілі, завдання, функції та принципи з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, а також критерії ефективності управління, дозволять більш послідовно і системно вирішувати проблему підвищення ефективності управління цією стороною фінансового стану в процесі реалізації виробничих, інвестиційних, фінансових стратегій розвитку в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності та майновий стан АТ «Хмельницькобленерго»

На виконання рішень Ради національної безпеки і оборони та Уряду було розроблено Енергетичну стратегію України до 2035 р.: «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», яку схвалено розпорядженням Уряду від 18 серпня 2017 р. № 605-р.

Головними цілями прийнятої Енергетичної стратегії є: розвиток свідомого та енергоефективного суспільства; досягнення енергетичної незалежності; перехід на ринкові відносини в ПЕК; покращення інвестиційної привабливості галузі; інтеграція газових і електроенергетичних мереж в енергетичний простір ЄС; перехід на сучасну систему управління галуззю.

Виконання цілей Стратегії розділено на три основні етапи:

- реформування енергетичного сектору (до 2020 року);
- оптимізація та інноваційний розвиток інфраструктури (до 2025 року);
- забезпечення сталого розвитку (до 2035 року).

Основу електроенергетичного комплексу України складають енергоблоки теплових, атомних, гідро- та гідроакумуючих електростанцій.

У 2018 р. обсяг виробництва електричної енергії електростанціями України, які входять до Об'єднаної енергетичної системи України, склав 159350,5 млн кВтг, що на 3935,9 млн кВтг, або на 2,5% більше, ніж в 2017 р. Структура виробництва електричної енергії в 2018 р. за виробниками наведена на рис. 2.1.

За даними рис. 2.1 видно, що виробіток ТЕС та ТЕЦ в 2018 р. від загального по ОЕС склав 36,9%, виробіток електроенергії АЕС склав 53,0%, а виробіток ГЕС та ГАЕС – 7,5%. У 2017 р. частка виробітку ТЕС та ТЕЦ, АЕС, ГЕС та ГАЕС складала відповідно 35,9%, 55,1% і 6,8%.

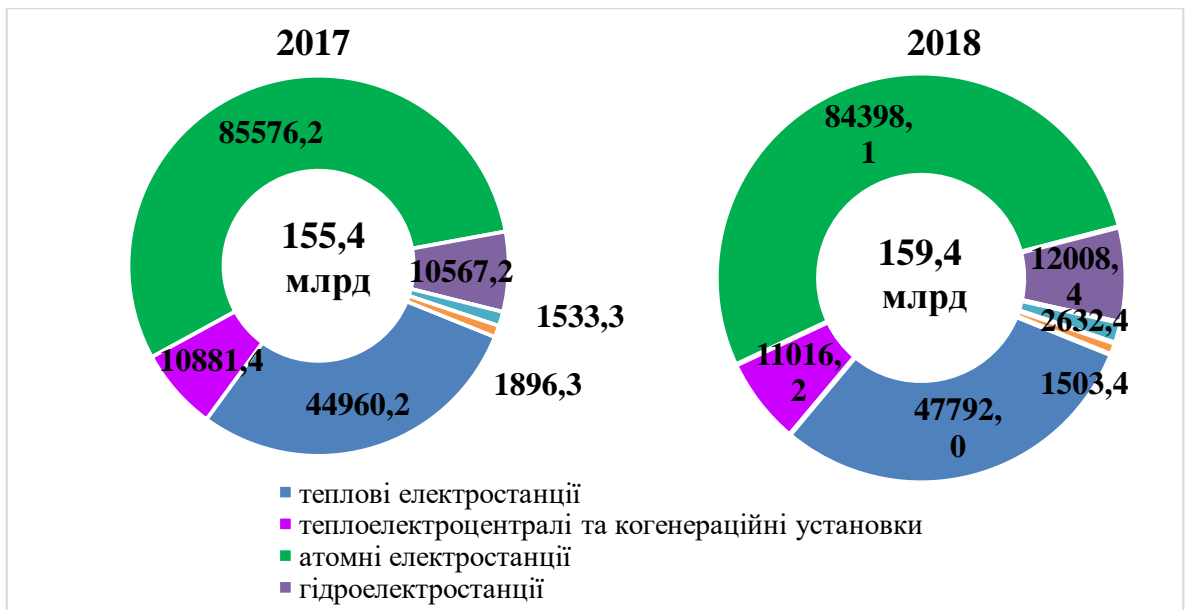

Рисунок 2.1 – Динаміка і структура виробництва електроенергії по Україні в 2017-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [31]

В 2018 р. спостерігається збільшення електроспоживання, яке склало 153214,5 млн кВтг, що на 3488,6 млн кВтг, або на 2,3% більше, ніж в 2017 р. Споживання електроенергії (нетто) галузями національної економіки та населенням склав 122143,6 млн кВтг, що на 3216,6 млн кВтг, або на 2,7% більше аналогічного показника 2017 р. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка і структура споживання електроенергії в 2017-2018 рр.

Групи споживачів	2017		2018		2018 від 2017, млн кВтг	2018 до 2017, %
	млн кВтг	%	млн кВтг	%		
1	2	3	4	5	6	7
Споживання електроенергії (брутто)	149725,9		153214,5		3488,6	102,3
Споживання електроенергії (нетто)	118927	100,0	122143,6	100,0	3216,6	102,7
у тому числі:						
1.Промисловість	50952,2	42,8	52023,3	42,6	1071,1	102,1
Паливна	3616,5	3,0	3543,2	2,9	-73,3	98,0

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7

Металургійна	29054,1	24,4	29558,8	24,2	504,7	101,7
Хімічна та нафтохімічна	2886,8	2,4	3115,4	2,6	228,6	107,9
Машинобудівна	3979,4	3,3	4084,5	3,3	105,1	102,6
Будівництво матеріалів	2266,4	1,9	2231,2	1,8	-35,2	98,4
Харчова та переробна	4407,1	3,7	4536,3	3,7	129,2	102,9
Інша	4741,9	4,0	4953,9	4,1	212	104,5
2. Сільгоспспоживачі	3642,1	3,1	3867,8	3,2	225,7	106,2
3. Транспорт	7044	5,9	6955	5,7	-89	98,7
4. Будівництво	891,8	0,7	964,4	0,8	72,6	108,1
5. Комунально-побутові споживачі	15016,2	12,6	15506,4	12,7	490,2	103,3
6. Інші непромислові споживачі	6361,2	5,3	6880,1	5,6	518,9	108,2
7. Населення	35019,9	29,4	35946,8	29,4	926,9	102,6

Джерело: складено автором на основі [31]

Збільшення обсягів виробництва та корисного відпуску електроенергії відбулося і в АТ «Хмельницькобленерго». Динаміка основних показників діяльності АТ «Хмельницькобленерго» за останні роки відображена в таблиці В.1 Додатку В.

Показники таблиці В.1 Додатку В свідчать про те, що, незважаючи на складну економічну і геополітичну ситуацію в країні, компанія пододала наслідки кризи 2014 р. і продовжила укріплювати положення на ринку і покращувати фінансово-економічні показники.

Сума активів АТ «Хмельницькобленерго» за 2014-2018 рр. виросла в 2,8 рази за рахунок зростання вартості оборотних активів підприємства в 3,7 рази і вартості основних засобів в 2,7 рази. За досліджений період АТ «Хмельницькобленерго» збільшило свої фінансові результати, так чистий фінансовий результат зріс на 65 %. Що стосується тенденцій зміни середньої заробітної плати і продуктивності праці, то слід зазначити, що протягом дослідженого періоду темпи зростання середньої місячної зарплати по підприємству (40,1 %) випереджали темпи зростання продуктивності праці (39,0 %) тільки в 2015 р. В інші роки дослідженого періоду закономірність випередження зростання продуктивності праці над зростанням заробітної плати зберігалася і в цілому за 2014-2018 рр. склала 2,8 рази проти 2,3 рази.

За останні роки обсяги товарної та реалізованої продукції АТ «Хмельницькобленерго» в порівнянних цінах збільшилися відповідно на 44,2% та 42,7% (табл. 2.2, рис. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка обсягів товарної та реалізованої продукції АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Показники	Роки				2018 до 2015
	2015	2016	2017	2018	
Обсяг товарної продукції у фактичних цінах, тис.грн	1362252	1896644	2436490	2756892	
Індекси зростання (зниження)		1,392	1,285	1,132	2,024
Обсяг товарної продукції в порівняльних цінах 2015 р., тис. грн	1362252	1687406	1906505	1964675	
Індекси зростання (зниження)		1,239	1,130	1,031	1,442
Обсяг реалізованої продукції у фактичних цінах, тис. грн	1388838	1928673	2458723	2780300	
Індекси зростання (зниження)		1,389	1,275	1,131	2,002
Обсяг реалізованої продукції в порівняльних цінах 2015 р., тис. грн	1388838	1715901	1923901	1981356	
Індекси зростання (зниження)		1,235	1,121	1,030	1,427

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

У порівнянних цінах 2015 р. обсяги товарної та реалізованої продукції мали аналогічну тенденцію.

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягів товарної та реалізованої продукції АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Оцінка використання трудового потенціалу проводиться за такими

показниками, як наявність і структура персоналу підприємства, продуктивність праці, середньомісячна зарплата одного працівника і т.д. (табл. В.2 Додатку В).

Щодо АТ «Хмельницькобленерго» слід зазначити, що продуктивність праці, як всього персоналу, так і робочих за аналізований період зростає. Так, за весь період по працівниках цей показник збільшився з 382,9 (в 2015 р.) до 866,1 тис. грн (в 2018 р.), тобто майже в 2,3 рази, що пов'язано, перш за все, зі збільшенням обсягів чистого доходу від реалізації на 43,5% при використанні меншої кількості трудових ресурсів (на 4,7% менше, ніж в 2014 р).

Збільшення продуктивності праці на підприємстві відбилося і на рівні заробітної плати працівників підприємства. Так, за аналізований період її розмір збільшився більш ніж 2,3 рази для всіх працівників підприємства, і в 2,1 рази для промислово-виробничого персоналу. Слід зазначити, що темпи її зростання відставали від темпів зростання продуктивності (рис. 2.3).

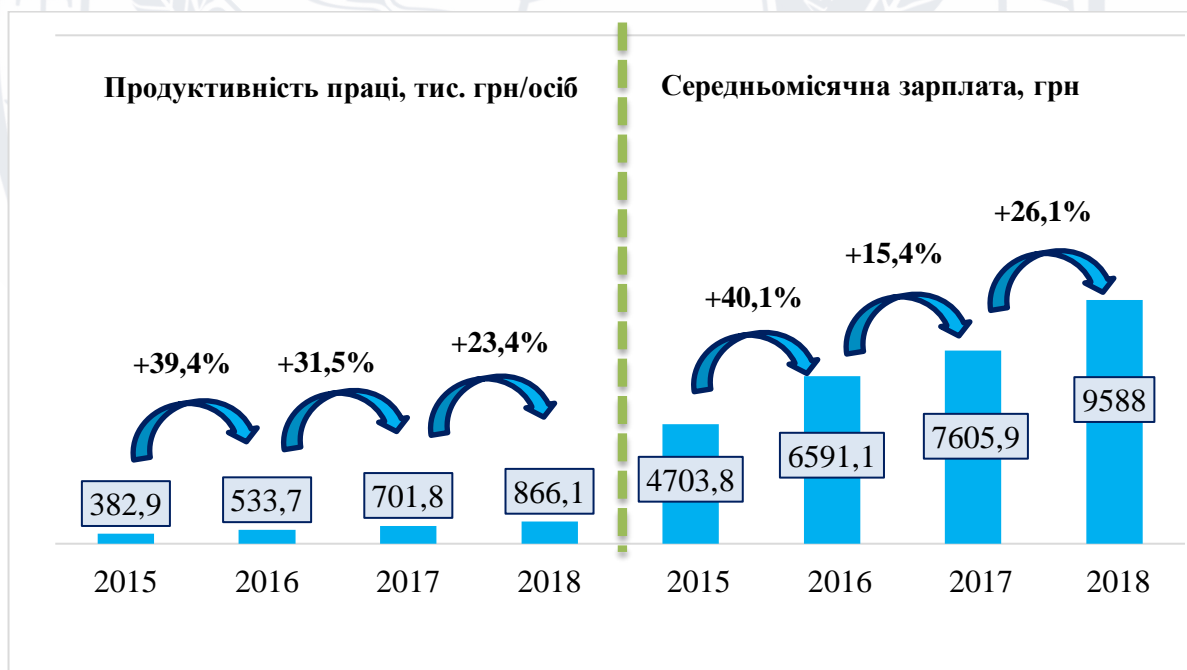

Рисунок 2.3 – Динаміка продуктивності праці та середньомісячної зарплати працівника АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Наступним етапом оцінки виробничої діяльності підприємства є

вивчення структури основних засобів за призначенням, їх структури, а також стану фондів. Аналіз відповідної звітності (форма 1 «Баланс») дозволив констатувати, що за 2015-2018 рр. на підприємстві відбулися зміни в наявності основних засобів (табл. В.3 Додатку В).

Таким чином, АТ «Хмельницькобленерго» займалося протягом 2015-2018 рр. оновленням і модернізацією своїх основних фондів, що, перш за все, специфікою виробничого процесу. За підсумками 2016 р. відмічається істотне збільшення вартості основних засобів на 190193 тис. грн в результаті переоцінки та приведення їх до справедливої вартості відповідно до міжнародних стандартів.

Наступним етапом аналізу є вивчення забезпеченості та ефективності використання основних виробничих фондів (таблиця В.4 Додатку В). Узагальнюючим показником, що характеризує рівень забезпеченості підприємства основними виробничими фондами, є фондоозброєність праці. За період 2015-2018 рр. зменшилася забезпеченість персоналу основними фондами і склала 791,9 тис. грн на одного працівника. Тенденція зниження цього показника за аналізований період обумовлена зниженням розміру середньорічних основних фондів внаслідок зносу.

Тепер проаналізуємо основні фонди з точки зору ефективності їх використання на підприємстві за допомогою показників фондівіддачі, фондомісткості і рентабельності (збитковості) основних фондів (табл. В.4 Додатку В).

Слід зазначити, що дані таблиці В.4 Додатку В свідчать про той факт, що основні засоби АТ «Хмельницькобленерго» використовувало ефективно тільки в 2017-2018 рр., коли показник фондівіддачі став більшим за одиницю.

В процесі діяльності на підприємстві відбувається безперервний кругообіг засобів: витрачання певних ресурсів, отримання доходів, їх розподіл і використання. При цьому визначаються джерела коштів, напрямки та форми фінансування, оптимізується структура капіталу, проводяться розрахунки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів, покупцями продукції,

державними органами, персоналом і т.д., що відбивається на формуванні його доходу.

Протягом 2015-2018 рр. чистий фінансовий результат мав позитивну динаміку, збільшившись за досліджений період на 65,2 % (рис. 2.4).

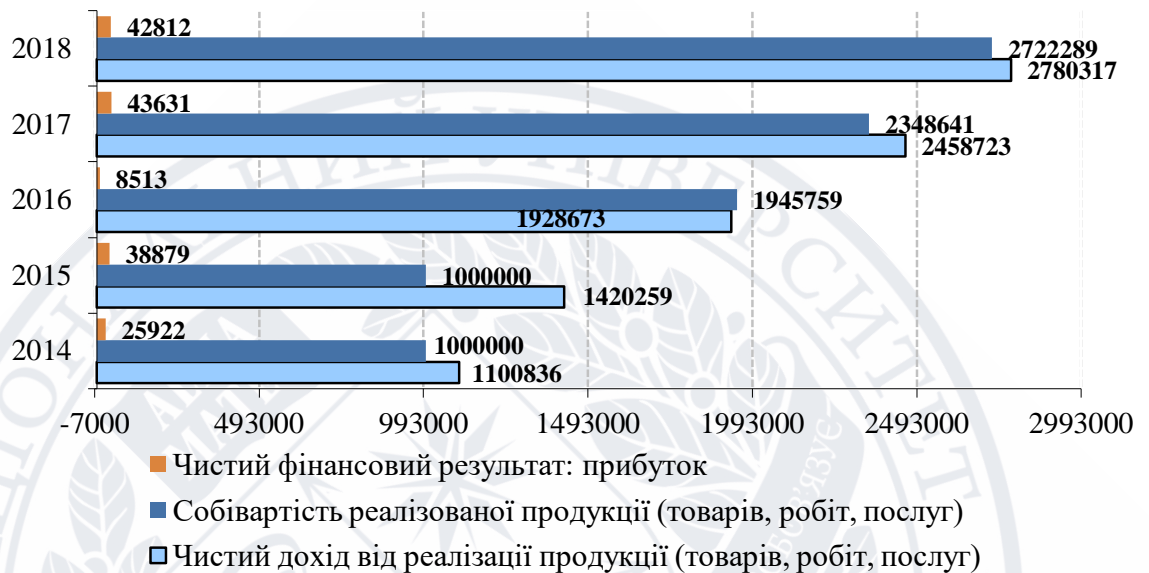

Рисунок 2.4 – Динаміка основних показників результативності АТ «Хмельницькобленерго» за період 2014-2018 рр., тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

На зростання чистого прибутку вплинуло, насамперед, збільшення обсягів реалізованої продукції в 2,5 рази. Собівартість продукції протягом періоду зросла в 2,6 рази і склала 2722,3 млн грн.

На збільшення собівартості продукції вплинули зміни в обсягах та її структури за елементами витрат і функціональною ознакою (табл. В.5, В.6 Додатку В).

Аналіз собівартості продукції в динаміці за 2015-2018 рр. показав, що вона мала чітку тенденцію до збільшення свого рівня. Так, загальне збільшення операційних витрат ПрАТ «Хмельницькобленерго» за аналізований період склав майже 368,6 млн грн, збільшення відбулося за всіма

елементами. Аналізуючи структуру витрат, слід зазначити, що найбільшу питому вагу займали: витрати на оплату праці – 43,6 – 48,4%.

Аналізуючи витрати за функціональною ознакою за 2015-2018 рр., можна констатувати збільшення загальної собівартості продукції АТ «Хмельницькобленерго» на 175,7% до 2853,3 млн грн.

Дані таблиці В.6 свідчать про те, що найбільшу питому вагу в структурі витрат підприємства за функціональною ознакою мала собівартість реалізованої продукції, частка якої зростає і досягла в 2018 р. 95,4 %.

Наступним кроком діагностики є діагностика фінансової стійкості підприємства, яка проведена в наступному пункті кваліфікаційної магістерської роботи.

2.2 Діагностика фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»

На основі певних етапів діагностики (п. 1.2 кваліфікаційної магістерської роботи) здійснимо аналіз фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. наведено в табл. 2.3.

Забезпеченість запасів джерелами формування є сутністю фінансової стійкості, її зовнішнім проявом, а наслідком є платоспроможність підприємства.

Отримані результати свідчать, що в 2016-2018 рр. фінансовий стан АТ «Хмельницькобленерго» можна було оцінити як передкризовий фінансовий стан – через нестачу власних і довгострокових джерел для покриття запасів підприємства. Це вимагає більш детального аналізу фінансової стійкості.

Таблиця 2.3 – Абсолютні показники фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр., тис. грн

Показники	2015	2016	2017	2018	Відхилення (+, -), тис. грн			
					2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017	2018 від 2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Власний капітал	1239216	1310291	1842669	1853089	71075	532378	10420	613873
2. Необоротні активи	1308008	1499245	2082260	2058529	191237	583015	-23731	750521
3. Власні оборотні кошти (ряд.1 - ряд.2)	-68792	-188954	-239591	-205440	-120162	-50637	34151	-136648
4. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	136313	152123	240275	215798	15810	88152	-24477	79485
5. Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	67521	-36831	684	10358	-104352	37515	9674	-57163
6. Короткострокові кредити і позики	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	70653	104558	96737	125190	33905	-7821	28453	54537
8. Загальний розмір основних джерел покриття запасів (ряд. 5 + ряд. 6 + ряд. 7)	138174	67727	97421	135548	-70447	29694	38127	-2626
9. Запаси	34023	41151	67668	92424	7128	26517	24756	58401
10. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 - ряд. 9)	-102815	-230105	-307259	-297864	-127290	-77154	9395	-195049
11. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик (ряд. 5 - ряд. 9)	33498	-77982	-66984	-82066	-111480	10998	-15082	-115564
12. Надлишок (+) або дефіцит (-) основних джерел покриття запасів (ряд. 8 - ряд. 9)	104151	26576	29753	43124	-77575	3177	13371	-61027
13. Тривимірний показник (ряд. 10, ряд. 11, ряд. 12)	(0, 1, 1)	(0, 0, 1)	(0, 0, 1)	(0, 0, 1)				
14. Тип фінансової стійкості	<i>нормальна</i>	<i>передкризовий стан</i>						

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Відносні показники фінансової стійкості визначають рівень перспективної платоспроможності. Їх розрахунок здійснено в табл. 2.4.

За даними табл. 2.4 можна зробити наступні висновки за досліджуваний період 2015-2018 рр. фінансова стійкість АТ «Хмельницькобленерго» мала негативну тенденцію, однак дозволила деяким відносним показникам залишити рівень, вищий за нормативне значення. Так, коефіцієнт автономії АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. хоча і зменшився на 0,05 пункти, проте був значно вищим за нормативне значення протягом усього досліджуваного періоду.

Негативна тенденція коефіцієнта автономії пояснюється відстаючими темпами зростання власного капіталу (за період на 49,5%) у порівнянні з темпами зростання загального капіталу (за період на 58,4 %).

Про це також свідчить коефіцієнт концентрації позикового капіталу і коефіцієнт фінансової залежності, рівень яких в 2015-2018 рр. збільшився відповідно на 0,05 пункти і на 0,07 пункти, що свідчить про підвищення залучених зовнішніх коштів для здійснення господарської діяльності.

Тенденція коефіцієнта фінансового левериджу капіталу АТ «Хмельницькобленерго» свідчить про поступове збільшення вартості залученого капіталу на кожен гривню власного, проте рівень коефіцієнта залишається досить низьким. Так, в 2016 р. його рівень збільшився на 0,08 пункти, в 2017 р. – зменшився на 0,03 пункти, а в 2018 р. – знову збільшився на 0,03 пункти. В цілому за досліджений період збільшення залученого капіталу на кожен гривню власного склало 0,074 грн і в 2018 р. рівень коефіцієнта склав 0,326 пункти (в порівнянні з 0,252 в 2015 р.), що свідчить про збільшення, причому АТ «Хмельницькобленерго» залишає за собою високий рівень фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Про погіршення фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» свідчить і рівень коефіцієнта фінансової стабільності. Так, якщо в 2015 р. кожна гривня залученого капіталу була забезпечена 3,969 грн. власного, то в 2018 р. – вже 3,067 грн.

Таблиця 2.4 – Відносні показники фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018	Відхилення (+, -)			
					2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017	2018 від 2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Коефіцієнт автономії	0,799	0,751	0,769	0,754	-0,048	0,018	-0,015	-0,045
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,201	0,249	0,231	0,246	0,048	-0,018	0,015	0,045
3. Коефіцієнт фінансового левериджу	0,252	0,331	0,301	0,326	0,079	-0,031	0,025	0,074
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,056	-0,144	-0,130	-0,111	-0,089	0,014	0,019	-0,055
5. Коефіцієнт фінансової залежності	1,252	1,331	1,301	1,326	0,079	-0,031	0,025	0,074
6. Коефіцієнт фінансової стабільності	3,969	3,019	3,327	3,067	-0,950	0,307	-0,260	-0,903
7. Маневреність робочого капіталу	-0,495	-0,218	-0,282	-0,450	0,277	-0,065	-0,167	0,045
8. Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	0,104	0,101	0,115	0,105	-0,003	0,014	-0,011	0,001
9. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,099	0,104	0,115	0,104	0,005	0,011	-0,011	0,005
10. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,901	0,896	0,885	0,896	-0,005	-0,011	0,011	-0,005
11. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,437	0,351	0,434	0,357	-0,086	0,083	-0,077	-0,080
12. Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,563	0,649	0,566	0,643	0,086	-0,083	0,077	0,080
13. Коефіцієнт забезпечення власними засобами	-0,283	-0,771	-0,762	-0,515	-0,489	0,009	0,247	-0,232
14. Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	0,504	-1,117	98,930	8,923	-1,621	100,047	-90,007	8,419
15. Коефіцієнт страхування бізнесу	0,007	0,008	0,006	0,008	0,000	-0,002	0,003	0,001
16. Коефіцієнт страхування статутного капіталу	0,344	0,402	0,415	0,609	0,058	0,013	0,195	0,265
17. Коефіцієнт страхування власного капіталу	0,009	0,010	0,008	0,011	0,001	-0,003	0,003	0,002
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом	0,277	-0,150	0,002	0,026	-0,428	0,152	0,024	-0,251

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Про погіршення фінансової стійкості підприємства свідчать значення коефіцієнтів забезпеченості. В 2015-2018 рр. значення коефіцієнтів забезпеченості не тільки мали негативну тенденцію, а й не відповідали своїм нормативним значенням, що свідчить про недостатній рівень не тільки власних оборотних коштів, а й робочого капіталу.

Важливу роль при оцінці фінансової стійкості підприємства відіграють також коефіцієнти покриття. Так, коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах показує, яка частка основних засобів та інших необоротних активів профінансована зовнішніми інвесторами. В 2015-2018 рр. його рівень був меншим за 12 %, що свідчить невеликий рівень довгострокових зобов'язань і забезпечень у фінансуванні діяльності АТ «Хмельницькобленерго». У той же час фінансування є ознакою добре розробленої стратегії підприємства.

Коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування два взаємодоповнюючих показника – коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів і коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел. Сума цих показників дорівнює одиниці. Невелике значення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів АТ «Хмельницькобленерго» означає, що з позиції довгострокової перспективи підприємство не залежить від довгострокових позикових джерел.

Що стосується ступеня залучення позикових коштів, то в зарубіжній практиці існують різні думки. Найпоширенішою є думка про те, що коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел повинен бути досить великим, при цьому нижня межа його позначена на рівні 0,6 (60 %). При більш низькому рівні цього показника прибутковість власного капіталу не буде відповідати визнаним оптимальним значенням. Для АТ «Хмельницькобленерго» рівень коефіцієнта фінансової незалежності капіталізованих джерел протягом дослідженого періоду був неменший за 0,88.

Важливим при оцінці фінансової стійкості підприємства є аналіз показників платоспроможності, оскільки він дозволяє визначити здатність підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання, мобілізувавши

ліквідні активи.

Спочатку сформуємо групи активів АТ «Хмельницькобленерго» за рівнем ліквідності активів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Активи АТ «Хмельницькобленерго» за ступенем ліквідності за 2015-2018 рр.

Види активів	2015		2016		2017		2018	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
<i>A₁</i>	52740	3,4	20158	1,2	54257	2,3	52225	2,1
<i>A₂</i>	156635	10,1	175164	10,1	192380	8,0	254168	10,3
<i>A₃</i>	34023	2,2	41151	2,4	67668	2,8	92424	3,8
<i>A₄</i>	1308008	84,3	1499245	86,4	2082260	86,9	2058529	83,8
Разом	1551406	100,0	1735718	100,0	2396565	100,0	2457346	100,0

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.5, можна зробити висновки про склад активів АТ «Хмельницькобленерго» за ознакою ліквідності. Так, найменшу частку в структурі активів займають абсолютно ліквідні активи. Протягом 2016-2018 рр. їх частка коливалася 1,2 % - 2,3 %. Найбільшу частку протягом досліджуваного періоду займали активи, що важко реалізуються. Так, в 2015-2018 рр. варто відзначити, що їх частка коливалася в межах 83,8-86,9 %.

Порівняння відповідних статей активу з відповідними статтями пасиву дає можливість визначити рівень ліквідності балансу підприємства, тому згрупуємо пасиви за термінами їх погашення (в порядку зростання термінів сплати) (табл. 2.6).

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.6, можна зробити висновки про структуру зобов'язань АТ «Хмельницькобленерго» за терміновістю оплати. Найбільшу частку в складі пасивів підприємства займають стійкі пасиви, абсолютне значення яких збільшилося за 2015-2018 рр. на 613873,0 тис. грн або на 49,5 %.

Таблиця 2.6 – Пасиви АТ «Хмельницькобленерго» в порядку зростання

термінів сплати в 2015-2018 рр.

Види пасивів	2015		2016		2017		2018	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
P_1	175877	11,3	281850	16,2	313621	13,1	388459	15,8
P_2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
P_3	136313	8,8	152123	8,8	240275	10,0	215798	8,8
P_4	1239216	79,9	1310291	75,5	1842669	76,9	1853089	75,4
Разом	1551406	100,0	1735718	100,0	2396565	100,0	2457346	100,0

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Причиною такої тенденції є зростання суми нерозподіленого прибутку підприємства. Варто відмітити, що АТ «Хмельницькобленерго» активно користувалося позиковими джерелами фінансування активів, причому виключно короткостроковими.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо:

$$A_1 > P_1; A_2 > P_2; A_3 > P_3; A_4 \leq P_4. \quad (2.1)$$

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що баланс підприємства не був ліквідним в жодному з років досліджуваного періоду. Протягом 2015-2018 рр. баланс АТ «Хмельницькобленерго» вважати неліквідним через невиконання трьох нерівностей (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз ліквідності балансу АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Норма	2015	2016	2017	2018
$A_1 > P_1$	-	-	-	-
$A_2 > P_2$	+	+	+	+
$A_3 > P_3$	-	-	-	-
$A_4 \leq P_4$	-	-	-	-

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

З 2015 р. можна зробити висновки, що високоліквідні активи АТ «Хмельницькобленерго» не покривали найбільш термінових пасивів. Через те, що нерівність $A_1 > P_1$ не виконується протягом дослідженого

періоду, можна стверджувати, що АТ «Хмельницькобленерго» не платоспроможне на момент складання балансу. Виконання нерівності $A_2 > P_2$ свідчить про те, що АТ «Хмельницькобленерго» може бути платоспроможним у недалекому майбутньому з урахуванням своєчасних розрахунків з кредиторами та отримання коштів від продажу продукції в кредит. Невиконання нерівності $A_3 > P_3$ для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. дає підставу стверджувати, що підприємство не може бути платоспроможним навіть у випадку своєчасного надходження грошових коштів від продажу та платежів. Автоматично через невиконання перших трьох нерівностей, не виконується і четверта нерівність.

Наступним етапом став аналіз показників ліквідності та платоспроможності, розрахунок яких наведено в табл. В.7 Додатку В.

Проаналізувавши дані, наведені в табл. В.7 Додатку В, можна зробити наступні висновки. Як показують результати аналізу, платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» за досліджений період по ряду показників погіршується. Деякі показники ліквідності та платоспроможності в 2015-2018 рр. мали негативну тенденцію, і стали нижчими за нормативні значення. Так, коефіцієнт поточний ліквідності зменшився, і мав значення нижче нормативного. Це свідчить про те, що для задоволення поточних зобов'язань АТ «Хмельницькобленерго» мав достатню суму оборотних активів тільки в 2016-2018 рр., про що свідчить величина коефіцієнта покриття, який в 2016 р. склав 0,869, в 2017 р. – 1,002, а в 2018 р. – 1,027. Тенденція щодо даного коефіцієнта негативна і у підприємства немає можливості відповісти за своїми поточними зобов'язаннями поточними активами, проте швидкість їх трансформації буде повільної. Причиною цього є значні суми дебіторської заборгованості та запасів у АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Коефіцієнт швидкої ліквідності АТ «Хмельницькобленерго» за аналізований період мав аналогічну тенденцію.

В 2016-2018 рр. його рівень зменшився на 0,402 пункти з 1,190 до 0,789, і його рівень в 2016 р. був нижче нормативного значення (0,7÷0,8), тобто

підприємство не мало можливості оплатити поточні зобов'язання за умови своєчасного розрахунку дебіторів. Про нездатність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість свідчать фактичні дані щодо коефіцієнту абсолютної ліквідності, який, не тільки був нижче нормативу, а й мав негативну тенденцію. Отже, у підприємства не вистачало коштів на покриття невідкладних зобов'язань.

Чистий оборотний капітал АТ «Хмельницькобленерго» мав тенденцію до зменшення протягом 2015-2018 рр. на 57163 тисч. грн, що свідчить про неможливість підприємства відповідати за своїми поточними зобов'язаннями і розширювати подальшу діяльність.

Завершальним етапом оцінки фінансової стійкості підприємства є визначення запасу фінансової стійкості. Запас фінансової стійкості характеризує рівень захищеності основної діяльності, який має підприємство на даний момент і яким можна скористатися в разі форс-мажорних обставин. Аналіз запасу фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. наведено в табл. 2.8, рис. 2.5.

Таблиця 2.8 – Визначення запасу фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
Поріг рентабельності, тис. грн	205799	2243461	1392065	2149585
Маржинальний прибуток, тис. грн	491475	104684	253747	255792
Маржа безпеки, тис. грн	1214460	-314788	1066658	630732
Запас фінансової стійкості, %	85,51	-16,32	43,38	22,69

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Результати аналізу даних таблиці 2.8 і рис. 2.5 свідчать про те, що запас фінансової стійкості зростає, при зниженні порога рентабельності.

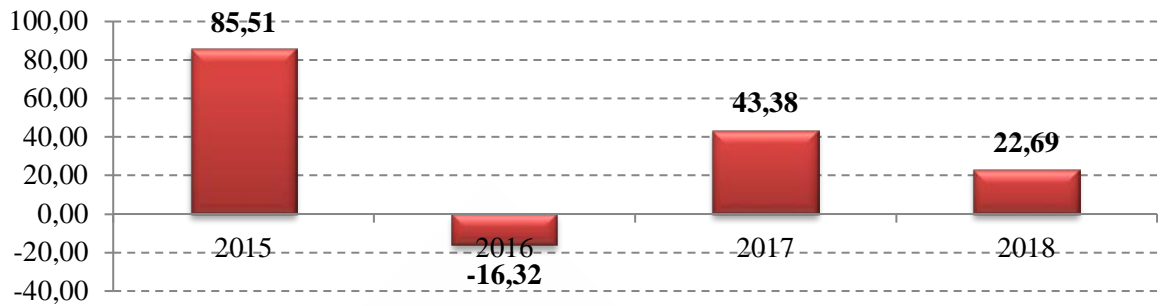

Рисунок 2.5 – Запас фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.,%

Джерело: побудовано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

В 2015-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» запас фінансової стійкості зменшився, що свідчить про зниження беззбиткового рівня доходу, зростання маржинального доходу і зростанні маржі безпеки в 2016-2018 рр.

Здійснимо аналіз ймовірності банкрутства АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. за декількома з них: п'ятифакторною моделлю Альтмана, універсальною дискримінантною функцією Терещенка, моделлю Таффлера і Тішоу, російською R-моделлю ІДЕА і моделлю оцінки українських підприємств (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Моделі банкрутства підприємства

Назва моделі	Алгоритм розрахунку критерію банкрутства
1. П'ятифакторна модель Альтмана (1968 р.)	$Z_{1968} = 1,2 \times K_1 + 1,4 \times K_2 + 3,3 \times K_3 + 0,6 \times K_4 + K_5$
2. Універсальна функція Терещенко	$Z_T = 1,5 \times K_1 + 0,08 \times K_2 + 10 \times K_3 + 5 \times K_4 + 0,3 \times K_5 + 0,1 \times K_6$
3. Модель Таффлера і Тішоу	$Z_{TTT} = 0,53 \times K_1 + 0,13 \times K_2 + 0,18 \times K_3 + 0,16 \times K_4$
4. Російська R-модель ІДЕА	$R = 8,38 \times K_1 + K_2 + 0,054 \times K_3 + 0,63 \times K_4$
5. Модель оцінки українських підприємств	$Z_{укр} = 1,04 \times K_1 + 0,75 \times K_2 + 0,15 \times K_3 + 0,42 \times K_4 + 1,8 \times K_5 - 0,06 \times K_6 - 2,16$

Джерело: складено автором на основі [5; 8; 15; 16]

Проведемо необхідні розрахунки за моделлю Альтмана, користуючись даними звітності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Розрахунок інтегрального показника рівня загрози банкрутства за моделлю Альтмана для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
Відношення власного оборотного капіталу до суми всіх активів (K_1)	-0,044	-0,108	-0,100	-0,084
Ставлення нерозподіленого прибутку до суми всіх активів (K_2)	0,077	0,166	0,137	0,135
Рівень прибутковості активів (K_3)	0,026	0,005	0,024	0,021
Відношення власного капіталу до позикового (K_4)	3,969	3,019	3,327	3,067
Коефіцієнт оборотності активів (K_5)	0,915	1,106	1,026	1,131
Інтегральний показник (Z_{1968})	3,438	3,037	3,174	3,129
Вірогідність банкрутства	дуже низька			

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Таким чином, за Z-критерієм протягом 2015-2018 рр. ймовірність банкрутства АТ «Хмельницькобленерго» була дуже низькою (> 3).

Наступною моделлю для оцінки ймовірності банкрутства АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. є універсальна дискримінантна функція Терещенка. Здійснимо оцінку ступеня банкрутства АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. за моделлю Терещенка (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Розрахунок інтегрального показника рівня загрози банкрутства за моделлю Терещенка для АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Коефіцієнт співвідношення показника cash-flow до зобов'язань (K_1)	0,353	0,300	0,338	0,398
Коефіцієнт співвідношення валюти балансу до зобов'язань (K_2)	4,969	4,019	4,327	4,067
Коефіцієнт співвідношення прибутку до оподаткування до валюти балансу (K_3)	0,026	0,005	0,024	0,021
Коефіцієнт співвідношення прибутку від реалізації до чистого доходу від реалізації (K_4)	0,059	-0,035	0,020	-0,006

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5
Коефіцієнт співвідношення виробничих запасів до чистого доходу від реалізації (K_5)	0,024	0,021	0,028	0,033
Коефіцієнт співвідношення чистого доходу від реалізації до валюти балансу (K_6)	0,915	1,106	1,026	1,131
Інтегральний показник (Z_T)	1,580	0,768	1,307	1,223
Вірогідність банкрутства	стійкість порушена	загроза банкрутства	стійкість порушена	

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Згідно універсальної дискримінантної функції Терещенко для АТ «Хмельницькобленерго» в 2016 р. існувала загроза банкрутства при відсутності заходів санації. В 2015 р., 2017-2018 рр. фінансова стійкість порушена: значення функції вже знаходилося в межах $1 < Z_T \leq 2$.

Для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. інтегральний показник рівня загрози банкрутства за моделлю Таффлера і Тішоу розрахований в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Розрахунок інтегрального показника рівня загрози банкрутства за моделлю Таффлера і Тішоу для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
Відношення прибутку від реалізації до короткострокових зобов'язань (K_1)	0,475	-0,238	0,154	-0,042
Відношення оборотних активів до суми зобов'язань (K_2)	0,780	0,565	0,567	0,660
Відношення короткострокових зобов'язань до суми всіх активів (K_3)	0,113	0,162	0,131	0,158
Відношення чистого доходу від реалізації до суми активів (K_4)	0,915	1,106	1,026	1,131
Інтегральний показник (Z_{TT})	0,520	0,153	0,343	0,273
Вірогідність банкрутства	низька	досить висока	низька	можливе

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Як свідчать розраховані Z-критерії ($Z_t > 0,3$), в 2015 р. та 2017 р. на АТ «Хмельницькобленерго» відзначався прийнятний фінансовий стан підприємства, а в 2018 р. – можливе банкрутство.

Наступна модель – модель прогнозу банкрутства, розроблена вченими Державної економічної академії (м. Іркутськ). Розрахунок показника для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. наведені в табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Розрахунок інтегрального показника рівня загрози банкрутства за R-моделлю ІДЕА для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Відношення власного оборотного капіталу до суми всіх активів підприємства (K_1)	-0,044	-0,108	-0,100	-0,084
Відношення чистого прибутку до суми власного капіталу (K_2)	0,031	0,006	0,024	0,023
Ставлення чистого доходу від реалізації до суми активів (K_3)	0,915	1,106	1,026	1,131
Відношення чистого прибутку до собівартості продукції (K_4)	0,039	0,004	0,019	0,016
Інтегральний показник (R)	-0,266	-0,839	-0,747	-0,606
Вірогідність банкрутства	максимальна			

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

У 2015-2018 рр. R-критерій для АТ «Хмельницькобленерго» був менший за 0, що свідчить про максимальну ймовірності банкрутства за цією моделлю.

Розрахунки показника для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. за моделлю українських підприємств наведені в табл. 2.14.

За результатами табл. 2.14 можна зробити висновки, що оскільки в 2015 р., 2017-2018 рр. значення критерію $Z_{укр}$ для АТ «Хмельницькобленерго»

знаходилося в межах $-0,55 \leq Z_{укр} \leq 0,55$ - однозначних висновків щодо якості фінансового стану підприємства зробити неможливо, необхідний додатковий експертний аналіз, а в 2016 р. - $Z_{укр} \leq -0,55$ – незадовільний фінансовий стан.

Таблиця 2.14 – Розрахунок інтегрального показника рівня загрози банкрутства АТ «Хмельницькобленерго» за моделлю українських підприємств в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Коефіцієнт покриття (K_1)	1,384	0,869	1,002	1,027
Коефіцієнт автономії (K_2)	0,799	0,751	0,769	0,754
Коефіцієнт оборотності вкладеного капіталу (активів) (K_3)	0,915	1,106	1,026	1,131
Коефіцієнт рентабельності операційних продажів по cash-flow (K_4)	0,078	0,068	0,076	0,087
Коефіцієнт рентабельності активів по cash-flow (K_5)	0,071	0,075	0,078	0,098
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу (K_6)	4,549	4,444	4,439	4,601
Інтегральний показник ($Z_{укр}$)	-0,097	-0,630	-0,481	-0,420
Вірогідність банкрутства	неможливо визначити	незадовільний фінансовий стан	неможливо визначити	

Джерело: розраховано автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Результати діагностики банкрутства АТ «Хмельницькобленерго» по 2015-2018 рр. за моделями Альтмана, Терещенка, Таффлера і Тішоу, R-моделлю ІДЕА і за моделлю оцінки українських підприємств зведено в табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Результати розрахунків ймовірності банкрутства для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Модель	Значення показника			
	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
П'ятифакторна модель Альтмана	3,438	3,037	3,174	3,129

(1968 р.)	дуже низька			
Універсальна функція Терещенко	1,580	0,768	1,307	1,223

Продовження таблиці 2.15

1	2	3	4	5
	стійкість порушена	загроза банкрутства	стійкість порушена	стійкість порушена
Модель Таффлера і Тішоу	0,520	0,153	0,343	0,273
	низька	досить висока	низька	можливе
Російська R-модель ІДЕА (м Іркутськ)	-0,266	-0,839	-0,747	-0,606
	максимальна			
Модель оцінки українських підприємств)	-0,097	-0,630	-0,481	-0,420
	неможливо визначити	незадовільний фінансовий стан	неможливо визначити	

Джерело: розраховано автором на основі табл. 2.10-2.14

Таким чином, результати діагностики банкрутства дозволили зробити однозначний висновок – в 2018 р. існує загроза банкрутства.

Таким чином, комплексна оцінка фінансової стійкості в 2015-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» свідчить про негативні тенденції протягом дослідженого періоду і їх погіршення в 2018 р. Для підтвердження цих висновків проведемо інтегральну оцінку АТ «Хмельницькобленерго» в п. 2.3 кваліфікаційної магістерської роботи.

2.3 Інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»

Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів господарювання передбачає вивчення та розрахунок комплексу показників, які впливають на ефективність прийняття управлінських рішень. За результатами оцінки фінансової стійкості та платоспроможності можливо побачити проблемні сторони фінансової діяльності підприємства та розробити заходи щодо підвищення ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, також оцінити виробничий механізм та визначити перспективи його

розвитку, виявити резерви підвищення ефективності функціонування підприємства та попередити виникнення фінансових негараздів.

Групування зазначених показників дозволяють отримати інтегральну оцінку фінансової стійкості та платоспроможності підприємства у ринковому середовищі. Таким чином, актуалізується питання удосконалення методики оцінки фінансової стійкості та платоспроможності з метою чіткого уявлення про фінансовий стан підприємств та можливості визначення рекомендацій щодо покращення їх діяльності.

Нормативно-правове забезпечення для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, зокрема:

Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 81 від 27.06.97 [32];

Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій № 22 від 23.02.98 [33];

Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 759/10/20-2117 від 27.01.98 р. [34];

Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємств та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства № 14 від 19.01.2006 [35];

Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації № 49/121 від 26.01.2001 [36];

Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими № 23 від 25.01.2012 р. [37].

Однак, незважаючи на велику кількість публікацій з питань оцінки фінансового стану підприємств, не існує єдиного підходу щодо формування основних показників оцінки фінансової стійкості та платоспроможності, методики їх обчислення та інтерпретація оцінювальних параметрів, які впливають на якість та достовірність розрахунку інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів господарювання.

На основі викладеного можна сформулювати дослідження, яке полягає в аналізі методів розрахунку інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності з метою оперативної оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, виявлення резервів підвищення ефективності функціонування підприємства та попередження виникнення фінансової кризи.

Методика оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та розрахунок інтегральної оцінки передбачає реалізацію декількох етапів (рис. 2.6).

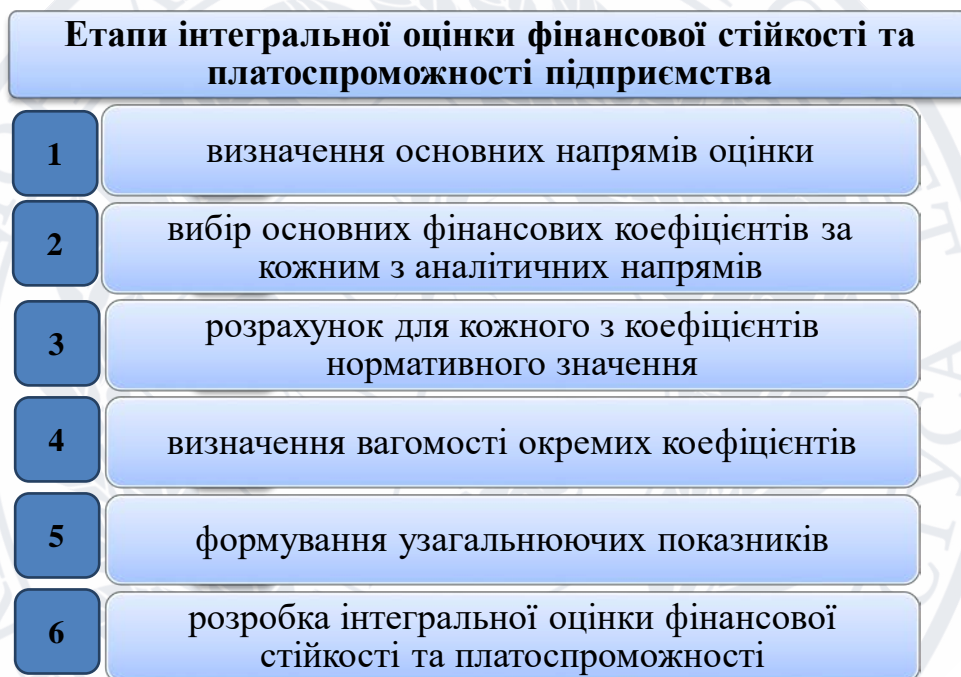

Рисунок 2.6 – Етапи інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [38]

Проведення діагностики за інтегральним показником фінансової стійкості та платоспроможності дозволяє отримати досить вичерпну інформацію про фінансовий стан підприємства на даному етапі його розвитку та можливу динаміку у майбутньому. Інтегральна оцінка формується на основі опису досліджуваного об'єкта, який характеризується великою кількістю ознак, меншим числом інформативних показників. Агрегування ознак в одну

інтегральну оцінку ґрунтується на так званій «теорії адитивної цінності», згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових [39, с. 26].

Загалом при виділенні основних показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства з усієї сукупності коефіцієнтів необхідно керуватись принципом максимальної інформативності та допустимої мультиколінеарності, а групувати коефіцієнти відповідно до певного аспекту діяльності підприємства, який вони дозволяють описати.

Отже, оцінити фінансову стійкість та платоспроможність підприємства пропонуємо шляхом розрахунку таких груп показників: ліквідність та платоспроможність та фінансова стійкість. Кожна група характеризує окремий аспект діяльності суб'єкта господарювання. Інтерпретація таких груп показників оцінки фінансової стійкості та платоспроможності наведена в табл. Д.1 Додатку Д.

Завершати методика оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства пропонуємо через розрахунок інтегрального показника. В економічній літературі узагальнено існуючі методи визначення інтегральних показників в наступні групи: індексний метод; бальний (рейтинговий) метод; графічний метод; статистичний метод [37, с. 199]. Виділяємо бальний метод, суть якого полягає у визначенні кожного показника певної кількості балів відповідно до його фактичного значення за спеціально розробленою шкалою оцінювання і результатом розрахунку є сума балів.

Даний метод побудований на такому принципі: у неточних науках думки експертів і суб'єктивних суджень через необхідність мають замінити точні закони причинності, що відбиваються природничими науками [40, с. 36]. Як видно з табл. Д.1 Додатку Д для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності є показники нормативні, які мають оцінювальні параметри, для яких встановлено оцінювальні (рекомендаційні) параметри.

Групування показників і визначення мінімально граничного значення за критеріями оцінки фінансової стійкості та платоспроможності, визначеними

експертним шляхом представлено в табл. Д.2 Додатку Д.

Отже, інтегральну оцінку фінансової стійкості та платоспроможності підприємства можна провести на основі зіставлення граничних (критичних і нормальних) та фактичних значень індикаторів.

Експрес-оцінка фінансової стійкості та платоспроможності є досить ефективною і може здійснюватися із застосуванням графічного підходу. При його використанні нормальні значення індикаторів обмежують зону нормального рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, критичні – зону критичного рівня, критичні плюс дельта – передкризову зону.

Нормування варто проводити стосовно нормального значення показника:

$$X_i^n = \left(\frac{P_i^\phi}{P_i^n} \right)^b, \quad (2.1)$$

де P_i^ϕ , P_i^n – відповідно фактичне і нормальне значення i -го показника;

b – показник ступеня (для показника типу «мінімум» дорівнює 1, для показника типу «максимум» дорівнює -1).

Нормоване значення критичного показника визначається за формулою:

$$X_i^{kp} = \left(\frac{P_i^{kp}}{P_i^n} \right)^b, \quad (2.2)$$

де P_i^{kp} – критичне значення вихідних показників.

Таким чином, у якості індикаторів рівня фінансової стійкості та платоспроможності можуть виступати нормовані значення показників, розраховані на базі нормальних (граничних) значень вихідних показників. Наприклад, якщо критичне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності дорівнює 0,2, а нормальне 0,5, то значення індикатора відповідно будуть рівні $X_i^{kp} = 0,2/0,5=0,4$ і $X_i^n = 1$.

Графічна інтерпретація отриманих оцінок допомагає кращому сприйняттю і характеризує не тільки стан фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, але і той стан, до якого варто прагнути.

Зробимо апробацію інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. Показники фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2016-2018 рр. розраховано в табл. Д.3 додатку Д.

Для побудови діаграми індикаторів рівня оцінки фінансової стійкості та платоспроможності визначено нормовані значення відповідних показників (табл. Д.4-Д.7 Додатку Д).

Графічно критичні, нормальні і фактичні значення наведено на діаграмі індикаторів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. (рис. 2.7).

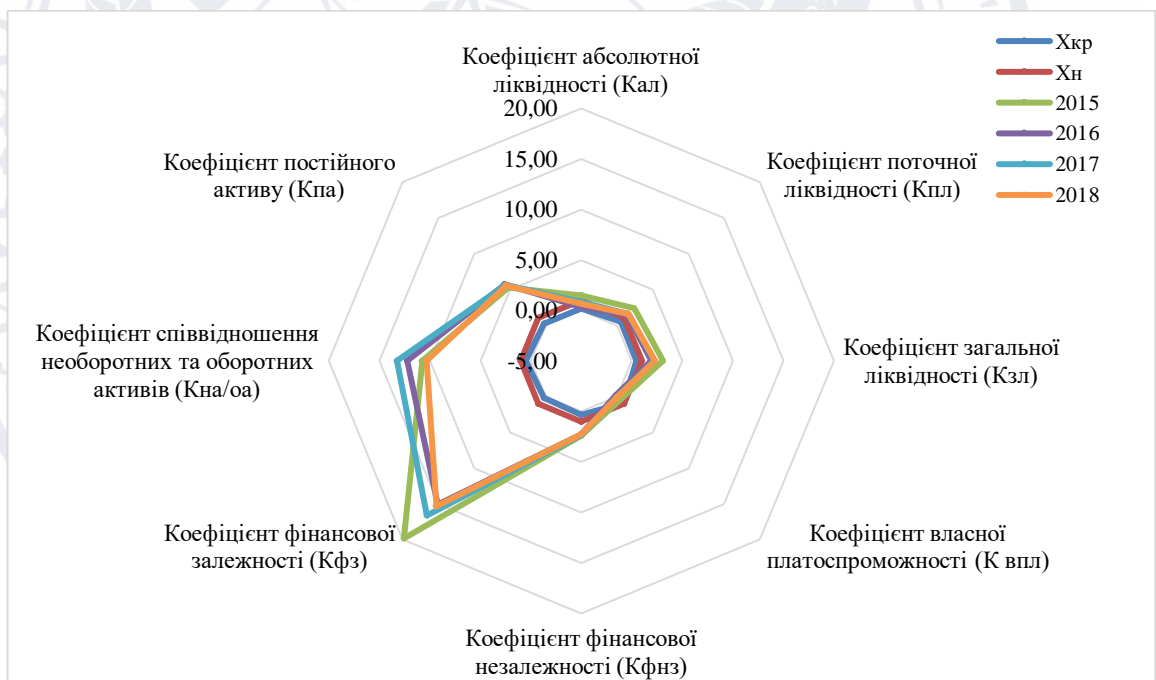

Рисунок 2.7 – Діаграма індикаторів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі табл. Д.4-Д.7 Додатку Д

Як видно із рис. 2.7 фінансова стійкість та платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. мала негативну тенденцію. Отже, для інтерпретації інтегральної оцінки розмежуємо значення з використанням

методу рейтингової оцінки. В основі визначення класу (рівня) фінансової стійкості та платоспроможності лежать граничні значення показників (табл. Д.4-Д.7 Додатку Д) та їхній рейтинг (табл. Д.2 Додатку Д).

Практичне відображення оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. згідно розробленої шкали наведена в табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Показники	2015			2016			2017			2018		
	Значення	Клас	Бали	Значення	Клас	Бали	Значення	Клас	Бали	Значення	Клас	Бали
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,30	1	15	0,07	5	4	0,17	3	10	0,13	4	7
Коефіцієнт проміжкової ліквідності	1,19	1	13	0,72	4	9	0,79	2	11	0,79	4	9
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,38	5	2	0,87	6	0	1,00	5	2	1,03	5	2
Коефіцієнт власної платоспроможності	0,38	4	7	-0,13	6	0	0,00	6	0	0,03	6	0
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,80	1	12	0,75	1	12	0,77	1	12	0,75	1	12
Коефіцієнт фінансової залежності	3,97	1	12	3,02	1	12	3,33	1	12	3,07	1	12
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів	5,37	1	10	6,12	1	10	6,62	1	10	5,16	1	10
Коефіцієнт постійного активу	1,06	1	10	1,14	1	10	1,13	1	10	1,11	1	10
Бали			81			57			67			62

Джерело: розраховано автором на основі Додатку Д

В результаті аналітичних розрахунків видно, що інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015 р. була найвищою 81 бал, що відповідає за показниками фінансової

стійкості 1 класу, а за показниками двома показниками платоспроможності серед чотирьох досліджених – 4-5 класу. В 2016 р. фінансова стійкість та платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» була найгіршою за весь досліджений період – 57 балів, причому відбулося погіршення за всіма показниками – всі показники мали негативну тенденцію. Однак зменшення цих показників було в припустимому діапазоні для показників фінансової стійкості, що дозволило їм утримати позиції 1 класу, а ось щодо платоспроможності, то всі показники відповідали 4-6 класам. В 2017-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» фінансова стійкість та платоспроможність збільшилася, що свідчить про високий рівень показників фінансової стійкості.

Таким чином, в результаті використання інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності можливо побачити проблемні сторони фінансового стану АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. та розробити заходи щодо підвищення ліквідності, платоспроможності, виявити резерви підвищення ефективності функціонування підприємства та попередити виникнення фінансової кризи.

Висновки до розділу 2

Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» дозволив зробити такі висновки.

Основу електроенергетичного комплексу України складають енергоблоки теплових, атомних, гідро- та гідроакumuлюючих електростанцій. В 2018 р. спостерігається збільшення електроспоживання галузями національної економіки та населенням.

Збільшення обсягів виробництва та корисного відпуску електроенергії відбулося і в АТ «Хмельницькобленерго». Так, за 2015-2018 рр. обсяги товарної та реалізованої продукції АТ «Хмельницькобленерго» в порівняних цінах збільшилися відповідно на 44,2% та 42,7%

Продуктивність праці АТ «Хмельницькобленерго», як всього персоналу,

так і робочих за аналізований період зростає. Так, за весь період по працівниках цей показник збільшився майже в 2,3 рази, що пов'язано, перш за все, зі збільшенням обсягів чистого доходу від реалізації при використанні меншої кількості трудових ресурсів. Збільшення продуктивності праці на підприємстві відбилося і на рівні заробітної плати працівників підприємства. Слід зазначити, що темпи її зростання відставали від темпів зростання продуктивності.

Протягом 2015-2018 рр. чистий фінансовий результат мав позитивну динаміку, збільшившись за досліджений період на 65,2 %.

На основі певних етапів діагностики в роботі проведено аналіз фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. Зроблені наступні висновки.

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості дозволив фінансовий стан АТ «Хмельницькобленерго» в 2016-2018 рр. оцінити як передкризовий фінансовий стан – через нестачу власних і довгострокових джерел для покриття запасів підприємства.

Відносні показники фінансової стійкості визначають рівень перспективної платоспроможності. За 2015-2018 рр. фінансова стійкість АТ «Хмельницькобленерго» мала негативну тенденцію, однак дозволила деяким відносним показникам залишити рівень, вищий за нормативне значення. Негативна тенденція коефіцієнта автономії пояснюється відстаючими темпами зростання власного капіталу у порівнянні з темпами зростання загального капіталу. Про це також свідчить коефіцієнт концентрації позикового капіталу і коефіцієнт фінансової залежності. Про погіршення фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» свідчить і рівень коефіцієнта фінансової стабільності. Так, якщо в 2015 р. кожна гривня залученого капіталу була забезпечена 3,969 грн. власного, то в 2018 р. – вже 3,067 грн.

Важливим при оцінці фінансової стійкості підприємства є аналіз показників платоспроможності, оскільки він дозволяє визначити здатність підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання, мобілізувавши ліквідні активи. На основі проведеного аналізу зроблено висновок щодо

неліквідності баланс АТ «Хмельницькобленерго» протягом 2015-2018 рр.

Наступним етапом став аналіз показників ліквідності та платоспроможності. Як показують результати аналізу, платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» за досліджений період по ряду показників погіршується. Деякі показники ліквідності та платоспроможності в 2015-2018 рр. мали негативну тенденцію, і стали нижчими за нормативні значення.

Завершальним етапом оцінки фінансової стійкості підприємства є визначення запасу фінансової стійкості. В 2015-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» запас фінансової стійкості зменшився.

В роботі проведено аналіз ймовірності банкрутства за 2015-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» за декількома моделями. Результати діагностики банкрутства дозволили зробити однозначний висновок – в 2018 р. існує загроза банкрутства.

Інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015 р. була найвищою 81 бал, що відповідає за показниками фінансової стійкості 1 класу, а за показниками двома показниками платоспроможності серед чотирьох досліджених – 4-5 класу. В 2016 р. фінансова стійкість та платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» була найгіршою за весь досліджений період – 57 балів, причому відбулося погіршення за всіма показниками – всі показники мали негативну тенденцію. Однак зменшення цих показників було в припустимому діапазоні для показників фінансової стійкості, що дозволило їм утримати позиції 1 класу, а ось щодо платоспроможності, то всі показники відповідали 4-6 класам. В 2017-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» фінансова стійкість та платоспроможність збільшилася, що свідчить про високий рівень показників фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Моделювання та прогнозування фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго»

В процесі функціонування кожне підприємство повинно зберегти не тільки стійкість свого становища, а й збалансувати внутрішні можливості з впливом зовнішнього середовища для досягнення стану нової якості, що дозволить розвиватися.

Теоретичні аспекти дослідження фінансової стійкості підприємства ґрунтуються на розробках шкіл аналізу фінансової звітності. Так, представники школи емпіричного прагматизму (Р. Фолк) виділяють питання управління оборотними коштами, власним капіталом і кредиторською заборгованістю. У школі статистичного фінансового аналізу (А. Уолл) акцентовано увагу на ідентифікації коефіцієнтів бухгалтерської звітності за допомогою статистичних методів.

Теоретичні розробки школи мультиваріантного аналізу (Дж. Блісс) ґрунтуються на визначенні структури зв'язку приватних показників фінансової звітності з узагальнюючими показниками ефективної діяльності. Представники школи стратегічного аспекту (Е. Альтман, В. Бівер, Г. Таффлер, Г. Тішоу, Ж. Конан, М. Голдер) вважають за краще перспективний аналіз, а не ретроспективний, в роботах учасників фондового ринку (Г. Фостер) використовується звітність для прогнозування рівня ефективності інвестування в цінні папери [41].

Наукові праці сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених [41-49] показують, що процес формування умов забезпечення фінансової стійкості підприємства є важливою економічною проблемою, вирішення якої потребує вдосконалення і розробки сучасного методичного забезпечення і застосування в процесі управління аналітичного апарату оцінки та прогнозування.

У науковій літературі поняття «стійкість» ототожнюється з такими поняттями, як сталість (незмінність) і стабільність (забезпечення стійкості). Кібернетичний підхід трактує стійкість як збереження незмінності деяких інваріант системи в процесі змін її стану. Економіко-математичний підхід до визначення стійкості характеризується утвердженням про умови, які забезпечують системі стан рівноваги або утримання його характерних ознак на відповідному рівні.

Тобто основними концептуальними складовими визначення поняття «стійкість» є процесуальна і результативна (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Процесуальна і результативна складові стійкості системи

Джерело: побудовано автором на основі [41-49]

В результаті стійкість означає здатність вистояти, протистояти і адаптуватися до дії екзогенних і ендогенних факторів. Як процес стійкість є наслідком взаємозв'язку взаємодіючих операцій системи, метою яких є генерація факторів рівноваги і створення фундаменту для подальшого розвитку.

Отже, можна стверджувати, що стійкість економічної системи є її властивістю, яке відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на досягнення стану рівноваги і здатність не тільки утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики, а й функціонувати і розвиватися.

Головною компонентою стійкості підприємства є його фінансова стійкість, за рахунок якої підприємство здатне забезпечувати маркетингову і кадрову стійкість, сприяти розвитку виробничої та техніко-технологічної стійкості, підтримувати інвестиційну стійкість, підвищувати ефективність процесу управління. Отже, фінансова стійкість підприємства стає запорукою стабільного функціонування і розвитку підприємства.

Чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства, класифікуються за такими ознаками: за місцем виникнення (зовнішні, внутрішні) (рис. 3.2); за важливістю результату (основні, другорядні); за структурою (прості, складні); за часом дії (постійні, тимчасові) [50, с. 14].

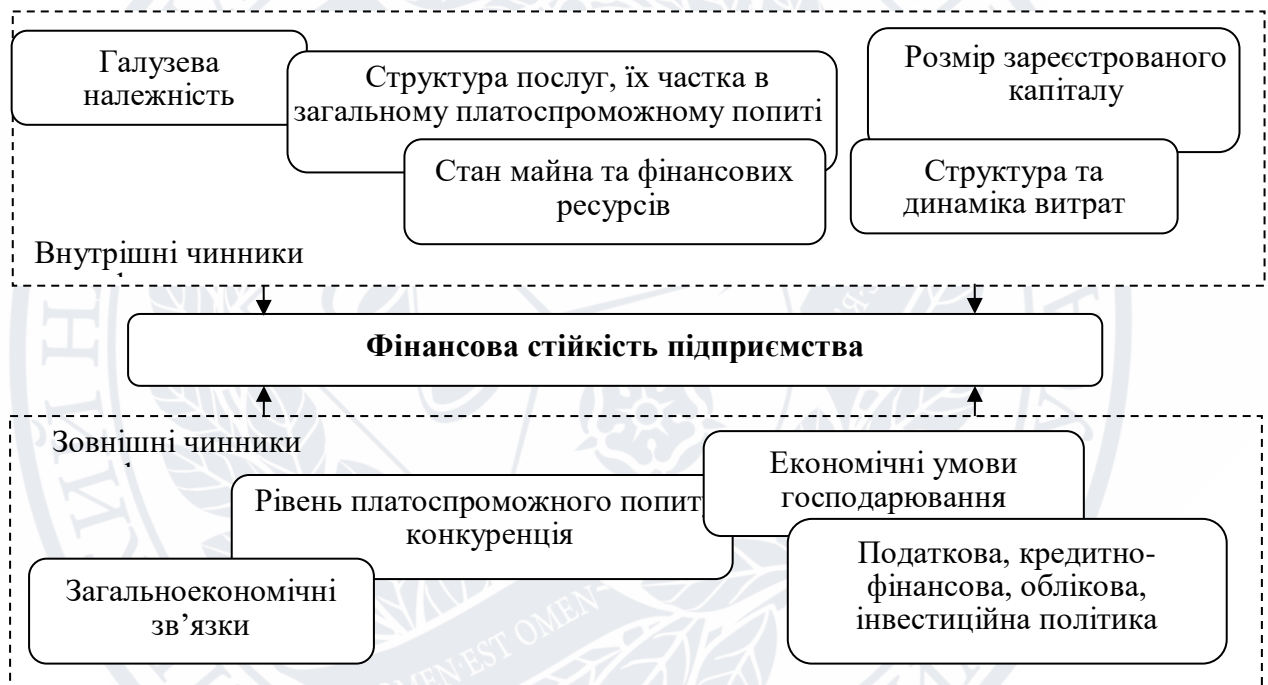

Рисунок 3.2 – Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [50]

У процесі аналізу фінансової стійкості підприємства особливу увагу слід приділяти внутрішнім чинникам, які залежать від діяльності підприємства і на які воно має можливість впливати і керувати ними.

Комплексний характер поняття фінансової стійкості підприємства обумовлює необхідність обґрунтування системи критеріїв, які можна розглядати як ключові ознаки її аналізу. Під критерієм розуміють сукупність

характеристик, які дають можливість в формалізованому вигляді описати рівень фінансової стійкості підприємства і на такій основі сформулювати рекомендації щодо його оптимізації.

Узагальнення різних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства [41-49] дозволило виділити наступні основні критерії: платоспроможність, структура капіталу, стан основних і оборотних коштів, оборотність і рентабельність.

Головним інструментом оцінки фінансової стійкості підприємства є фінансові показники (коефіцієнти), які мають причинно-наслідковий зв'язок з результативним узагальнюючим показником.

На підставі аналізу частоти використання вченими того чи іншого конкретного показника для оцінки фінансової стійкості підприємства, а також з метою комплексного дослідження виділено 18 показників фінансової стійкості підприємства (табл. Б.1 Додатку Б).

Для інтегральної оцінки фінансової стійкості підприємства рекомендується застосувати алгоритм класичного варіанта побудови таксономічного показника [51].

1-й етап алгоритму: Стандартизація значень показників:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\sigma_j}, \quad (3.1)$$

де x_{ij} – значення показників фінансової стійкості підприємства;

$i = 1, m$ – кількість періодів дослідження;

$j = 1, n$ – кількість показників;

$\bar{x}_j = \frac{1}{m} \times \sum_{i=1}^m x_{ij}$ – середнє значення показників;

$\sigma_j = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{m}}$ – середньоквадратичне відхилення показника,

забезпечує вирівнювання дисперсій і значень показників.

2-й етап: Формування еталона. Для цього безліч показників ділиться на стимулятори і дестимулятори. Еталоном обирається точка $P_0(x_{01}, \dots, x_{0n})$, де $x_{0j} = \max x_{ij}$ – максимальні значення показника в межах обраної сукупності величин, якщо показник x_j є стимулятором, $x_{0j} = \min x_{ij}$ – мінімальні значення показника в межах обраної сукупності величин, якщо x_j – дестимулятор.

3-й етап: Обчислення узагальнюючого показника за формулою:

$$I_{\phi C} = 1 - I_i, \quad (3.2)$$

де $I_i = \frac{d_i}{\|d_i\|}$;

$d_i = \sqrt{\sum_{j=1}^n (x_{ij} - x_{i0})^2}$ – відстань між точками-показниками, які відображають фінансову стійкість підприємства і точкою-еталоном;

$\bar{d} = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m d_i$ – середнє значення величин відстані;

$\sigma_d = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m (d_i - \bar{d})^2}{m}}$ – середньоквадратичне відхилення відстані;

$\|d_i\| = \bar{d} + 3\sigma_d$ – нормування відстані.

Отже, таксономічний показник фінансової стійкості підприємства має високі значення при близьких до ідеалу значеннях показників і низькі – при далеких. Такий підхід до формування узагальнюючого показника дає можливість запобігти суб'єктивне оцінювання значущості окремих показників в процесі визначення результату. Реалізацію наведеного алгоритму методу побудови таксономічного показника виконаємо для АТ «Хмельницькобленерго» за період 2010-2018 рр. в програмному середовищі MS Excel (табл. 3.1).

На рис. 3.3 графічно зображено зміни значень узагальнюючого

показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» ($I_{\phi C}$), що стає основою констатації про наявність періодичних коливань (це можна пояснити впливом зовнішніх факторів – платоспроможність ринкового попиту, зміни економічних умов господарювання та ін.).

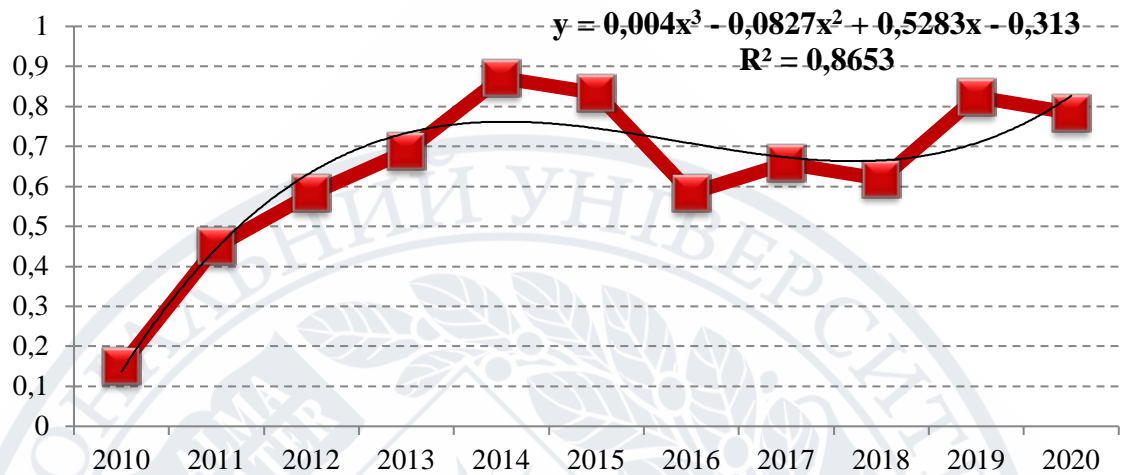

Рисунок 3.3 – Зміни значень узагальнюючого показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2010-2018 рр.

Джерело: побудовано автором

Крім того, графічна ілюстрація рис. 3.3 вказує на стійку тенденцію до збільшення фінансової стійкості підприємства, але починаючи з 2015 р. фінансова стійкість підприємства погіршується.

Періодичну функцію тренду можна представити у вигляді полінома четвертого ступеня:

$$y = 0,004x^3 - 0,0827x^2 + 0,5283x - 0,313 \quad (3.3)$$

Для оцінки значущості коефіцієнта детермінації обчислено його мінімальне значення, по якому можна вважати кореляцію суттєвою:

$$R_{\min}^2 = \frac{t^2(n-1)}{n-2+t^2(n-1)} = 0,859, \text{ де } t(n-1) \text{ – коефіцієнт Стьюдента для довірчої}$$

ймовірності 0,95 і числа ступенів свободи 8 ($t = 2,306$). Таким чином, кореляцію заданої лінії тренду з побудованою лінією прогнозу слід визнати

істотним. На рис. 3.4 зображені графіки лінії прогнозу, лінії тренду і відхилень.

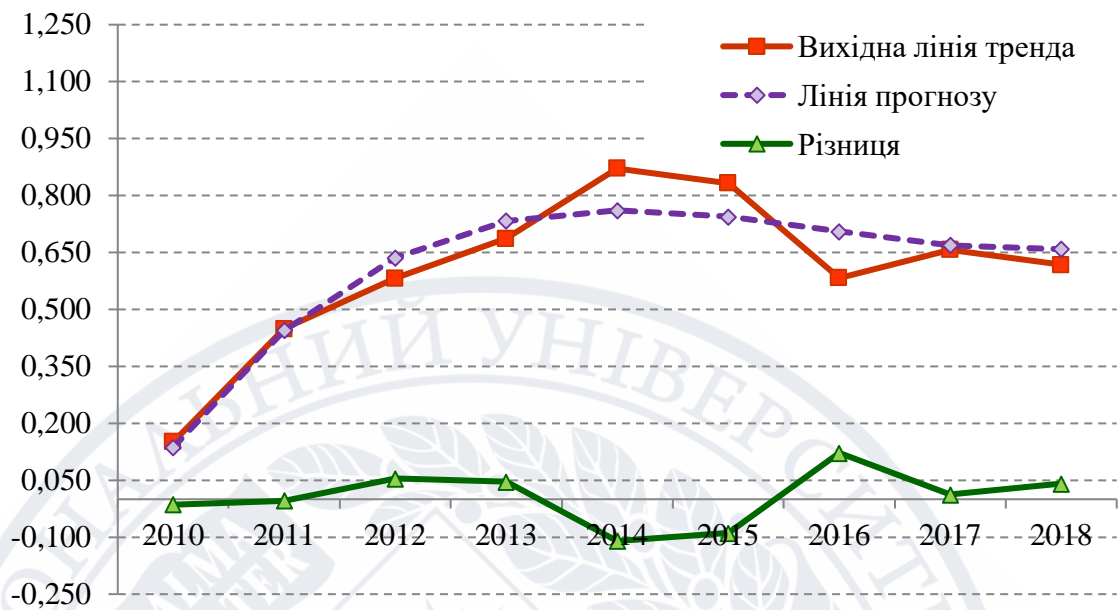

Рисунок 3.4 – Порівняльний аналіз вихідної лінії тренда фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» і лінії її прогнозу за 2010 -2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків

За умовою припущення про нормальний закон розподілу відхилень (помилки) моделі довірчий інтервал обчислюється за формулою:

$$Y \left(1 \pm \frac{t(n-1) \times \sigma}{\sqrt{n}} \right), \quad (3.4)$$

де Y – значення моделі;

$t(n-1)$ – коефіцієнт Стюдента;

n – кількість спостережень;

σ – відносне середньоквадратичне відхилення залишків моделі.

Таблиця 3.1 – Розрахунок узагальнюючого показники фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за 2010-2018 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	\bar{x}_j	σ_i	Эталон P_0
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,691	0,731	0,642	0,794	1,002	1,384	0,869	1,002	1,027	0,905	0,216	1,384
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,440	0,731	0,403	0,579	0,797	1,190	0,723	0,786	0,789	0,716	0,220	1,190
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,013	0,040	0,145	0,292	0,300	0,072	0,173	0,134	0,131	0,104	0,300
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,438	2,505	3,302	3,719	4,700	3,969	3,019	3,327	3,067	3,227	0,867	4,700
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,590	0,715	0,768	0,788	0,825	0,799	0,751	0,769	0,754	0,751	0,064	0,825
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,468	-0,209	-0,148	-0,124	-0,064	-0,056	-0,144	-0,130	-0,111	-0,162	0,117	-0,056
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	-2,059	-1,103	-0,961	-0,861	-0,427	-0,283	-0,771	-0,762	-0,515	-0,860	0,490	-0,283
Частка оборотних коштів в активах	0,134	0,136	0,119	0,113	0,123	0,157	0,140	0,131	0,162	0,135	0,015	0,162
Частка запасів в поточних активах	0,363	0,000	0,373	0,271	0,204	0,140	0,168	0,215	0,232	0,218	0,108	0,373
										\bar{d}	σ_d	$\ d_i\ = \bar{d} + 3\sigma_d$
d_i	3,892	2,526	1,914	1,435	0,593	0,767	1,912	1,573	1,751	1,818	0,921	4,582
$I_i = \frac{d_i}{\ d_i\ }$	0,849	0,551	0,418	0,313	0,129	0,167	0,417	0,343	0,382			
$I_{\phi C} = 1 - I_i$	0,151	0,449	0,582	0,687	0,871	0,833	0,583	0,657	0,618			

На рис. 3.5 представлені результати обчислень прогнозних значень показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» і верхня і нижня межі довірчих інтервалів на 2019-2020 рр.

Рисунок 3.5 – Прогнозні значення показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2019 -2020 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків

Отже, на основі побудови періодичного тренду виявлена тенденція до негативної зміни фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго», що вказує на необхідність детального аналізу на предмет визначення: які показники фінансової стійкості підприємства погіршилися, а які покращилися.

Процес прогнозування забезпечує інтеграцію, координацію і зменшення невизначеності. Використання методики щодо реальних значень показників фінансової стійкості промислового підприємства дозволило отримати результати аналізу, які мають практичну цінність у вирішенні актуальних питань прогнозування фінансової стійкості підприємства з метою розробки своєчасних заходів щодо її підвищення.

3.2 Сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» як інструмент вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю

Концептуальною основою діагностики фінансової рівноваги є дослідження взаємозв'язку елементів фінансової рівноваги, що виступає ключовим блоком механізму оцінки потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства.

Зазначене твердження актуальне і ґрунтується на припущенні, що для кожного підприємства існує своя точка фінансової рівноваги. Це означає, що підприємство в конкретний момент часу характеризується набором фінансових показників, вектор яких впливає на стан фінансової рівноваги та варіанти його поведінки. Зіставлення фактичних показників фінансової надійності з цільовими дозволяє надати досить точну оцінку фінансово-економічної стійкості аналізованого.

Для забезпечення фінансової стійкості стоїть завдання моделювання ситуацій фінансової рівноваги. Заслуговує на увагу концептуальна модель механізму фінансової стратегії сталого розвитку підприємства, запропонована Л. Костирко. Застосування методу моделювання дає можливість простежити динаміку структури фінансового стану та поведінки підприємства. Керуючись сценарним підходом, виділено шість ситуацій фінансової рівноваги та умови їх реалізації, які наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Моделювання ситуацій фінансової рівноваги

Ситуація	Ситуація			Характеристик ситуації	Діагноз фінансових станів підприємства
	Стан <i>КА</i>	Індикатори	Умови фінансової рівноваги		
1	2	3	4	5	6
1.	$ЧА^+$	$П^+, ЗК^+$	$ЧА > ЗК$ $ВК > ЗК,$ $П > 0$	Розширене відтворення. Ефективне використання капіталу; забезпечення зростання вартості підприємства	I. Ідеальний стан

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6
2.	$ЧА^+$	$П^0, ЗК^+$	$ЧА = ЗК$ $ВК = ЗК,$ $П = 0$	Просте відтворення. Використання капіталу не приносить ні прибутку, ні збитку	II. Стан статичної рівноваги
3.	$ЧА^+$	$П^-, ЗК^+$	$ЧА < ЗК$ $ВК < ЗК,$ $П < 0$ $ П < ЗК$	Часткове проїдання резервного капіталу. Неефективне використання капіталу	III. Стан назрівання фінансової кризи
4.	$ЧА^0$	$П^-, ЗК^+$	$ЧА < ЗК$ $ВК < ЗК,$ $П < 0$ $ П = ЗК$	Можливо повне покриття збитків реалізацією активів	IV. Стан фінансової кризи 1-го ступеня
5.	$ЧА^-$	$П^-, ЗК^+$	$ЧА < ЗК^+$ $+ ДЗіЗ^+$ $+ ПЗіЗ$ $ВК = ЗК,$ $П < 0$ $ П > ЗК$	Можливе часткове покриття збитків реалізацією активів	V. Стан фінансової кризи 2-го ступеня
6.	$ЧА^-$	$П^-, ЗК^+$	$ЧА < ЗК$ $ВК < ЗК,$ $П < 0$ $ П > ЗК$	Покриття збитків реалізацією активів неможливо	VI. Стан фінансової кризи 3-го ступеня (необоротна криза)

Значення $ЧА$ – чисті активи; $П$ – прибуток; $ЗК$ – зареєстрований капітал; $А$ – активи; $ДЗіЗ$ – довгострокові зобов'язання і забезпечення; $ПЗіЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення; $ВК$ – власний капітал; «+», «0», «-» – позитивне, нульове і негативне значення

Джерело: побудовано автором на основі [52]

На підставі даних наведених у таблиці 3.2 [52] зробимо розрахунок показників для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Моделювання ситуацій першої фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
$ЧА^+ = А - ДЗіЗ - ПЗіЗ$	1239216	1310291	1842669	1853089
$П$	38879	8513	43631	42812
$ЗК$	33638	33638	33638	33638
$СК$	1239216	1310291	1842669	1853089
Умови фінансової рівноваги	$ЧА > ЗК$ $СК > ЗК,$ $П > 0$	$ЧА > ЗК$ $СК > ЗК,$ $П > 0$	$ЧА > ЗК$ $СК > ЗК,$ $П > 0$	$ЧА > ЗК$ $СК > ЗК,$ $П > 0$
Діагноз	I. Ідеальний стан			
характеристика ситуації	Розширене відтворення. Ефективне використання капіталу; забезпечення зростання вартості підприємства			

Джерело: розраховано автором

Таким чином, в 2015-2018 рр. стан АТ «Хмельницькобленерго» відповідає фінансовому стану, що класифікується як «І. Ідеальний стан», тобто відбувається розширене відтворення та ефективне використання капіталу; забезпечення зростання вартості підприємства.

Для наочності дослідження і оцінки взаємозв'язку індикаторів фінансової рівноваги та ефективності фінансового управління АТ «Хмельницькобленерго» використовуємо матричну модель оцінки взаємозв'язку елементів фінансової рівноваги по ліквідності і рентабельності наведену в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Матрична модель оцінки взаємозв'язку елементів фінансової рівноваги за ліквідністю і рентабельністю АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Сценарії другої фінансової рівноваги	Ситуації першої фінансової рівноваги			
	I. Ідеальний стан	II. Стан статичної рівноваги	III. Стан назрівання фінансової кризи	IV. Стан фінансової кризи
1	2	3	4	5
I. Ідеальний стан $ЧОК > 0$, $ПФП < 0$, $ГК > 0$	1. Сталий розвиток, рівновага за рентабельністю та ліквідністю	2.1. Просте відтворення, рівновагу за ліквідністю	3.1. Збиткова діяльність через формування надлишкових оборотних активів	6.1. Загроза банкрутства, кризи в управлінні активами
II. Стан перспективної ліквідності і фінансової стійкості $ЧОК > 0$, $ПФП > 0$, $ГК \geq 0$	2.2. Сталий розвиток з перспективним збереженням вартості підприємства	3.2. Просте відтворення з можливими негативними наслідками в майбутньому	4.1. Збиткова діяльність з поглибленням розриву за показниками ліквідності	6.2. Перспективне банкрутство
III. Стан фінансової нестійкості і ризику збитковості $ЧОК < 0$, $ПФП < 0$, $ДС \geq 0$; $ЧОК < 0$, $ПФП > 0$, $ГК > 0$	3.3. Агресивна політика формування короткострокових результатів з розривом за показниками ліквідності	4.2. Неefективне фінансове управління, ризик ліквідності і банкрутства	5. Кризовий стан, високий ризик ліквідності і банкрутства	6.3. Спрямованість до банкрутства, високий ризик неefективності реструктуризаційних заходів

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5
IV. Криза фінансової стійкості і платоспроможності $ЧОК < 0$, $ПФП > 0$, $ГК = 0$	6.7. Загроза банкрутства, криза в управлінні активами	6.6. Кризовий стан, високий ризик ліквідності і банкрутства	6.5. Спрямованість до банкрутства, високий ризик неефективності реструктуризаційних заходів	6.4. Спрямованість на ліквідацію підприємства
1 – абсолютна (ідеальна) фінансова рівновага 2 – відносна фінансова рівновага 3 – потенційно можлива фінансова рівновага			4 – балансуєча фінансова рівновага 5 – нестійка фінансова рівновага 6 – нерівноважний фінансовий стан	
Значення: A – активи; $ДЗіЗ$ – довгострокові зобов'язання і забезпечення; $ПЗіЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення; $ЗК$ – зареєстрований капітал; $ВК$ – власний капітал; $П$ – прибуток; $ЧОК$ – чистий оборотний капітал; $ПФП$ – поточні фінансові потреби; $ГК$ – грошові кошти				

Джерело: побудовано автором на основі [52]

Ця модель дозволяє досліджувати стан підприємства і визначати зони фінансової рівноваги. У табл. 3.5 представлені результати моделювання ситуацій другої фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2019 рр.

Таблиця 3.5 – Моделювання ситуацій другої фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018
$ЧОК = ОбА - ПЗіЗ$	107085	92896	74030	183019
$ПФП = ОбА - ГК - КЗ$	120005	120303	163311	221402
$ГК$	52740	20158	54257	52225
Умови фінансової рівноваги	$ЧОК > 0$, $ПФП > 0$, $ГК \geq 0$			
Діагноз	II. Стан перспективної ліквідності і фінансової стійкості			
Характеристика ситуації	2.2. Сталий розвиток з перспективним збереженням вартості підприємства			

Джерело: розраховано автором

На підставі даних наведених у таблиці 3.5, можна зробити висновок, що для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. сценарій другої фінансової рівноваги відповідає стану «II. Стан перспективної ліквідності і фінансової

стійкості», тобто для підприємства характерним є загальний сценарій «2.2. Сталий розвиток з перспективним збереженням вартості підприємства».

Особливе значення для формування механізму підтримки фінансової стратегії підприємства має фінансове планування.

Формуючи механізм підтримки фінансової стратегії, слід враховувати головну його особливість, а саме – що процеси фінансового планування і формування стратегії підпорядковуються одним і тим же закономірностям економічного і соціального розвитку підприємства.

Принципова позиція полягає в перманентному гармонізації тактичних і стратегічних фінансових планів, вимагає формування набору стратегічних альтернатив, збалансованих з джерелами фінансування як за термінами, так і за обсягами. Методика оцінки вибору фінансової стратегії підприємства приведена в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Методика вибору фінансової стратегії підприємства

Тип	Характеристик	Обмеження
Розвиток	Фінансова рівновага за рентабельністю. Загальна стратегія – наступальна, наступально-захисна	$ЧА > 0, П > 0,$ $ЧА > ЗК,$ $П > ЗК$
Стабілізація	Фінансова рівновага за збереженням і підтримкою потенціалу фінансово-економічної стійкості. Загальна стратегія – очікувальна, захисна	$ЧА > 0, П > 0,$ $ЧА = ЗК$
Становлення	Фінансова рівновага по ліквідності і платоспроможності. Загальна стратегія – захисна, очікувальна	$ЧА \leq 0, П \leq 0,$ $ЧА < ЗК,$ $П < ЗК,$ $ФА > ПЗіЗ$
Диверсифікація	Фінансова рівновага за збереженням потенціалу фінансово-економічної стійкості. Загальна стратегія – наступально-захисна, очікувальна	$ЧА > 0, П > 0,$ $ЧА < ЗК$
Значення $ЧА$ – чисті активи; $П$ – прибуток; $ЗК$ – зареєстрований капітал; $ФА$ – фінансова активи; $ПЗіЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення		

Джерело: побудовано автором на основі [52]

За даними таблиці 3.6 можна зробити висновок, що АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. доцільно було дотримуватися

наступальної або наступально-захисної стратегії з характерною фінансовою рівновагою за рентабельністю.

3.3 Заходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю АТ «Хмельницькобленерго»

Управління фінансовим важелем пов'язано з оперативним управлінням фінансовою стійкістю. Основне завдання – знайти не тільки оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом (фінансовий важіль у структурі капіталу), але і створити необхідні умови для оптимального поєднання активів у грошовій та негрошовій й формі (фінансовий важіль у структурі активів). Тільки при дотриманні наступних умов гарантується як підвищення рентабельності власного капіталу, так і досягнення фінансової стійкості, оскільки втрата контролю хоча б над одним з фінансових важелів може призвести до нестабільності фінансового стану підприємства і помилкових висновків про високу рентабельність власного капіталу при явній нестачі платіжних засобів.

Проведення факторного аналізу фінансової стійкості передбачає побудову такого ланцюга показників, на основі яких можна зробити висновок про фінансовий стан підприємства. Для цього власний капітал підприємства слід розкласти на окремі елементи, кожний з яких може впливати на результативний показник:

$$\frac{BK}{A} = \frac{BK}{A_{гр.ф}} \times \frac{A_{гр.ф}}{ПК} \times \frac{ПК}{A} = \frac{BK}{A_{негр.ф}} \times \frac{A_{негр.ф}}{A}, \quad (3.5)$$

де BK – власний капітал;

A – активи;

$A_{гр.ф}$ – активи у грошовій формі;

$A_{негр.ф}$ – активи у негрошовій формі;

$ПК$ – позиковий капітал.

Слід зазначити, що дана ланцюг показників може складатися для аналізу статистики і динаміки (табл. 3.7, 3.8).

Таблиця 3.7 – Темпи зростання показників АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	Темпи зростання (зниження),%			
	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2018 до 2015
Активи, тис. грн	112,4	137,4	102,5	158,4
Активи в грошовій формі, тис. грн	38,2	269,2	96,3	99,0
Активи в негрошовій формі, тис. грн	115,0	135,9	102,7	160,5
Власний капітал, тис. грн	105,7	140,6	100,6	149,5
Позиковий капітал, тис. грн	139,0	127,6	109,1	193,6

Джерело: розраховано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Підставляючи в цю формулу дані тільки на початок або тільки на кінець звітнього періоду, а також значення їх приросту, можна отримати характеристику власної складової активів на той чи інший період часу.

Таблиця 3.8 – Вихідні дані для факторного аналізу фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018	Зростання (+), зниження (-)			
					2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017	2018 від 2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Активи, тис. грн	1551406	1744264	2396565	2457346	192858	652301	60781	905940
Активи в грошовій формі, тис. грн	52740	20158	54257	52225	-32582	34099	-2032	-515
Активи в негрошовій формі, тис. грн	1498666	1724106	2342308	2405121	225440	618202	62813	906455
Власний капітал, тис. грн	1239216	1310291	1842669	1853089	71075	532378	10420	613873
Позиковий капітал, тис. грн	312190	433973	553896	604257	121783	119923	50361	292067

Продовження таблиці 3.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
BK/A	0,799	0,751	0,769	0,754	-0,048	0,018	-0,015	-0,045
$BK/A_{гр.ф}$	23,497	65,00	33,96	35,48	41,504	-31,039	1,521	11,986
$A_{гр.ф}/ПК$	4,800	3,973	4,229	3,980	-0,828	0,256	-0,248	-0,820
$ПК/A$	0,201	0,249	0,231	0,246	0,048	-0,018	0,015	0,045
$BK/A_{негр.ф}$	0,827	0,760	0,787	0,770	-0,067	0,027	-0,016	-0,056
$A_{негр.ф}/A$	0,966	0,988	0,977	0,979	0,022	-0,011	0,001	0,013
$ПК/BK$	0,252	0,331	0,301	0,326	0,079	-0,031	0,025	0,074
$A_{гр.ф}/A_{негр.ф}$	0,035	0,012	0,023	0,022	-0,023	0,011	-0,001	-0,013

Джерело: розраховано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Важливість власної складової активів пояснюється тим, що дане співвідношення об'єктивно характеризує досягнутий економічний потенціал для подальшого розвитку, що, за інших рівних умов, дає оцінку і індикатору абсолютної платоспроможності підприємства і фінансовому важелю як в структурі капіталу, так і в структурі активів.

Оцінка наведених показників дозволила отримати висновок: фінансовий важіль у структурі капіталу перевищував фінансовий важіль у структурі активів на АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

З іншого боку, зростання власного капіталу повністю залежить від темпів зміни однойменних показників (T), кожний з яких займає строго визначений ранг:

$$T_{BK} \succ T_{A_{гр.ф}} \succ T_A \succ T_{A_{негр.ф}} \succ T_{ПК} \quad (3.6)$$

Таке розміщення темпів зростання пояснюється:

1) всі активи повинні збільшуватися більшими темпами, ніж залучений капітал, але швидше за власний капітал: $T_{BK} \succ T_A \succ T_{ПК}$;

2) темпи зростання активів в грошовій формі повинні випереджати в

своєму розвитку економічні активи, які, в свою чергу, повинні випереджати темпи зростання активів в негрошовій формі: $T_{A_{зр.ф}} \succ T_A \succ T_{A_{незр.ф}}$;

3) для досягнення абсолютної платоспроможності необхідно дотримуватися чіткого обмеження: $T_{BK} \succ T_{A_{незр.ф}}$ або $T_{A_{зр.ф}} \succ T_{ПК}$.

Отже, наведений ланцюг являє собою нормативну послідовність показників, кожен з яких має свій нормативний ранг, при цьому найбільший ранг (1) присвоюється власному капіталу, а найменший ранг (5) – залученому капіталу. Підставивши фактичні значення темпів, можна оцінити по ним і фактичні ранги, присвоївши найбільшому темпу найбільший ранг (1), а найменшому темпу – найменший ранг (5) (табл. 3.9).

Послідовне порівняння фактичних рангів з нормативними в спрощеному вигляді дозволило зробити наступний висновок про фінансову стійкість АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.: за весь досліджений період не були виявлені ознаки економічного зростання.

Таблиця 3.9 – Визначення тенденції економічного зростання АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники		T_{BK}	$T_{A_{зр.ф}}$	T_A	$T_{A_{незр.ф}}$	$T_{ПК}$
Нормативний темп		$T_{BK} \succ T_{A_{зр.ф}} \succ T_A \succ T_{A_{незр.ф}} \succ T_{ПК}$				
Нормативний ранг (R)		1	2	3	4	5
2016 до 2015	Фактичний темп	112,4	38,2	115,0	105,7	139,0
	Фактичний ранг (F)	3	5	2	4	1
2017 до 2016	Фактичний темп	137,4	269,2	135,9	140,6	127,6
	Фактичний ранг (F)	3	1	4	2	5
2018 до 2017	Фактичний темп	102,5	96,3	102,7	100,6	109,1
	Фактичний ранг (F)	3	5	2	4	1
2018 до 2015	Фактичний темп	158,4	99,0	160,5	149,5	193,6
	Фактичний ранг (F)	3	5	2	4	1

Джерело: розраховано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Це підтверджується тим, що жодна з вищенаведених умов зростання

власного капіталу не було виконано, і темпи зростання всіх показників (активів у грошовій та негрошовій формі, активів в цілому і залученого капіталу) не відповідали необхідним для забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності підприємств.

Для повноти оцінки фінансового стану АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. необхідно встановити область зміни власного капіталу на кінець звітної періоду, визначити в даній області точку, починаючи з якої темп власного капіталу має стійку тенденцію до зростання.

Побудуємо шкалу змін власного капіталу із зазначенням зони зниження і зростання власного капіталу окремо для власного (BK), залученого ($ЗК$) капіталу, темпів зростання власного капіталу, а також для фінансового важеля (ΦB) (рис. 3.6-3.9).

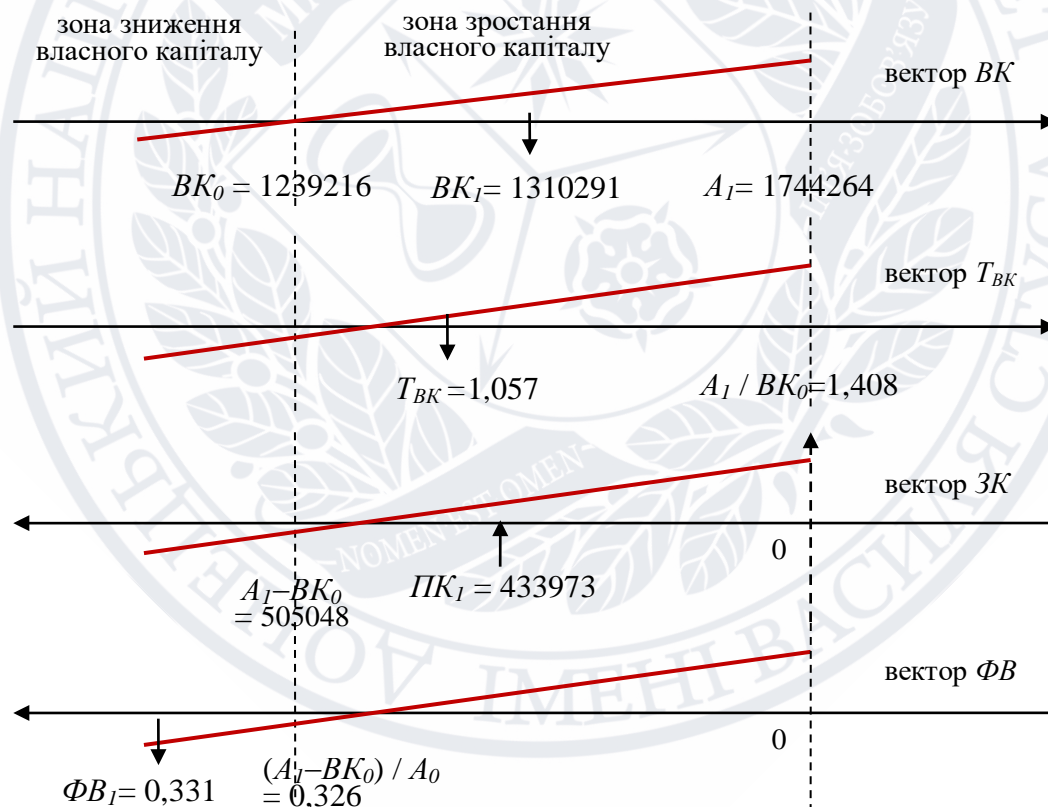

Рисунок 3.6. – Шкала змін власного капіталу АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2016 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» [61]

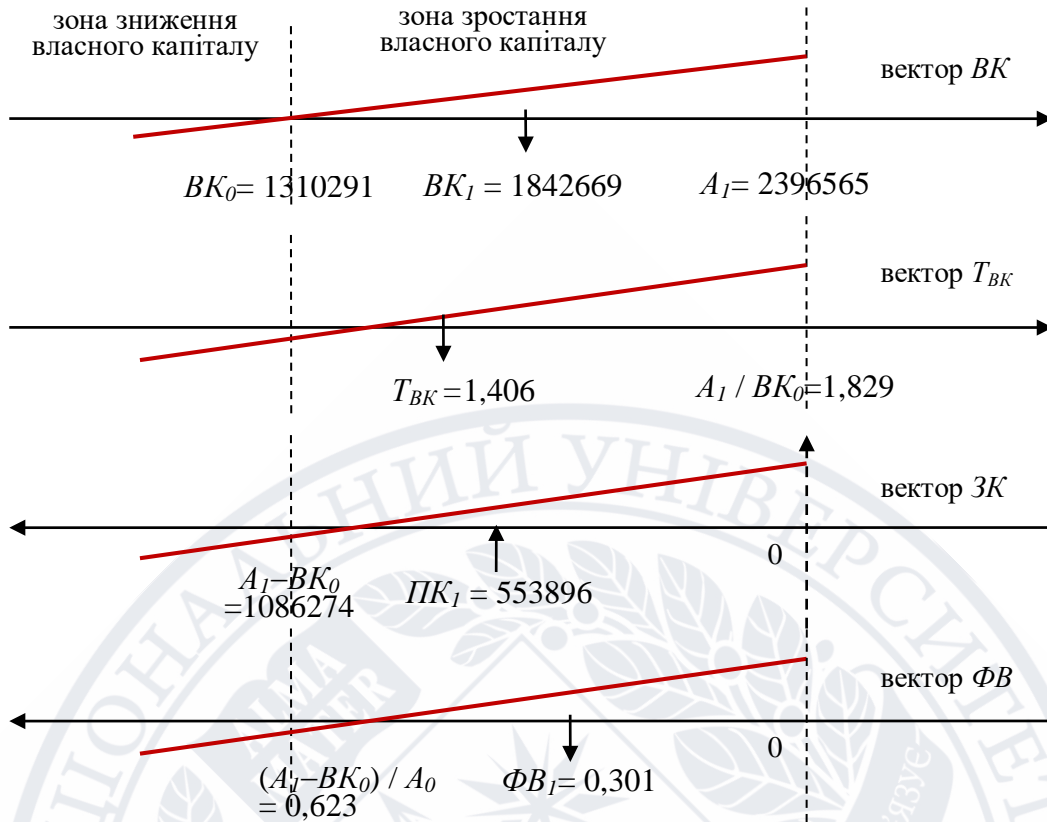

Рисунок 3.7. – Шкала змін власного капіталу АТ «Хмельницькобленерго» в 2016-2017 рр.

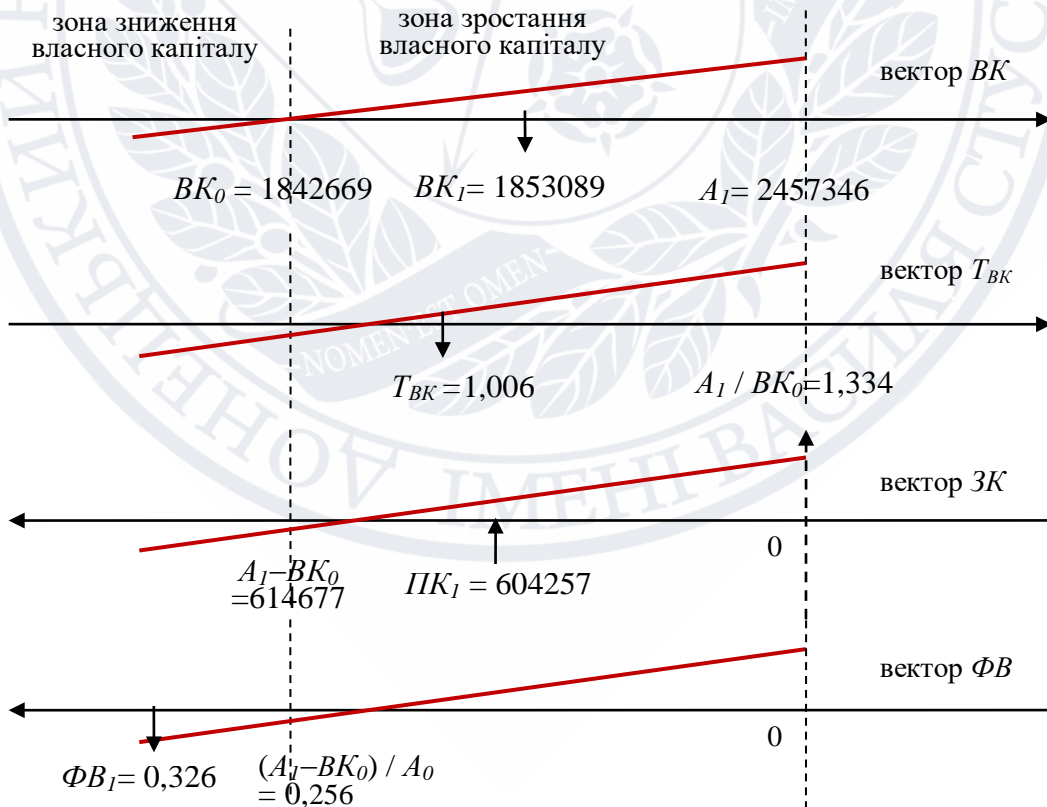

Рисунок 3.8. – Шкала змін власного капіталу АТ «Хмельницькобленерго» в 2017-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» [61]

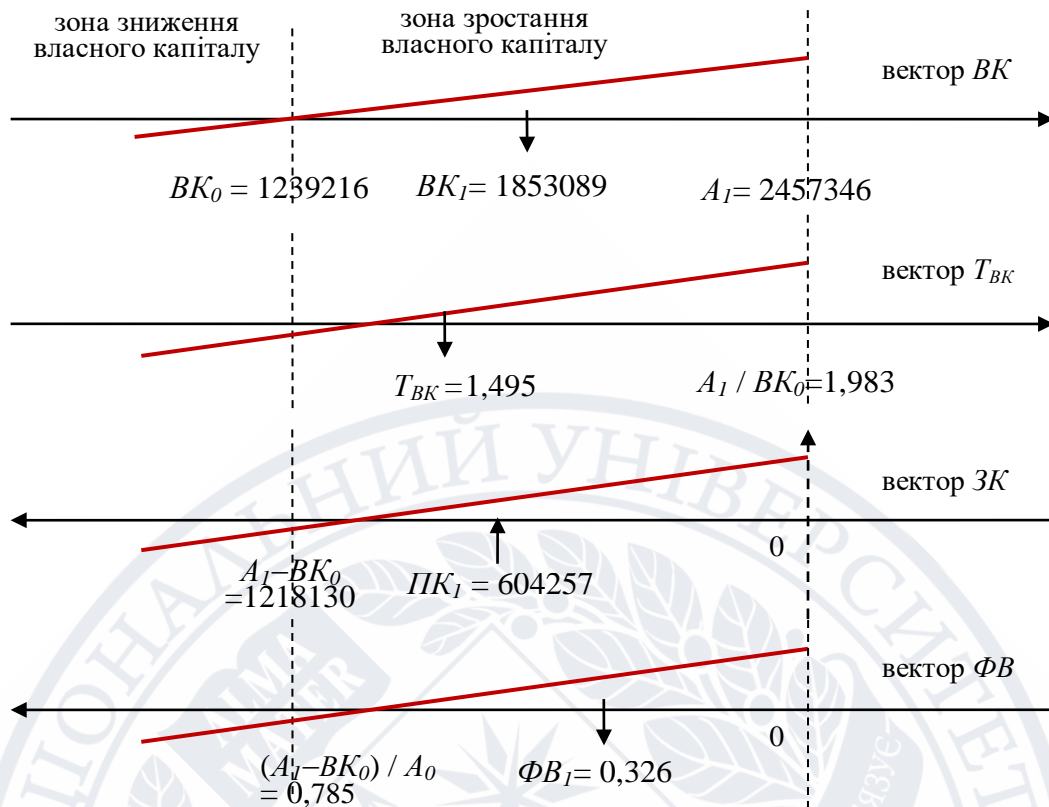

Рисунок 3.9. – Шкала змін власного капіталу АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» [61]

Для аналізу використано дані в цілому за період 2015-2018 рр. з метою виявлення можливостей зростання власного капіталу АТ «Хмельницькобленерго» в майбутньому.

З наведеної шкали видно, що зростання власного капіталу відбувається тільки тоді, коли виконується така умова: $BK_0 < BK_1 < A_1$. Це означає, що власний капітал на кінець звітного року знаходиться в зоні стійкого зростання, при цьому його величина може змінюватися від мінімального (BK_0) до максимального (BK_1) значення – в залежності від величини залученої складової активів i , відповідно, величини фінансового важеля.

Проведення факторного аналізу фінансової стійкості та вивчення залежності зростання власного капіталу від темпів зміни активів, залученого капіталу, активів в негрошовій і грошовій формі дало можливість зробити наступний висновок. Для розвитку АТ «Хмельницькобленерго», підвищення

його фінансової стійкості та платоспроможності, а також їх економічного потенціалу необхідно, щоб власний капітал завжди знаходився в зоні стійкого зростання, усуваючи тим самим негативний вплив фінансового важеля.

Висновки до розділу 3

Для вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства були запропоновані наступні заходи:

1. Проведена інтегральна оцінка фінансової стійкості і платоспроможності підприємства на основі алгоритму класичного варіанта побудови таксономічного показника. Побудована функція тренду фінансової стійкості і платоспроможності підприємства у вигляді полінома шостого ступеня. Методика інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства дозволила спрогнозувати значення показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» і верхню і нижню межі довірчих інтервалів на 2017-2018 рр.

Отже, на основі побудови періодичного тренду виявлена тенденція до негативних змін фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго», що вказує на необхідність детального аналізу на предмет визначення: які показники фінансової стійкості підприємства погіршилися, а які покращилися. Процес прогнозування забезпечує інтеграцію, координацію і зменшення невизначеності. Використання методики щодо реальних значень показників фінансової стійкості підприємства дозволило отримати результати аналізу, які мають практичну цінність у вирішенні актуальних питань прогнозування фінансової стійкості підприємства з метою розробки своєчасних заходів щодо її підвищення.

2. Апробовано сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» як інструмент вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю. Змодельовані ситуації першої та другої фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Можна зробити висновок, що для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. сценарій другої фінансової рівноваги відповідає стану «II. Стан перспективної ліквідності і фінансової стійкості», тобто для підприємства характерним є загальний сценарій «2.2. Сталий розвиток з перспективним збереженням вартості підприємства».

На підставі результатів моделювання фінансової рівноваги зроблений вибір фінансової стратегії підприємства. Встановлено, що АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. доцільно дотримуватися наступальної або наступально-захисної стратегії з характерною фінансовою рівновагою за рентабельністю.

3. Проведено факторний аналіз фінансової стійкості на основі побудови такого ланцюга показників, на основі яких можна зробити висновок про фінансову стійкість підприємства. Оцінка наведених показників дозволила отримати висновок: фінансовий важіль у структурі капіталу перевищував фінансовий важіль у структурі активів на АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Послідовне порівняння фактичних рангів з нормативними в спрощеному вигляді дозволило зробити наступний висновок про фінансову стійкість АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.: за весь досліджений період не були виявлені ознаки економічного зростання.

4. Проведений факторний аналіз фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за період 2015-2018 рр. з метою виявлення можливостей зростання власного капіталу в майбутньому. З наведених розрахунків видно, що власний капітал АТ «Хмельницькобленерго» за період 2015-2018 рр. знаходиться в зоні стійкого зростання.

Проведення факторного аналізу фінансової стійкості та вивчення залежності зростання власного капіталу від темпів зміни активів, залученого капіталу, активів в негрошовій і грошовій формі дало можливість зробити наступний висновок. Для розвитку АТ «Хмельницькобленерго», підвищення його фінансової стійкості та платоспроможності, а також їх економічного

потенціалу необхідно, щоб власний капітал завжди знаходився в зоні стійкого зростання, усуваючи тим самим негативний вплив фінансового важеля.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретичні основи управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства можна зробити висновки.

Аналіз представлених в аналітичній літературі визначень фінансової стійкості підприємства дозволив сформулювати наступне визначення – фінансова стійкість – це здатність підприємства стабільно розвиватися в умовах ризикованих внутрішнього і зовнішнього середовища з метою максимізації фінансових результатів і розширеного відтворення.

Узагальнена класифікація видів фінансової стійкості, не має конкретної галузевої приналежності, тому вона може бути успішно застосована для характеристики фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості підприємства є його платоспроможність.

Компаративний аналіз літературних джерел дає можливість виділити суттєві ознаки останнього, які пов'язані з можливістю швидко формувати необхідний обсяг джерел фінансування і в першу чергу, позикових коштів.

Розроблені концептуальні засади управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю промислового підприємства, які визначають об'єкт і суб'єкт управління, його цілі, завдання, функції та принципи з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, а також критерії ефективності управління, дозволять більш послідовно і системно вирішувати проблему підвищення ефективності управління цією стороною фінансового стану в процесі реалізації виробничих, інвестиційних, фінансових стратегій розвитку в довгострокові перспективи.

Оцінку фінансової стійкості і платоспроможності підприємства слід проводити в динаміці за такими етапами:

- 1) аналіз абсолютних показників фінансової стійкості;
- 2) аналіз відносних показників фінансової стійкості;
- 3) аналіз показників платоспроможності;

4) визначення запасу фінансової міцності.

Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» дозволив зробити такі висновки.

На основі певних етапів діагностики в роботі проведено аналіз фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр. Зроблені наступні висновки.

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості дозволив фінансовий стан АТ «Хмельницькобленерго» в 2016-2018 рр. оцінити як передкризовий фінансовий стан – через нестачу власних і довгострокових джерел для покриття запасів підприємства.

Відносні показники фінансової стійкості визначають рівень перспективної платоспроможності. За 2015-2018 рр. фінансова стійкість АТ «Хмельницькобленерго» мала негативну тенденцію, однак дозволила деяким відносним показникам залишити рівень, вищий за нормативне значення. Негативна тенденція коефіцієнта автономії пояснюється відстаючими темпами зростання власного капіталу у порівнянні з темпами зростання загального капіталу. Про це також свідчить коефіцієнт концентрації позикового капіталу і коефіцієнт фінансової залежності. Про погіршення фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» свідчить і рівень коефіцієнта фінансової стабільності. Так, якщо в 2015 р. кожна гривня залученого капіталу була забезпечена 3,969 грн. власного, то в 2018 р. – вже 3,067 грн.

Важливим при оцінці фінансової стійкості підприємства є аналіз показників платоспроможності, оскільки він дозволяє визначити здатність підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання, мобілізувавши ліквідні активи. На основі проведеного аналізу зроблено висновок щодо неліквідності баланс АТ «Хмельницькобленерго» протягом 2015-2018 рр.

Наступним етапом став аналіз показників ліквідності та платоспроможності. Як показують результати аналізу, платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» за досліджений період по ряду показників погіршується. Деякі показники ліквідності та платоспроможності в 2015-

2018 рр. мали негативну тенденцію, і стали нижчими за нормативні значення.

Завершальним етапом оцінки фінансової стійкості підприємства є визначення запасу фінансової стійкості. В 2015-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» запас фінансової стійкості зменшився.

В роботі проведено аналіз ймовірності банкрутства за 2015-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» за декількома моделями. Результати діагностики банкрутства дозволили зробити однозначний висновок – в 2018 р. існує загроза банкрутства.

Інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015 р. була найвищою 81 бал, що відповідає за показниками фінансової стійкості 1 класу, а за показниками двома показниками платоспроможності серед чотирьох досліджених – 4-5 класу.

В 2016 р. фінансова стійкість та платоспроможність АТ «Хмельницькобленерго» була найгіршою за весь досліджений період – 57 балів, причому відбулося погіршення за всіма показниками – всі показники мали негативну тенденцію. Однак зменшення цих показників було в припустимому діапазоні для показників фінансової стійкості, що дозволило їм утримати позиції 1 класу, а ось щодо платоспроможності, то всі показники відповідали 4-6 класам. В 2017-2018 рр. АТ «Хмельницькобленерго» фінансова стійкість та платоспроможність збільшилася, що свідчить про високий рівень показників фінансової стійкості.

Для вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства були запропоновані наступні заходи:

1. Проведена інтегральна оцінка фінансової стійкості і платоспроможності підприємства на основі алгоритму класичного варіанта побудови таксономічного показника. Побудована функція тренду фінансової стійкості і платоспроможності підприємства у вигляді полінома шостого ступеня. Методика інтегральної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства дозволила спрогнозувати значення показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» і верхню і нижню

межі довірчих інтервалів на 2017-2018 рр.

Отже, на основі побудови періодичного тренду виявлена тенденція до негативних змін фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго», що вказує на необхідність детального аналізу на предмет визначення: які показники фінансової стійкості підприємства погіршилися, а які покращилися. Процес прогнозування забезпечує інтеграцію, координацію і зменшення невизначеності. Використання методики щодо реальних значень показників фінансової стійкості підприємства дозволило отримати результати аналізу, які мають практичну цінність у вирішенні актуальних питань прогнозування фінансової стійкості підприємства з метою розробки своєчасних заходів щодо її підвищення.

2. Апробовано сценарний підхід до діагностики фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» як інструмент вдосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю. Змодельовані ситуації першої та другої фінансової рівноваги АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Можна зробити висновок, що для АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. сценарій другої фінансової рівноваги відповідає стану «II. Стан перспективної ліквідності і фінансової стійкості», тобто для підприємства характерним є загальний сценарій «2.2. Сталий розвиток з перспективним збереженням вартості підприємства».

На підставі результатів моделювання фінансової рівноваги зроблений вибір фінансової стратегії підприємства. Встановлено, що АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр. доцільно дотримуватися наступальної або наступально-захисної стратегії з характерною фінансовою рівновагою за рентабельністю.

3. Проведено факторний аналіз фінансової стійкості на основі побудови такого ланцюга показників, на основі яких можна зробити висновок про фінансову стійкість підприємства. Оцінка наведених показників дозволила отримати висновок: фінансовий важіль у структурі капіталу перевищував фінансовий важіль у структурі активів на АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-

2018 рр.

Послідовне порівняння фактичних рангів з нормативними в спрощеному вигляді дозволило зробити наступний висновок про фінансову стійкість АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.: за весь досліджений період не були виявлені ознаки економічного зростання.

4. Проведений факторний аналіз фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» за період 2015-2018 рр. з метою виявлення можливостей зростання власного капіталу в майбутньому. З наведених розрахунків видно, що власний капітал АТ «Хмельницькобленерго» за період 2015-2018 рр. знаходиться в зоні стійкого зростання.

Проведення факторного аналізу фінансової стійкості та вивчення залежності зростання власного капіталу від темпів зміни активів, залученого капіталу, активів в негрошовій і грошовій формі дало можливість зробити наступний висновок. Для розвитку АТ «Хмельницькобленерго», підвищення його фінансової стійкості та платоспроможності, а також їх економічного потенціалу необхідно, щоб власний капітал завжди знаходився в зоні стійкого зростання, усуваючи тим самим негативний вплив фінансового важеля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Бочаров В. В. Финансовый анализ. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 240 с.
2. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2006. 388 с.
3. Смірнова Т. О. Фінансова стійкість підприємства. URL: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2011_33/pdf (Дата звернення: 12.12.2019).
4. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз: навч. посібн. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 224 с.
5. Абрютіна М. С., Грачев А. В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: учебно-практич. пособ. М.: Издательство «Дело и Сервис», 2001. 248 с.
6. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібн. К.: «Знання», 2002. 294 с.
7. Родионова В. М., Федотова М. А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М.: Изд-во «Перспектива», 1995. 298 с.
8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. 3-тє вид. виправл. і доп. К.: Знання, 2007. 943 с.
9. Ковалёв В. В., Волкова О. Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебн. М.: ООО «ТК Велби», 2002. 424 с.
10. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособ. А. И. Алексеева, Ю.В. Васильев, А.В. Малеева и др. М.: Финансы и статистика, 2006. 528 с.
11. Лищенко О. Г., Серета І. С. Управління дебіторською заборгованістю як фактором фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*. Сер. Економіка та підприємництво. 2010. № 3. С. 85-90.
12. Іваницька О. В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації (за матеріалами підприємств вугільної

- промисловості): автореф. канд. екон. наук / О. В. Іваницька. – К., 2008. – 20 с.
13. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Денисюк О. Г. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Житомир, 2009. 504 с.
14. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. 2-ге вид., стер. К.: Алеута, 2013. 485 с.
15. Негашев Е. В. Аналіз фінансового підприємства в умовах ринка: уч. посіб. М.: Высшая школа, 1997. 192 с.
16. Ярім О. В., Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2007. 238 с.
17. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: Міленіум, 2003. 160 с.
18. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. К.: Центр навчальної літератури. 2003. 412 с.
19. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
20. Артус М. М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки. *Фінанси України*. 2005. № 5. С. 54–59.
21. Буряк Л. Д., Вакуленко Є. В., Куліш А. П. Фінанси підприємств: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 165 с.
22. Гиляровская Л. Т., Вехорева А. А. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. СПб.: Питер, 2013. 256 с.
23. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. К.: МАУП, 2006. 324 с.
24. Селезнева Н. Н., Ионова А. Ф. Финансовый анализ: учеб.пособ. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 479 с.
25. Ступка Н. М. Окремі аспекти оцінки фінансової стійкості підприємств. *Університетські наукові записки*. 2005. № 4 (16). С.348-354.
26. Козаченко Г. В., Воронкова А. Е., Медяник В. Ю., Назаров В. В. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості: монографія. К.: Лібра, 2003. 328 с.

27. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. В.В. Краснова, І.О. Ахновська, М.В. Бандура та ін.; за заг. ред. В.В. Красної. Донецьк: ДонНУ, 2012. 505 с.

28. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент. Российская практика: монография. М.: Перспектива, 1995. 320 с.

29. Шиян Д. В., Строченко Н. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: А.С.К., 2013. 240 с.

30. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2003. 680 с.

31. Інформаційно-аналітичне дослідження стану паливно-енергетичного комплексу України. 2019. № 562. 80 с.

32. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 81 від 27.06.97. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>.

33. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій № 22 від 23.02.98. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98/print1389935151858715>.

34. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій від 27.01.98 р. № 759/10/20- 2117. URL: <http://pro-ua4ot.info/index.php?section=browse&CatID=156&ArtID=422>.

35. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємств та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства № 14, 19.01.2006. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06>.

36. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації № 49/121 від 26.01.2001. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

37. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями № 23 від 25.01.2012. URL:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

38. Ларікова Т. В. Особливості розрахунку інтегральної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 6. Частина 1. С. 228-233.

39. Грабовецький Б. Є. Використання методу Дельфі для визначення оптимальних показників оцінки ефективності інвестиційної діяльності. *Статистика України*. 2009. № 9. С. 35–41.

40. Гнатієнко Г. М., Снитюк В. Є. Експертні технології прийняття рішень: монографія. К.: ТОВ «Маклаут», 2008. 444 с.

41. Гиляровская Л. Т., Вехорева А. А. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. СПб.: Питер, 2013. 256 с.

42. Батьковский М. А. Методологические основы анализа финансовой устойчивости предприятий. *Финансы и учет: современная теория, методология и практика*: сб. науч. трудов по материалам I международной науч.-практ. конференции 30.06.16 г. М.: НОО «Профессиональная наука», 2016. С. 68–78.

43. Божко В. П., Бальчев С. Ю. Управление финансовой устойчивостью предприятий. *Экономика, статистика и информатика. Вестник УМО*. 2013. № 4. С. 33–37.

44. Бородулина К. Б. Анализ методов оценки финансовой устойчивости и платежеспособности предприятия. *Вестник Марийского государственного университета*. 2016. № 1. С. 15.

45. Вакулина М. А. Анализ теоретических подходов к трактовке сущности понятия «финансовая устойчивость предприятия». *Экономика и социум*. 2016. № 5(24). С. 21–27.

46. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №1. Т. 1. С. 23–27.

47. Пігуль Н. Г., Клименко А. В., Пігуль Є. І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Фінанси, гроші і кредит*. 2019. Випуск 1 (12). С. 186-190.

48. Савченко М. В., Мельник С. В., Цимбалюк І. В. Управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства як інструменту посилення його економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. №11. С. 61-74.

49. Савченко М.В., Шкуренко О. В. Фінансова стійкість як передумова розвитку міжнародного бізнесу. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10 (501). С. 199-207.

50. Замкова М. С., Мороз О. В. Теорія фінансової стійкості підприємства: монографія; за ред. М. С. Замкової. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2004. 155 с.

51. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в эконометрическом моделировании; пер. с польск. В. В. Иванова. М.: Финансы и статистика, 1989. 175 с.

52. Костирко Л. А. Діагностика фінансової рівноваги господарюючого суб'єкта: оцінка підходів, методи, моделі, вибір рішень. URL: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSunu/2008_10_2/kostirko.pdf.

53. Ярім О. В., Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2007. 238 с.

54. Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб.; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. 2-е вид., без змін. К.: КНЕУ, 2007. 592 с.

55. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Мін-во освіти і науки України; ред. Г. Г. Кірейцев. 3-є вид., перероб. і доп. К.: ЦНЛ, 2004. 531 с.

56. Фінансово-економічний аналіз: підручник / Буряк П. Ю., Римар М. В., Биць М. Т. та ін. Під заг. ред. П. Ю. Буряка, М. В. Римара. К.: ВД «Професіонал». 2014. 528 с.

57. Холт Р. Н. Основы финансового менеджмента. М.: Дело, 1993. 321 с.

58. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Денисюк О. Г. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Житомир, 2009. 504 с.

59. Шиян Д. В., Строченко Н. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: А.С.К., 2013. 240 с.

60. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. 2-ге вид., переробл. і доп. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.

61. Офіційний сайт АТ «Хмельницькобленерго». URL: <https://www.hoe.com.ua/>

62. Цимбалюк І. В. Інтегральна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго». Праці XX Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (23-24 квітня 2020 р., м. Вінниця). Том 1. Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 78-81.

63. Цимбалюк І.В., Савченко М.В. Моделювання та прогнозування фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 14 квіт. 2020 р. / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. С. 148-150.

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»
в економічних джерелах

Автор	Визначення поняття «фінансова стійкість»
М. С. Абрютіна, А. В. Грачов	Надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів [5, с. 35]
В. В. Бочаров	Такий стан фінансових ресурсів підприємства, який забезпечує розвиток підприємства переважно за рахунок власних коштів при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності при мінімальному рівні підприємницького ризику [1, с. 3]
М. Я. Коробов	Досягнення підприємством позитивних властивостей діяльності та ефективне розміщення його фінансових ресурсів [6, с. 276]
Л. А. Лахтіонова	Такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрати на його розширення і оновлення [2, с. 221]
Г. М. Ліфєренко	Такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні плато- та кредитоспроможності в умовах певного рівня ризику [7, с. 135]
Г. В. Савицька	Здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантуватиме його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в умовах допустимого рівня ризику [8, с. 343]
Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко	Фінансовий стан підприємства, який характеризується ефективним формуванням, розміщенням і якісним використанням фінансових ресурсів для забезпечення фінансової стабільності [4, с. 151]

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 4; 5-8]

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Таблиця А.2 – Дослідження поняття «платоспроможність» підприємства

Автор	Визначення
І. Ворст, П. Ревентлоу	Платоспроможність підприємства – це здатність витримувати збитки [16]
В. В. Ковальов	Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових ресурсів і їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка вимагає негайного погашення [9]
Н. Н. Крейніна	Платоспроможність – це наявність у підприємства коштів, достатніх для оплати боргів за всіма короткостроковими зобов'язаннями і одночасно безперебійного здійснення процесу виробництва і реалізації продукції [16]
М. С. Абрютіна, А. В. Грачов	Платоспроможність означає достатність ліквідності активів для погашення в будь-який момент всіх своїх короткострокових зобов'язань перед кредиторами [5]
Е. І. Уткін	Платоспроможність – здатність підприємства своєчасно і повністю розраховуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями [16]
А. Д. Шермет	Платоспроможність підприємства визначається як здатність покриття всіх зобов'язань підприємства всіма активами [17]
Н. В. Тарасенко	Платоспроможність – наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, що впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру [14]
Г. В. Савицька	Платоспроможність підприємства – здатність готівковими ресурсами своєчасно погашати свої платіжні зобов'язання [8]
Е. В. Мних	Платоспроможним вважається підприємство, якщо його загальні активи більше, ніж довгострокові і короткострокові зобов'язання [18]

Джерело: складено автором на основі [5; 8; 9; 14; 16-18]

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства

Назва показника	Нормативне значення	Характеристика
1	2	3
1. Коефіцієнт автономії	> 0,5 (збільшення)	Відношення суми власних коштів до підсумку балансу. Чим більше значення коефіцієнта, тим менше залежність від зовнішніх джерел
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	< 0,5 (зменшення)	Характеризує частку позикового капіталу в загальній сумі капіталу
3. Коефіцієнт фінансового левериджу	< 0,5 (зменшення)	Показує, скільки позикових коштів залучено на грошову одиницю вкладених в активи власних коштів
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0,5 (збільшення)	Характеризує ступінь мобільності використання власних коштів
5. Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,2 (зменшення)	Показник зворотний коефіцієнту автономії, показує, яка сума загальної вартості майна припадає на грошову одиницю власних коштів
6. Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1 (збільшення)	Характеризує співвідношення власних і позикових коштів
7. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	збільшення	Характеризує частку запасів у загальній сумі робочого капіталу
8. Коефіцієнт залучених джерел в необоротні активи	< 0,1 (зменшення)	Показує частку необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових зобов'язань
9. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	< 0,5 (зменшення)	Показує частку довгострокових позик для фінансування активів підприємства поряд з власними коштами
10. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	> 0,5 (збільшення)	Показує частку власного капіталу, використаних для фінансування активів підприємства поряд з довгостроковими зобов'язаннями
11. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	< 0,2 (зменшення)	Визначає частку довгострокових зобов'язань в загальній сумі залучених джерел формування
12. Коефіцієнт поточних зобов'язань	> 0,5 (збільшення)	Визначає питому вагу поточних зобов'язань і забезпечень в загальній сумі залучених джерел формування
13. Коефіцієнт забезпечення власними засобами	> 0,1 (збільшення)	Відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних оборотних коштів
14. Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	> 0,2 (збільшення)	Характеризує рівень покриття матеріальних оборотних активів
15. Коефіцієнт страхування бізнесу	> 0,1 (збільшення)	Показує суму капіталу, який зарезервований підприємством на кожну грошову одиницю майна

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Б

Продовження таблиці Б.1

1	2	3
16. Коефіцієнт страхування зареєстрованого капіталу	збільшення	Показує суму капіталу, який зарезервованій підприємством на кожну грошову одиницю зареєстрованого капіталу
17. Коефіцієнт страхування власного капіталу	> 0,1 (збільшення)	Показує суму капіталу, який зарезервованій підприємством на кожну грошову одиницю власного капіталу
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом	збільшення	Характеризує частку вільних оборотних активів підприємства

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Б

Таблиця Б.2 – Показники ліквідності та платоспроможності

Назва показника	Формула розрахунку	Нормативне значення	Характеристика
1	2	3	4
1. Величина робочого (функціонуючого) капіталу	$\text{ряд.1195} - \text{ряд.1695}$	> 0 (збільшення)	Характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття поточних активів підприємства
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{ряд.1160} + \text{ряд.1165}}{\text{ряд.1695}}$	$> 0,2$	Характеризує ту частину короткострокової заборгованості, яку підприємство має можливість погасити негайно
3. Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	$\frac{\text{ряд.1195} - \text{ряд.1100} - \text{ряд.1170} - \text{ряд.1190}}{\text{ряд.1695}}$	$> 0,7$	Враховує якість активів і є більш точним показником ліквідності, оскільки при його розрахунку враховуються ліквідні поточні активи (запаси не враховуються)
4. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	$\frac{\text{ряд.1195}}{\text{ряд.1695}}$	$> 1,5$	Відображає частку поточних активів підприємства, що припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань
5. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$\frac{\text{ряд.1160} + \text{ряд.1165}}{\text{ряд.1195} - \text{ряд.1695}}$	збільшення	Показує здатність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу й поповнювати оборотні кошти в разі потреби за рахунок власних джерел
6. Частка оборотних коштів в активах	$\frac{\text{ряд.1195}}{\text{ряд.1300}}$	-	-
7. Частка запасів в поточних активах	$\frac{\text{ряд.1100}}{\text{ряд.1195}}$	-	-
8. Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	$\frac{\text{ряд.1195} - \text{ряд.1695}}{\text{ряд.1100}}$	$> 0,5$	-

Таблиця В.1 – Основні техніко-економічні показники діяльності АТ «Хмельницькобленерго» за 2014-2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Темпи зростання, %				
						2015 до 2014	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2018 до 2014
Корисний відпуск електроенергії, млн кВт·год	2120,79	2084,83	2155,87	2176,27	2189,11	98,3	103,4	100,9	100,6	103,2
Товарна продукція від електроенергії, тис. грн	1056442	1362252	1896644	2436490	2756892	128,9	139,2	128,5	113,2	261,0
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1100836	1388838	1928673	2458723	2780300	126,2	138,9	127,5	113,1	252,6
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1040973	1277989	1945759	2348641	2722289	122,8	152,3	120,7	115,9	261,5
Чистий фінансовий результат, тис. грн	25922	38754	8513	43631	42812	149,5	22,0	512,5	98,1	165,2
Власний капітал, тис. грн	724257	1238963	1310291	1842669	1853089	171,1	105,8	140,6	100,6	255,9
Активи, тис. грн	878358	1551103	1744264	2396565	2457485	176,6	112,5	137,4	102,5	279,8
Дебіторська заборгованість, тис. грн	54512	156331	183710	192380	256625	286,8	117,5	104,7	133,4	470,8
Поточні зобов'язання, тис. грн	107786	175827	281850	313621	388598	163,1	160,3	111,3	123,9	360,5
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	3559	3558	3554	3472	3183	100,0	99,9	97,7	91,7	89,4
Середньомісячна заробітна плата працюючого, грн	4110,6	4703,8	6591,1	7605,9	9588,0	114,4	140,1	115,4	126,1	233,3
Продуктивність праці, тис. грн / осіб	309,3	390,3	542,7	708,2	873,5	126,2	139,0	130,5	123,3	282,4

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго»

Таблиця В.2 – Динаміка показників використання трудового потенціалу АТ «Хмельницькобленерго» за 2015-2018 рр.

Показники	Одиниці виміру	Роки				Темпи зростання (зниження),%			
		2015	2016	2017	2018	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2018 до 2015
Товарна продукція	тис. грн	1362252	1896644	2436490	2756892	139,2	128,5	113,2	202,4
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	3558	3554	3472	3183	99,9	97,7	91,7	89,5
в т.ч. робочих		3202	3199	3264	3024	99,9	102,0	92,7	94,4
Продуктивність праці працівників підприємства	тис. грн / осіб	382,9	533,7	701,8	866,1	139,4	131,5	123,4	226,2
Продуктивність праці робочих		425,4	593,0	746,5	911,7	139,4	125,9	122,1	214,3
Фонд оплати праці	тис. грн	200833	281097	316892	366223	140,0	112,7	115,6	182,4
	% до обсягу виробництва	14,7	14,8	13,0	13,3	100,5	87,8	102,1	90,1
Середньомісячна заробітна плата працівника	грн	4703,8	6591,1	7605,9	9588,0	140,1	115,4	126,1	203,8
Середньомісячна заробітна плата робочого		5409,4	7342,5	8518,6	10738,6	135,7	116,0	126,1	198,5

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго»

Таблиця В.3 – Динаміка показників наявності та руху основних фондів АТ «Хмельницькобленерго» за 2016-2018 рр.,

тис. грн

Показники	Роки				Темпи зростання (зниження),%			
	2015	2016	2017	2018	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2018 до 2015
Вартість основних фондів на початок року	77165678	1037488570	1566350	2310360	1344,5	0,2	147,5	3,0
Вартість введених основних фондів	964570975	121386163	861493	415865	12,6	0,7	48,3	0,0
Вартість виведених основних фондів	4248083	1157308383	117483	247475	27243,1	0,0	210,6	5,8
Вартість основних фондів на кінець року	1037488570	1566350	2310360	2478750	0,2	147,5	107,3	0,2
Сума зносу	1036183947	71534	232950	425900	0,0	325,6	182,8	0,0
Середньорічна вартість основних фондів	557327124	519527460	1938355	2394555	93,2	0,4	123,5	0,4

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго»

Таблиця В.4 – Показники ефективності використання і відтворення основних фондів АТ «Хмельницькобленерго» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Показники	Роки				Темпи зростання (зниження),%			
	2015	2016	2017	2018	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017	2018 до 2015
<i>Показники ефективності використання</i>								
Фондовіддача	0,002	0,004	1,257	1,151	149,4	34431,3	91,6	47102,9
Фондомісткість	409,1	273,9	0,8	0,9	67,0	0,3	109,2	0,2
Фондоозброєність праці, тис. грн. / осіб	174045,1	162423,4	593,9	791,9	93,3	0,4	133,3	0,5
<i>Показники технічного стану</i>								
Коефіцієнт зносу	0,999	0,046	0,101	0,172	4,6	220,8	170,4	17,2
Коефіцієнт придатності	0,001	0,954	0,899	0,828	75892,2	94,2	92,1	65860,2
Рівень рентабельності основних фондів,%	0,007	0,002	3,023	2,116	24,4	171159,8	70,0	29169,9
<i>Показники відтворення</i>								
Коефіцієнт оновлення основних фондів	0,930	77,496	0,373	0,168	8335,5	0,5	45,0	18,0
Коефіцієнт вибуття основних фондів	0,055	1,115	0,075	0,107	2026,3	6,7	142,8	194,6
Коефіцієнт приросту основних фондів	0,926	-661,361	0,322	0,068	-71450,4	0,0	21,1	7,3

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго»

Таблиця В.5 – Аналіз собівартості продукції АТ «Хмельницькобленерго» за елементами витрат за 2015-2018 рр.

Показники	2015		2016		2017		2018		Зростання (+), зниження (-), тис.грн.			Темпи зростання (зниження),%		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017
Матеріальні затрати	103395	21,9	100280	16,4	115149	16,3	127998	15,2	-3115	14869	12849	97,0	114,8	111,2
Витрати на оплату праці	206261	43,6	295695	48,4	330954	46,8	394096	46,8	89434	35259	63142	143,4	111,9	119,1
Відрахування на соціальні заходи	67848	14,4	58322	9,5	67922	9,6	84298	10,0	-9526	9600	16376	86,0	116,5	124,1
амортизація	71216	15,1	121770	19,9	143665	20,3	197764	23,5	50554	21895	54099	171,0	118,0	137,7
Інші операційні витрати	23892	5,1	35232	5,8	49042	6,9	37048	4,4	11340	13810	-11994	147,5	139,2	75,5
Разом	472612	100,0	611299	100,0	706732	100,0	841204	100,0	138687	95433	134472	129,3	115,6	119,0

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго»

Таблиця В.6 – Аналіз витрат АТ «Хмельницькобленерго» за функціональною ознакою за 2015-2018 рр.

Показники	2015		2016		2017		2018		Зростання (+), зниження (-), тис.грн.			Темпи зростання (зниження),%		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017
Собівартість реалізованої продукції	1000000	96,6	1945759	95,7	2348641	94,9	2722289	95,4	945759	402882	373648	194,6	120,7	115,9
Адміністративні витрати	34720	3,4	49767	2,4	61777	2,5	74246	2,6	15047	12010	12469	143,3	124,1	120,2
Витрати на збут	336	0,0	195	0,0	133	0,0	29	0,0	-141	-62	-104	58,0	68,2	21,8
Інші операційні витрати	0	0,0	37383	1,8	65000	2,6	56731	2,0	37383	27617	-8269	-	173,9	87,3
Разом	1035056	100,0	2033104	100,0	2475551	100,0	2853295	100,0	998048	442447	377744	196,4	121,8	115,3

Джерело: складено автором на основі аналітичної інформації АТ «Хмельницькобленерго»

Таблиця В.7 – Показники ліквідності та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» в 2015-2018 рр.

Показники	Норматив	Роки				Відхилення (+, -)			
		2015	2016	2017	2018	2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017	2018 від 2015
1. Величина робочого (функціонуючого) капіталу	> 0 (збільшення)	67521	-36831	684	10358	-104352	37515	9674	-57163
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,300	0,072	0,173	0,134	-0,228	0,101	-0,039	-0,165
3. Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	> 0,7	1,190	0,693	0,786	0,789	-0,497	0,093	0,002	-0,402
4. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	> 1,5	1,384	0,869	1,002	1,027	-0,515	0,133	0,024	-0,357
5. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	збільшення	-0,056	-0,144	-0,130	-0,111	-0,089	0,014	0,019	-0,055
6. Частка оборотних коштів в активах	-	0,157	0,140	0,131	0,162	-0,016	-0,009	0,031	0,005
7. Частка запасів в поточних активах	-	0,140	0,168	0,215	0,232	0,028	0,047	0,016	0,092
8. Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	> 0,5	-2,022	-4,592	-3,541	-2,223	-2,570	1,051	1,318	-0,201

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ В

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 – Інтерпретація груп показників оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Показники	Розрахунок	Оцінювальні (рекомендаційні) параметри
1. Показники ліквідності та платоспроможності		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	$K_{абл} = \frac{\text{грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{поточні зобов'язання}}$	0,15 – 0,2
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	$K_{прл} = \frac{\text{оборотні активи} - \text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}}$	0,5 – 0,8
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	$K_{пл} = \frac{\text{оборотні активи}}{\text{поточні зобов'язання}}$	1- 2
Коефіцієнт власної платоспроможності (Квпл)	$K_{впл} = \frac{\text{оборотні активи} - \text{поточні зобов'язання}}{\text{поточні зобов'язання}}$	>1
2. Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	$K_{фнз} = \frac{\text{власний капітал}}{\text{валюта балансу}}$	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	$K_{фз} = \frac{\text{власний капітал}}{\text{залучений капітал}}$	>1
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	$K_{на/оа} = \frac{\text{необоротні активи}}{\text{оборотні активи}}$	<1
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	$K_{па} = \frac{\text{необоротні активи}}{\text{власний капітал}}$	0,5

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.2 – Групування показників за критеріями оцінки фінансової стійкості та платоспроможності (бальний метод)

Показники	Границі класів згідно з критеріями (бал)					
	1-й клас	2-й клас	3-й клас	4-й клас	5-й клас	6-й клас
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,25 - 15 \text{ б}$	$(0,25-0,2] - 12 \text{ б}$	$(0,2-0,15] - 10 \text{ б}$	$(0,15-0,1] - 8 \text{ б}$	$(0,1-0,05] - 4 \text{ б}$	$\leq 0,05 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт проміжкової ліквідності	$\geq 1,0 - 13 \text{ б}$	$(1-0,9] - 11 \text{ б}$	$(0,9-0,8] - 10 \text{ б}$	$(0,8-0,7] - 9 \text{ б}$	$(0,7-0,5] - 6 \text{ б}$	$\leq 0,5 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\geq 2,0 - 13 \text{ б}$	$(2,0-1,8] - 11 \text{ б}$	$(1,8-1,6] - 8 \text{ б}$	$(1,6-1,3] - 5 \text{ б}$	$(1,3-1] - 2 \text{ б}$	$\leq 1 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт власної платоспроможності	$\geq 1 - 15 \text{ б}$	$(0,9-0,8] - 14-12 \text{ б}$	$(0,7-0,5] - 11-9 \text{ б}$	$(0,5-0,3] - 8-6 \text{ б}$	$(0,3-0,2] - 4 \text{ б}$	$\leq 1 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт фінансової незалежності	$\geq 0,6 - 12 \text{ б}$	$(0,6-0,5] - 11-10 \text{ б}$	$(0,5-0,4] - 9-8 \text{ б}$	$(0,4-0,3] - 6-4 \text{ б}$	$(0,3-0,2] - 2 \text{ б}$	$\leq 0,2 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт фінансової залежності	$\geq 0,5-12 \text{ б}$	$(0,5-0,4] - 10 \text{ б}$	$(0,4-0,3] - 9 \text{ б}$	$(0,3-0,2] - 6 \text{ б}$	$(0,2-0,1] - 3 \text{ б}$	$\leq 0,1 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів	$\geq 1,0 - 10 \text{ б}$	$(0,1-0,9] - 9 \text{ б}$	$(0,9-0,8] - 7 \text{ б}$	$(0,8-0,7] - 6 \text{ б}$	$(0,7-0,5] - 3 \text{ б}$	$\leq 0,5 - 0 \text{ б}$
Коефіцієнт постійного активу	$\geq 0,5 - 10 \text{ б}$	$(0,5-0,4] - 9 \text{ б}$	$(0,4-0,3] - 7 \text{ б}$	$(0,3-0,2] - 6 \text{ б}$	$(0,2-0,1] - 3 \text{ б}$	$\leq 0,1 - 0 \text{ б}$
Мінімальне значення границі	100 б	87-84 б	71-68 б	54-50 б	27 б	0 б

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.3 – Показники оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Показники	2015	2016	2017	2018	Відхилення		
					2016 від 2015	2017 від 2016	2018 від 2017
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	0,300	0,072	0,173	0,134	-0,228	0,101	-0,039
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	1,190	0,723	0,786	0,789	-0,467	0,063	0,002
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	1,384	0,869	1,002	1,027	-0,515	0,133	0,024
Коефіцієнт власної платоспроможності (Квпл)	0,384	-0,131	0,002	0,027	-0,515	0,133	0,024
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,799	0,751	0,769	0,754	-0,048	0,018	-0,015
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	3,969	3,019	3,327	3,067	-0,950	0,307	-0,260
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	5,374	6,119	6,625	5,162	0,745	0,506	-1,463
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	1,056	1,144	1,130	1,111	0,089	-0,014	-0,019

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.4 – Вихідні дані для побудови діаграми індикаторів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2015 р.

Показники	Граничне значення показника		Граничне значення індикатора		Фактичне значення	
	$P_i^{кр}$	P_i^H	$X_i^{кр}$	X_i^H	P_i^ϕ	X_i^ϕ
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	0,05	0,25	0,20	1,00	0,30	1,50
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	0,50	1,00	0,50	1,00	1,19	2,38
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	0,90	2,00	0,45	1,00	1,38	3,08
Коефіцієнт власної платоспроможності (К впл)	0,90	1,00	0,90	1,00	0,38	0,43
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,20	0,60	0,33	1,00	0,80	2,40
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	0,10	0,50	0,20	1,00	3,97	19,85
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	0,50	1,00	0,50	1,00	5,37	10,75
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	0,10	0,50	0,20	1,00	1,06	5,28

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.5 – Вихідні дані для побудови діаграми індикаторів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2016 р.

Показники	Граничне значення показника		Граничне значення індикатора		Фактичне значення	
	$P_i^{кр}$	P_i^H	$X_i^{кр}$	X_i^H	P_i^ϕ	X_i^ϕ
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	0,05	0,25	0,20	1,00	0,07	0,36
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	0,50	1,00	0,50	1,00	0,72	1,45
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	0,90	2,00	0,45	1,00	0,87	1,93
Коефіцієнт власної платоспроможності (К впл)	0,90	1,00	0,90	1,00	-0,13	-0,15
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,20	0,60	0,33	1,00	0,75	2,25
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	0,10	0,50	0,20	1,00	3,02	15,10
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	0,50	1,00	0,50	1,00	6,12	12,24
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	0,10	0,50	0,20	1,00	1,14	5,72

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.6 – Вихідні дані для побудови діаграми індикаторів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2017 р.

Показники	Граничне значення показника		Граничне значення індикатора		Фактичне значення	
	$P_i^{кр}$	P_i^H	$X_i^{кр}$	X_i^H	P_i^ϕ	X_i^ϕ
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	0,05	0,25	0,20	1,00	0,17	0,87
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	0,50	1,00	0,50	1,00	0,79	1,57
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	0,90	2,00	0,45	1,00	1,00	2,23
Коефіцієнт власної платоспроможності (К впл)	0,90	1,00	0,90	1,00	0,00	0,00
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,20	0,60	0,33	1,00	0,77	2,31
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	0,10	0,50	0,20	1,00	3,33	16,63
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	0,50	1,00	0,50	1,00	6,62	13,25
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	0,10	0,50	0,20	1,00	1,13	5,65

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.7 – Вихідні дані для побудови діаграми індикаторів оцінки фінансової стійкості та платоспроможності АТ «Хмельницькобленерго» за 2018 р.

Показники	Граничне значення показника		Граничне значення індикатора		Фактичне значення	
	$P_i^{кр}$	P_i^H	$X_i^{кр}$	X_i^H	P_i^ϕ	X_i^ϕ
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	0,05	0,25	0,20	1,00	0,13	0,67
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	0,50	1,00	0,50	1,00	0,79	1,58
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	0,90	2,00	0,45	1,00	1,03	2,28
Коефіцієнт власної платоспроможності (К впл)	0,90	1,00	0,90	1,00	0,03	0,03
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	0,20	0,60	0,33	1,00	0,75	2,26
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	0,10	0,50	0,20	1,00	3,07	15,33
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	0,50	1,00	0,50	1,00	5,16	10,32
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	0,10	0,50	0,20	1,00	1,11	5,55

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Д

Таблиця Д.8 – Шкала для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Показники	I клас	II клас	III клас
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабл)	Більше 0,25	0,1	0,04
Коефіцієнт проміжкової ліквідності (Кпрл)	Більше 1,0	0,7	0,5
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	Більше 2,0	1,3-1,1	Менше 1
Коефіцієнт власної платоспроможності (Квпл)	Більше 1	0,4-0,3	Менше 1
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфнз)	Більше 0,6	0,42-0,41	Менше 0,3
Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	Більше 0,5	0,2	Менше 0,1
Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (Кна/оа)	Більше 1,0	0,7	Менше 0,5
Коефіцієнт постійного активу (Кпа)	Більше 0,5	0,4	Менше 0,2

ДЕКЛАРАЦІЯ ЩОДО УНІКАЛЬНОСТІ ТЕКСТІВ РОБОТИ ТА НЕВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШИХ АВТОРІВ БЕЗ ПОСИЛАНЬ

Прізвище, ім'я, по батькові

Факультет

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма

ДЕКЛАРАЦІЯ

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації, стверджую, що подана кваліфікаційна магістерська робота на тему:

є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських та суміжних прав, закріплених статтями 21-25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувались іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у незадовільний спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна магістерська робота буде відхилена без права її захисту, або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

Дата і підпис студента